

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

XLVII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

1972. FEBRUÁR

TARTALOMJEGYZÉK

CSEENDBEN ISTEN ELŐTT

Az úton menni kell... (D. Káldy Zoltán) — — — — — 65

A NEGYEDIK KERESZTYÉN BÉKE-VILÁGGYÜLÉS

Keresztyén felelősség egy jobb világért (Nyikodim metropolita) — — — — — 78

A nemzetközi helyzet a KBK szemléletében (Herbert Mochalski) — — — — — 89

FÓRUM

Tesztmódszer az igehirdetés szolgálatában (—(15)—) — — 103

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

Böjt 5. vasárnapja (Bárdossy Tibor) — — — — — 106

Böjt 6. vasárnapja (Nagy István) — — — — — 109

Nagyesütörtök (Bodrog Miklós) — — — — — 113

Nagypéntek (Balikó Zoltán) — — — — — 116

Nagyszombat (Tóth-Szöllős Mihály) — — — — — 120

Húsvét ünnepe (Weltler Rezső) — — — — — 122

Húsvét 2. napja (Sólyom Károly) — — — — — 125

LELKIPÁSZTOR

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Pröhle Károly

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt
Előfizetési ár: havi 20,— forint, fél évre 120,— forint, egy évre 240,— forint

Csekkszámja: Lelkipásztor Kiadóhivatal, Budapest 220507

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Puskin u. 12.

Telefon: 142—074

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya

72.2534/2—02 — Zrínyi Nyomda, Budapest. F. v.: Bolgár Imre

Indexszám: 26 451

AZ ÚTON MENNI KELL...

Püspöki jelentés a Déli Egyházkerület 1971. november 30-i közgyűlése elé.

Jelentéssel kapcsolatban két megjegyzést kell tennem. Az egyik az, hogy összefoglalást kell adnom nem pusztán a múlt esztendő munkájáról, hanem a mögöttünk levő három esztendőről. A másik megjegyzésem pedig az, hogy ebben a jelentésben nem mondhatok el mindent, amit pedig el szeretnék mondani, mert bizonyos gondolatokat és célkitűzéseket a tíz nap múlva tartandó Országos Közgyűlésen szeretnék ismertetni.

Azt is meg kell említenem, hogy jelenlegi jelentésem elkészítésekor nagyon figyeltem az esperesek jelentéseire, melyek az egyházmegyei közgyűléseken hangzottak el. Végigolvastam nemcsak az esperesi jelentéseket, hanem valamennyi elhangzott jelentést, továbbá a jegyzőkönyveket és átnéztem a számadásokat. Jelentésem felfogható úgy is, hogy a reagálás az egyházmegyékben elhangzottakra, illetőleg több jó megállapításnak és értékelésnek magasra emelése, végül a negatív megállapítások és jelenségek bírálata.

Egyetérttek a Csongrád-Szolnoki Egyházmegye esperesének azzal a megállapításával, hogy ma első imádságunknak ennek kell lennie: „Uram, növeljed a mi hitünket.” (Lk 17,5). Hozzá kell tennem, hogy egy olyan esperes mondotta ezt, aki két megye területén élő általában nagyon kicsi gyülekezetek esperese és ugyanakkor örömmel és bizakodással végzi szolgálatát. Nem egy kétségbeesett ember, aki a lába alatt megindult földön pánikba esett és mint utolsó fogódzót akarja megragadni a hitet, hanem úgy látja a Jézus Krisztusban való hitet, mint amely meghatározója és mozdítója a keresztyén egyháznak, benne az egyes gyülekezeteknek és hívőknek. Vagyis, vagy hitben él az egyház, vagy pedig nincs egyház. Vagy hitben néz körül a jelen világban és tekint a jövőbe, vagy már fölszámolta magát a jelenben és földadta jövőjét.

Ezzel összefüggésben szeretném fölhívni az Egyházkerületi Közgyűlés figyelmét arra, hogy az Apostoli Hitvallás harmadik ágazata szerint ezt valljuk: „Hiszek a Szentlélekben, egy keresztyén anyaszentegyházat”. Ez azt jelenti, hogy az egyház elsősorban a hit tárgya. Az egyházat „hisszük” és nem kézzel fogjuk. Nem arról van azonban szó, hogy önmagunkat valami „láthatatlan egyház” képletével vigasztalgassuk akkor, amikor itt-ott nem túl sokat tudunk felfedezni szemünk látásával az egyház létéből és szolgálatából, de

arról igenis szó van, hogy higgyük az egyházat, mint élő valóságot ott is, ahol érzékszerveink ellene mondanak élő valóságának. Mindezt azért kell így elmondanom, mert az esperesi jelentések többször is jelzik, hogy a világszerte jelentkező szekularizáció —, amely természetsszerűleg a mi egyházunkat és gyülekezeteinket is érinti — több lelkesedésünket, presbiterünket és gyülekezeti tagunkat bénító pesszimizmusba, az egyház jövőjét illetően sötétben-látásba és keserűségbe viszi.

Az egyik esperesünk ezzel összefüggésben esperesi jelentésében ezeket mondotta: „Az egyház a Krisztusban hívők közössége. Hit nélkül nincs egyház. A hit nem vallásos érzés, hangulat, gondolat, hanem Isten ajándéka, amely meghatározza az embert. Reménységet, bizodalmat, erőt, Krisztus-követésére készséget ad. Éppen ezért minden kesergés, pesszimizmus, cinizmus, múltba menekülés, a világból való kimenekülés, reménytelenség, félelem, bizonytalanság, csak a legtöményebb hitelenségről tanúskodik. Mit várjunk, ha nem hiszünk az evangélium erejében? Hogyan teljesíti az egyház a küldetését, ha nincs bizonyossága felőle? Milyen jövő vár az egyházra, ha reménytelenül és kilátástalanul látjuk holnapját?”

Tegyük ehhez hozzá egy másik esperesünk megállapításait: „Az Ige nem tér vissza üresen. Mi ebből a nézőpontból tekintjük az egyház jövőjét: bízunk Isten Igéjének erejében, amely gyülekezetet megtartó és hordozó erő volt a múltban és az lesz hitünk szerint a jövőben is. Isten Igéje nem valami, a történelmi múltban élt csodálatos fának ma már terméketlenné vált magva, amelyet úgy mutogatunk templomainkban, mint a múlt szép emlékét, hanem olyan „mag”, amelyben életereő van, mert benne van az Isten hatalmas „dünamisza”, amely nem romboló erő, nem életet tönkretévő erő, hanem életet hoz létre ott, ahová Isten küldi.” Majd így folytatja az esperes: „Jó reménységgel tudunk a jövő felé tekinteni, mert biztosítottnak látszik gyülekezeteink ige-szolgálatának folyamatossága és egyházmegyénkben a felnövekvő új nemzedék jó része is igényli az egyház szolgálatát.”

Meggyőződésem szerint azoknak a gyülekezeteknek és gyülekezeti tagoknak, akik pesszimizmussal vannak tele, nem mással, hanem önmagukkal van bajuk. Hamis dolog másokra, a világra, még közelebb az új magyar társadalomra fogni azt, amit a gyülekezeteknek és a gyülekezeti tagoknak önmagukra kell fogniuk. Nem lehet a társadalomtól, az új magyar világtól számon kérni azt, amit a gyülekezeteknek maguktól kell számon kérniük. Ha a társadalomtól kérjük számon a magunk hitelenségét, az nemcsak saját bűnünk másokra háritását jelenti, hanem ilyen magatartás mögött nagyon gyakran reakciós politikai magatartás húzódik meg. Alig van az egyházban méltatlanabb és sötétebb dolog, mint számon kérni a magunk hitelenségét másoktól. Ennél már csak az sötétebb, ha a magunk hitelenségéből negatív politikai tőkét kovácsolunk azokkal szemben, akik megteremtették az új magyar világot és velünk együtt építik azt egész népünk javára.

A Jézus Krisztusban való élő hitnek természetesen meg kell nyilvánulnia és pedig szemmel láthatóan, az emberek között a mindennapi életben. Magam is azt mondom, hogy nagyon olcsó dolog bizonyos helyzetekben belemenekülni abba a hitvallásunkba, hogy „az egyház a hit tárgya”, akkor, amikor éppen azt kellene megmutatni, hogy ez a hit gyümölcsöket érlelő erő. Ne vigasztalgassuk magunkat az egyház „láthatatlanságával” akkor, amikor annak láthatóvá kell lennie a felebarát mellé való odaállásban, az irgalmasság gyakorlásában, a szeretet megélésében, a felelősségnek kis és nagy körben való érvényesítésében. Az egyház életformája a szeretet. Ez áll az egyház és az egyes gyülekezetek megjelenési formájára, de az egyes keresztyéneknek a hétköznapiakon megnyilvánuló magatartására is. Nemcsak ott nincs egyház, ahol nincs Jézus Krisztusban való hit, de ott sincs egyház, ahol nincs áldozatos, másokért égő, mások javát munkáló szeretet.

Meggyőződésem szerint egyházunk és benne gyülekezeteink jövője nemcsak attól függ, hogy van-e és lesz-e hitünk, hanem attól is, hogy van-e és lesz-e olyan szeretetünk, amely önmagunkra nem néző, a magunk hasznát nem kereső, ugyanakkor a másik ember, az egész társadalom és az egész ember-világ boldogulását minden körülmények között munkáló cselekedetként jelenik meg ma és holnap. Az egyház nemcsak a hitetlenségbe bukhatik bele, hanem a szeretetlenségbe is. Világosan ki merem mondani, nincs jövője sem Magyarországon, sem a világ más helyén olyan egyháznak, amely a szekularizáció terjedése közben önmaga megmentésével és terjeszkedésével van elfoglalva ahelyett, hogy Jézus Krisztus evangéliumának hirdetésével párhuzamosan lázas sietséggel és egész létének latbavetésével fáradozna és küzdene a békéért, a társadalmi haladásért, az elnyomottak felszabadításáért, az éhezők megelégtetéséért, általában az emberek földi reménységének megvalósításáért. Az az egyház, amely a mi időnkben hűvös tartózkodással, teológiai fontolgatásokkal „az egyház nem ítél” hamis jelszó lobogtatásával nem tud pártos egyoldalúsággal odaállni a vietnami és általában az indokínai népek igazsága mellé, az agresszió áldozataivá lett arab népek mellé, a fajilag megkülönböztetett emberek mellé és ugyanakkor nem tud pártos egyoldalúsággal szembeszállni az Egyesült Államok és Izrael agressziójával, az miközben semlegessége fenntartásával önmaga tisztaságát akarja megőrizni, beszennyezi önmagát és aláássa jövődjét.

Akinek ma Magyarországon és szerte a világon szívügye az egyház jövődje, az naponta ne csak így imádkozzék: „Uram, növeljed a mi hitünket”, hanem így is: „Uram, növeljed a mi szeretetünket”, aztán induljon el a cselekvés útján és fáradozzék azért, hogy általa is szebbé, békesebbé és értelmesebbé váljék a világ.

„Az úton menni kell . . .”

Egyházunk jelenlegi helyzetével és szolgálatával, valamint jövőjével összefüggésben szeretném idézni Váci Mihály „Még nem elég” c. versének néhány sorát:

Nem elég álmodozni
Egy nagy-nagy álom kell!
Nem elég megérezni
de felismerni kell!
Nem elég sejteni,
hogymilyenkor jön el;
jövönket — tudni kell!
Nem elég útra lelni
Az úton menni kell!
Egyedül is! elsőnek elől indulni el.
Nem elég elindulni,
de mást is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer!

Sem nekem, sem másnak nem lehet kétséges, hogy Váci Mihály ezt a ragyogó versét hazánk földjén végbemenő forradalmi változással összefüggésben írta. Igényelte ezt a forradalmat, tudta, hogy mi ennek a forradalomnak a célja és arra biztatta népünk fiait, hogy bátran menjenek előre, ne álljanak le egy percre sem és tegyenek meg mindent egyre nagyobb erővel a forradalmi célok megvalósításáért. Talán Váci Mihály haló poraiban megbocsát nekem, ha gondolatait átveszem és alkalmazom egyházunk mai és jövőbeli szolgálatára.

Ha egyházunk mai szolgálatát jól akarja végezni, nem elegendő a jelenből kiindulni, hanem azt már a mában a jövő felől kell néznie. Ne legyen senkinek kétsége felőle, itt nem az eszhatológikus jövőről beszélek — bár azt is állandóan az egyháznak szem előtt kell tartania —, hanem a magyar népből, a magyar társadalom jövőjéről. Ebben a társadalomban él ma és a jövőben az egyház. Váci Mihály szavával élve, ennek a társadalomnak a fejlődését, előrelépését és kiteljesedését nem elég „megérezni, sejteni”, hanem azt fel kell ismerni, sőt tudni kell! Nemcsak az egyházon „kívül-valók”-nak, hanem az egyházon „belső-valóknak” is tudniuk kell, hogy társadalmi, gazdasági és politikai életünk tovább fejlődik, a szocializmus egyre jobban megszilárdul és kiteljesedik. Ha az egyház és benne a hívők úgy gondolkodnak, hogy az igazi hívőségnek éppen az a kritériuma, hogy „nem gondolnak a holnapra” és azt minden tervezés és gondolkodás nélkül „rábízzák Istenre”, akkor meggyőződésem szerint éppen nem az igazi hitnek, hanem a felelőtlenységnek és könnyelműségnek útját járják. Az igazi hit mindig felelősséggel jár és mert

igazi, van bátorsága jövőt tervezni. Jézus nemcsak arról beszélt, hogy „minden napnak megvan a maga gondja”, hanem „torony építésről” is, amelynél az építőknek pontosan fel kell mérniük, mit akarnak, milyen lehetőségeik vannak az építés végrehajtására. Igenis, „tudni kell” és nem pusztán „sejteni” merre tart magyar világunk és hova fog megérkezni. „Majd csak lesz valahogy”, „valahogy mindig volt” elképzelésekkel nem lehet az egyházban sem szolgálni és a jövődre nézni. Senki se áltassa magát az egyházban: nincs visszaút és megállás sincs! Csak előre van. Ezt „tudni kell!” Aki még arra gondolna, hogy egyházunk mai problémái úgy fognak megoldódni, hogy a szocializmus építése abbamarad, vagy valami-féle polgári irányt vesz és így az egyház a jövőben valamiféle polgári-szocialista társadalomban fog élni, nyilvánvalóan hamis képzeteknek a rabja.

Ebben a mi társadalmunkban, a mi egyházunk hosszú teológiai viták, másrészt társadalmunk segítsége által is „útra lelt” — ahogy azt Váci Mihály más vonatkozásban mondja. Felismertük, mit jelent „egyház lenni a szocializmusban”. Elindultunk a „diakónia útján”. Felismertük, hogy nem elég a diakóniát a gyülekezeten belül, vagy intézményesen gyakorolni, hanem szolgálnunk kell szélesebb körben is a társadalomban és az emberiség nagy családjában. Ennek jegyében beszélünk társadalmi és politikai diakóniáról. Eközben egy pillanatra sem felejtettük el, hogy ránk bízott Jézus Krisztus evangéliuma és ennek hirdetését az egyház Ura nyomatékosan ránk bízta. Viszont felismertük, hogy ennek az evangéliumnak szíve közepe az a diakónia, amely nemcsak a bűnnek és halálnak hatalmából szabadít, hanem az emberi nyomorúságokból, igazságtalanságokból és egyenlőtlenségekből is. Ez a mi utunk. Erre az „útra leltünk. Örüljünk ma is felismeréseinknek és annak, hogy „járható utunk” van.

Van azonban bennem és több felelős egyházi emberben egy nagy sürgetés: „Az úton menni kell”. Nem elegendő tegnapi döntéseinket emlegetni és meglegégedéssel mondogatni, hogy „megtaláltuk helyünket és utunkat a szocializmusban”. Ez a mondat ma már szállóigévé vált egyházunkban Soprontól—Debrecenig és Nyíregyházától—Pécsig. Mindenesetre ez is eredmény. De mintha egyes gyülekezeti vezetők és gyülekezetek pihennének ezen a mondaton, mint egy párnán. Pedig nekünk mennünk kell! Társadalmunk fejlődik és megy előre. Ha az egyház nem teszi ugyanezt gondolkodásában és cselekvésében, akkor megint lemarad és kísérti az, amit egyik esperesünk így fejez ki: „skanzenné válik”, tehát valamiféle múzeummá, amelyet lehet még mutogatni a külföldi turistáknak, hogy íme „van egyház a szocializmusban”, de egyébként nincs benne élet, nem jelent segítséget sem azoknak, akik benne vannak, sem a körülötte levő társadalomnak. Így mondja ezt egy lelkesünk, aki a Csongrád-Szolnoki Egyházmegyében az egyházmegyei közgyűlést megelőző istentiszteleten prédikált: „Felelősek vagyunk azért is, hogy vajon nem rakunk-e néha elhordozhatatlan igát emberek nya-

kába akár úgy, hogy mi magunk válunk számukra muzeális teherré, akár hamis és reménytelen Krisztus-hirdetéssel kísérünk meg valakit úgy gyülekezeti taggá tenni, hogy többé ne találja meg helyét a világban, az emberek között.” Itt kell idéznem egyik esperesünk jelentéséből: „Éppen a problémák ténylegessége, a feladatok megoldást sürgető jellege, a cél egyértelműsége kényszeríti az egyházat konkrét szolgálatra... Szükséges hangsúlyoznom, hogy konkrét diakóniáról van szó, amit nem pótol a diakónia szüntelen emlegetése. Most már valóban cselekedni, dolgozni, áldozni, küzdeni kell az emberért, a világért, a problémák megoldásáért, mindazokkal együtt, akik, ha nem is abból a hitbéli alapállásból, de ugyanazért a célért fáradoznak.” Értsék meg tehát jól lelkészeink, gyülekezeti vezetőink, presbitereink és gyülekezeti tagjaink: ma már nem elég valamiféle „jószándékú” megértése egyházunk útjának, egyszerű kinyilvánítása annak, hogy „a haladás mellett vagyunk”, vagy hogy „egyház akarunk lenni a szocializmusban”. Ez tegnap még elég volt, ma tovább kell menni. Hiába emlegeti egy lelkész, hogy ő 1948-ban az Egyezmény megkötése mellett volt, az is kevés, ha valaki arra tud hivatkozni, hogy az ellenforradalom idején ő szemben állt az árral, mindez nagyon jó, de ma tovább kell menni. Tovább kell menni az ígértetésben. Tovább kell menni a diakóniában. Tovább kell menni az egyháznak a társadalomhoz való viszonyulásában, tovább kell menni az emberiség nagy problémáinak teológiánkkal való konfrontálásában. Tovább kell menni a teológiai, egyházpolitikai és politikai gondolkodásban. Tovább kell menni a döntésekben. Így mondja ezt Váci Mihály: „Nem elég útra lelni, Az úton menni kell!” Akinek kevés Váci Mihály biztatása, annál Jézus Krisztusra hivatkozom. Jézus Krisztus nem maradt a múltban, nem maradt 1948-ban, nem maradt 1956-ban, hanem mivel élő Úr, előttünk jár, az állandóan fejlődő világban és társadalmunkban és nekünk „menni kell”. Utána. Aki visszafele megy, vagy megáll, az elszakad Jézustól. Nélküle pedig nincs sem jelenünk, sem jövőnk.

„Mást is hívni kell!”

Még ott sem állhatunk meg, hogy tudomásul vesszük: „az úton menni kell”. Van még egy ütem, ami ma különösen is hangsúlyossá válik. Így mondja ezt Váci Mihály: „Nem elég elindulni, de mást is hívni kell! S csak az hívjon magával, aki vezetni mer!” — Itt lényegében az ún. „bázis-szélesítés”-ről van szó. Tény az, hogy több lelkészünk, gyülekezeti felügyelőnk és presbiterünk felismerte egyházunk helyes útját és jár is azon. Csak örülhetünk annak, hogy ma már az egyházmegyék és a gyülekezetek élén többségükben olyan vezetők vannak, akik személyesen is döntöttek egyházunk útja mellett. A probléma azonban abban jelentkezik, hogy több esetben ezek a vezetők nem tudták meggyőződésüket népszerűsíteni maguk számára, illetőleg egyházunk útja számára, a gyülekezetekben másokat is megnyerni... Több esetben egyedül maradtak. A diakóniai teológia nem minden esetben hatolt le a presbiterekhez

és gyülekezeti tagokhoz. Ezzel összefüggésben idézem a fenti vers sorát: „Nem elég elindulni, de mást is hívni kell!” Egyházunk útja az egész Magyarországi Evangélikus Egyház útja. Sem egyházmegyék, sem gyülekezetek, sem lelkészek és gyülekezeti vezetők nem hozhatnak létre külön frakciókat, mondván, hogy nekik „külön útjuk van”. Aki ma egyházunkban visszahúz, frakciózik, keresztezi utunkat, az negatív töltettel tudatosan tör arra, hogy rendezetlenséget teremtsen, zavart keltsen és aztán mind idehaza mind külföldön arról suttogjon, vagy szónokoljon, hogy a „Magyarországi Evangélikus Egyházban nincs ám rend és nincs ám közös akaratra épülő döntés és útjárás.” Kérem az egyházmegyei és gyülekezeti vezetőket, hogy tudatosabban foglalkozzanak a presbitériumokkal és ezen belül a gyülekezeti tagokkal. Tanítsák őket, segítsék őket diakóniai utunkjárásában. Természetesen, ha valaki maga is bizonytalan, noha vezető, nem tud másokat sem segíteni és eligazítani. Ide is áll „vak nem vezethet világtalant”. Egy esperes-iktatáson már elmondtam a következő kis történetet: az egyik sportpályán a tréningekre mindig egy bizonyos személy jelent meg legelőször. Amikor elkezdtek futni a pályán tréning közben mindig a futócsoport élére állt. Egy alkalommal valaki megkérdezte tőle: „Sporttárs, ugye maga azért áll mindig az élre, mert így akarja diktálni a tempót?” „Ó, nem — felelte az illető — így akarom lassítani a tempót”. Egyértelműen szeretném ezen a helyen is megmondani, egyházunknak nincs szüksége olyan vezetőkre, akik azért állnak az élre, hogy „lassítsák a tempót”. Egyetértek Váci Mihállyal, aki ezt írja: „S csak az hívjon magával, aki vezetni mer!”

„Menni kell” az igehirdetéssel

Arról már szóltam az előzőkben, hogy „menni kell” a diakóniai szolgálattal, úgy, hogy az minél konkrétabb és minél hatékonyabb legyen. Most még az előremenés szükségességét el kell mondanom az igehirdetésekkel kapcsolatban is. Sok jó dolog történt az elmúlt két évtizedben az igehirdetések megjavítása érdekében. Több lelkészünk jól prédikál. Nemcsak a lelki területre hirdeti az ígét, hanem azokban az összefüggésekben is, amelyekben az igehallgató emberek a mi társadalmunkban és a mi embervilágunkban élnek. Kevesebb az elvontság, több a konkrétság és több az emberközelség. Ez azonban csak az egyik oldal. Az egyik esperesünk jelentésében ezt állapítja meg: „Sok igehirdetést pontosan el lehetett volna mondani 1940-ben is, amit ma mondunk el szószerűjeinkről 1971-ben. Több tanulást, több csendességet, nagyobb emberközelséget kíván meg tőlünk Isten a mában.” Egy másik esperes pedig így jellemzi egyházmegyéje több lelkészének igehirdetését: „Még mindig akad olyan prédikáció, ami csak az alapige csúrése-csavarása a textus fogságában, a szöveg pontokban adott, elvont taglalása.” Van olyan esperes is, aki főleg a fiatal segédlelkészek egy részének azt a módszerét kifogásolja, hogy „filmrészlet, regény, vagy színdarabrészlet sűrű idézéssel akar korszerű lenni.” — Ismét más esperes arra gondol, hogy egyes

lelkészek azért nem fordítanak nagyobb gondot az igehirdetésre, mert úgy gondolják: „ennek a néhány léleknek ez is jó”.

Magam is úgy tapasztalom, hogy sok igehirdetés alig lép ki a textusból a mába. Valóban „csúri-csavarja” a textust, magyarázgatva, hogy Jézus korában mi volt a szituáció, mik voltak a szokások, milyen felfogással találta magát szembe Jézus, amikor prédikált. Így aztán a mai gyülekezetet szépen visszaviszi 2000 évvel ezelőtti korba és a legtöbbször ott is hagyja. Aztán, mikor a gyülekezet kijön a templomból, olyan történelmi körülmények közé kerül, amely egészen más, mint ami volt a Jézus korában és így a hallottakkal nem is tud mit kezdeni. Sajnálatos, hogy több prédikáció eszközzé lesz korunk, főleg a nyugati világ egyik divatos betegségének, az „elidegenedés”-nek a fokozásában. Ebből pedig olyan konfliktusok származnak, amelyek még öngyilkosságig is vezethetnek.

A fiatal segédlelkészeknek tudniuk kell azt, hogy nem az teszi a prédikációt „korszerűvé”, hogy azt teletűzdeli film- és regényrészletekkel. Természetesen egy-egy jó film és regény, ha jól ragadja meg a mai ember problémáját, segítheti a lelkeszt is a mai valóság megismerésében. De, ilyen részletek sűrű taglalása megkerülése a valódi problémának, annak ti., hogy konfrontáljuk Isten ígét azokkal a problémákkal, amelyek között a mai ember él és azokra nézve hirdessük Isten konkrét szabadítását és kiútját.

Az is legyen világos mind a lelkészek, mind a gyülekezeti tagok előtt, hogy a lelkésznek nem narrátornak kell lennie, aki szépen kiszínezve előadja a bibliai történetet, hanem profétának kell lennie, aki nem szöveget „csúr-csavar”, hanem azt a Krisztust prédikálja, aki közöttünk jár és megoldás akar lenni életünk és szolgálataink számára. Ha egyes gyülekezetek nem szoknak le most már igen gyorsan képeskedésükről, mellyel kifogást tesznek olyan igehirdetésekkel kapcsolatban, amelyek tényleg profétikusan hirdetik az evangéliumot, elmehetnek ugyan az istentiszteletről — ahogy mondani szokás — „megnyugvással”, de annál több lesz a nyugtalanóságuk a hétköznapi sűrűjében, mert nem tudják merre kell menniük, mit kell tenniük és hogyan kell a mában keresztyénnek lenni.

Így jelentkeznek az egyházmegyék

Egyházkerületünk élete az egyházmegyékben, illetőleg az egyházmegyéket alkotó gyülekezetekben folyik. Az esperesek az elmúlt három esztendőről nagyon részletes jelentéseket terjesztettek az egyházmegyei közgyűlések elé. A jelentések elemzik a pozitív és negatív vonásokat, rámutatnak a le nem győzött problémákra, ugyanakkor örömmel adnak hírt sok jó eredményről. Van olyan esperesi jelentés, amely 40 gépelt oldalt tesz ki és kiterjed nemcsak az egyházmegye és gyülekezeti életére, hanem az egész Magyarországi Evangélikus Egyház hazai és külföldi szolgálatára is. Az egyházmegyei közgyűlések előtt az egyházmegyei felügyelők is szóltak. E helyen is szeretném külön megköszönni Péterfy Gábornak, a Kelet-

Békési Egyházmegye felügyelőjének, *Eszlényi Gyulának*, a Pest-megyei Egyházmegye felügyelőjének és *Göndös Györgynek* a Csongrád-Szolnoki egyházmegye felügyelőjének jól átgondolt megnyilatkozását.

Az esperesek jelentéseikben köszönetet mondanak Prantner Józsefnek, az Állami Egyházügyi Hivatal volt elnökének szolgálataért és tisztelettel és szeretettel köszöntik Miklós Imre államtitkárt, az Állami Egyházügyi Hivatal új elnökét. Valamennyi jelentés nagyon pozitívan szól a Béke-Világtanács, a Magyar Országos Béketanács és a Hazafias Népfront munkájáról. Megemlékeznek a Budapesten tartott Béke-Világgyűlésről, mint amely jelentős lendületet adott a békemunkának.

Szólnak a jelentések az országgyűlési képviselők és a tanács tagok választásáról. Úgy jellemzik a választások előtti heteket, mint amelyben őszinte beszélgetés folyt népünk örömeiről, fejlődéséről és az előttünk álló problémák megoldásáról a képviselő-jelöltek és a választók között.

Nincs olyan esperesi jelentés, amelyben ne történne meg az Egyesült Államok indokínai, az izraeli kormányának az arab népek elleni agressziójának elítélése. Valamennyi jelentés és egyházmegyei közgyűlési határozat sürgeti az Európai Biztonsági Értekezlet összehívását.

Néhány mondatban mindegyik egyházmegyéről szeretnék néhány jellemző vonást ismertetni.

1. *Somogy-Zalai Egyházmegye*, általában kis gyülekezetekből áll. *Dubovay Géza* esperes jelentésének fő címéül ezt adta: „Reménységben és nyitottságban”. Jó teológiai alapvetéssel közelítette meg egyházunk és saját egyházmegyéje főbb problémáit. Egyik jellemző mondata: „Nincs helye a tanácsolató egyháznak”. Nagyon hangsúlyozza a jó igehirdetések szükségességét. Megkérdezi, hogy miközben a diakóniai szolgálat szélesedéséről beszélünk „saját gyülekezeti diakóniákra mennyit áldozunk?” Szeretném külön kiemelni, hogy a Gyülekezeti Segély gyűjtésében a Somogy-Zalai Egyházmegye második helyen áll, tekintettel arra, hogy lelkenként 1,56 Ft-ot gyűjtött. Külön is ki kell emelnünk két egyházközséget: Sandot és Surdot. Az előbbiben 3,04 Ft, az utóbbiban 2,80 Ft a gyűjtés lelkenkénti átlaga. Nem hagyhatom említés nélkül Szimon János számvevőszéki elnöknek igen alapos jelentését az egyházmegye anyagi helyzetéről és azon belül gondot jelent számukra az egyházmegye gyülekezeteinek új elrendezése, néhány gyülekezet társítása és ezzel kapcsolatos közlekedési problémák megoldása.

2. *Tolna-Baranyai Egyházmegye*. Az egyházmegyét Krähling Dániel esperes halálával nagy veszteség érte, viszont utóda: *Sólyom Károly* paksi lelkész nagyon jó alapállásból és jó célkitűzésekkel kezdte meg esperesi szolgálatát. Jelentésében örömmel számol be arról, hogy az áldozatkészség nagyon erős egyházmegyéjében. Jellemző, hogy a Gyülekezeti Segély vonalán ez a német kitelepítések

miatt erősen megpróbált egyházmegye az első az egyházkerület 8 egyházmegyéje között, amennyiben egy lélekre 1,92 Ft esik. Ez pontosan kétszerese a kerületi átlagnak. Külön is ki kell emelni Keszőhidegkutat, ahol 4,83, Györkönyt, ahol 4,56, Egyházaskozárt, ahol 4,15 Ft volt a lelkenkénti átlag. Az esperes azt is örömmel jelenti, hogy a konfirmációban részesülő gyermekek arányszáma magas, tekintettel arra, hogy az összes lehetséges gyermekek 80—90%-a vesz részt a konfirmációban. Részletezi a tennivalókat, elsősorban a gyülekezeti összevonásokat, a régi és felesleges épületek eladásának szükségességét. Kifogásolja, hogy egyes gyülekezetek nagyon ráálltak a segélyekre. Többek között ezt mondja: „vagy akar élni a gyülekezet és akkor növelnie kell a saját áldozatkészségét, vagy nem akar élni és akkor egy másikkal kell társítani.” Arra is utal, hogy a szükséges gépkocsikat, elsősorban nem segélyekből, hanem saját erőből kell beszerezniük a társgyülekezeteknek. Gondolnak ún. „bázis” gyülekezetek szervezésére, ahonnan megközelíthetők volnának a többiek.

3. *Kelet-Békési Egyházmegye. Mekis Ádám* esperes igen átfogó jelentést terjesztett az egyházmegye elé. Kitűnő teológiai és egyházpolitikai alapállásból néz körül egyházmegyéjében és egész egyházunkban. Egyik jellemző mondata: „Az egyháznak nem az a feladata, hogy önmagába vonuljon, meditáló vagy kolostori életszemléletet propagáljon. Ki kell mennie a nép közé. Krisztus is ezt tette: soha nem monologizált.” Melegen emlékezik meg az Állami Egyházügyi Hivatal 20 éves évfordulójáról. Külön elemzi az Egyházi Világszervezetekhez való kapcsolatainkat. Valamennyi gyülekezetet felméri statisztikailag. Rámutat a pozitív és negatív vonásokra. Kiemelendő, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház legnagyobb lélekszámú gyülekezetében Békéscsabán, ebben az esztendőben 0,92 Ft volt a Gyülekezeti Segély egy lélekre eső átlaga. Ez azért jellemző, mert több lelkeszünk ennél jóval kisebb lelkenkénti átlagot azzal szokta magyarázni, hogy a nagylélekszámú gyülekezetekben nem lehet magasabb átlagot elérni. Békéscsaba erre nagyon rácáfolt. Meg kell emlékeznünk arról, hogy a békéscsabai Szeretetotthon 1970-ben ünnepelte 40. évfordulóját. Kiemeli az esperes, hogy Gerendás évente mintegy 3000 Ft értékben ad természetbeni ajándékot a Szeretetotthonnak. A lelkeszi önségély olyan jól működik, hogy abból évente 6—7 lelkesházaspárnak tudnak 12—12 napos üdülést biztosítani. Mezőmgyeren új templom épült.

4. *Nyugat-Békési Egyházmegye. Koszorús Oszkár* esperes jelentésében igen határozott egyházpolitikai és politikai álláspontot képvisel. Jelentésére a legjellemzőbb az, hogy valamennyi esperesi jelentés között a legrészletesebben foglalkozik az egyes gyülekezetekkel. Nemcsak a jó oldalait emeli ki, hanem ahol hanyagságot és mulasztást lát, keményen kritizálja. Egyes lelkeszrek szolgálatát is — amennyiben azok kívánni valót hagynak hátra — nyíltan szóvá teszi. Ugyanakkor a kellenél talán valamivel többet foglalkozik két gyülekezetének, Kondorosnak és Csorvásnak a Kelet-Békési

Egyházmegyéhez való csatolásával. Nem könnyű probléma továbbá a Szentetornya—Rákóczi-telepi társgyülekezet szolgálata. Az előző lelkészek szolgálatának gyengesége miatt, ebben a társgyülekezetben komoly problémák vannak. Itt erre is áll a mondás: „A bumeráng visszaröppen.” A hanyag lelkészek szolgálata keserű gyümölcsait az utódok eszik meg. Ebben az egyházmegyében nagyon pozitív az, hogy Fecske Pál egyházmegyei sajtó-előadó igen hűséges munkát végez. Példa lehet a többi egyházmegyei sajtó-előadók előtt.

5. *Csongrád-Szolnoki Egyházmegye.* *Bártfai Lajos* esperes jelentése gondolatokban nagyon gazdag. Mélyre hatol a problémáknál és jó megoldások felé mutat. Nagyszerű összefüggésben szól a reménység, az igehirdetés és a diakónia kapcsolatáról. Több kis lélekszámú gyülekezet van két megye területén szétszórva. A nagy távolságok is akadályozzák a munkát. Ennek ellenére nagy erőfeszítéseket tesznek a kis gyülekezetek fennmaradásukért. Mezőtúr újjáalakítja templomát. A szegedi gyülekezetben nagyon jó irányú és eleven munka folyik. Újjáalakították gyülekezeti termüket és lelkész-lakásukat. Szentés, eladta régi paróchiáját a városrendezés során és új, megfelelő lelkész-lakást vásárolt a kártalanítási összegből.

6. *Bács-Kiskun Egyházmegye.* *Görög Tibor* esperes sok eredeti gondolattal gazdag jelentést adott. Nem sajnálkozik amiatt, hogy a népegyházi képletből haladunk a tudatos egyháztagság felé. Erről azt mondja, hogy legalább kevesebb lesz a „képmutatás”, mert nem fogja hívőnek kiadni magát az, aki nem hívő. Hangsúlyozza a jó igehirdetések fontosságát. Megjegyzi, hogy a lelkészek és a gyülekezeti tagok közül többen a mi korunkban „csak sodortatnak, de nem lépnek”. Tehát az események viszik csak őket, de nem lépnek tudatosan előre. Mástól idézve, maga is vallja, hogy „csak másokkal együtt vagyunk emberek”. Örömmel jelzi, hogy egyházmegyéje területéről 4 teológus készül igehirdetői szolgálatra. Kiemeli a papnék szolgálatát az orgona-padokon. Megemlíti, hogy a kis bajai gyülekezetben az egyházfenntartói járulék egy személyre eső összege 144,— Ft. Arról is szól, hogy több gyülekezetben erőteljesen szorgalmazták az új énekek megtanítását. Az egyházmegye gyülekezetei 1971-ben 35 000 Ft-ot adtak a teológusok szupplikációjára. Melegen emlékezik meg Pétermann Ádámnéről, aki Páhiban 40 éve végzi a kántori szolgálatot és Meskó Györgyről, aki Kiskőrösön 25 éve végez kántori szolgálatot. Erdőtelken új templom épült.

7. *Pestmegyei Egyházmegye.* *Detre László* esperes, nagyon bizakodó hangú jelentést terjesztett az egyházmegyei közgyűlés elé. Többek között ezt írja: „Egyházunk hitelveiből nem adott fel semmit — ezt senki sem kívánta és kívánja tőle. Egyházunk a szocialista, gazdasági és társadalmi rendet építő népünk körében nem idegen test, hanem olyan olyan építő erő, amelynek tagjai a munkahelyükön szívvel-lélekkel építik és erősítik azt a szocialista gazdasági és társadalmi rendet, amelyben népünk sok évszázados történelme folyamán a legmagasabb emberség szintjére emelkedett anyagi és szellemi

vonatkozásban egyaránt. A gyülekezetek életére vonatkozóan ezt mondja: „Gyülekezeteink lelki és anyagi élete általában a gyülekezetek stabilitását tükrözi.” Kiemeli a közegyház iránti felelősséget. A gyülekezetek egyharmada az év első hónapjában kiegyenlíti egész évi közegyházi tartozását. Offertóriumra a gyülekezetek 1 év alatt 353 000 Ft-ot adtak. A hitoktatásban részesülő gyermekek arányszáma valamennyi egyházmegye között itt a legjobb. Sokat áldoznak a Kistarcsai Szeretetotthonra is. Megépült az új vecsési templom, melyre az egyházmegye gyülekezetei 50 000 Ft-ot külön adományként adtak. Aszód, 260 000 Ft összegben renoválta templomát, a Váchoz tartozó Rád pedig 200 000 Ft összegben. A nagytarcsai és pilisi gyülekezet patronálja anyagilag a gyömrői és monori gyülekezeteket. Csömörön 78 személynek jár az Evangélikus Élet. A lelkészi önszegély évente 6 lelkészházaspárnak biztosít üdülést.

8. *A Pesti Egyházmegye.* Korem Emil eddigi esperest, megváltotta a budavári gyülekezet lelkészének és a Budai Egyházmegye esperesének. A gyülekezetek *Virágh Gyula* pesterzsébeti lelkészt választották meg esperesükné. Esperesi székfoglalójában igen világos és egyértelmű állásfoglalás hangzott el mind teológiai, mind egyházpolitikai vonatkozásban. Több kérdést egészen újszerűen közelített meg. A Pesti Egyházmegye sok problémával küszködik. A szekularizáció itt a legnagyobb. Igen jó munka folyik a Deák téri gyülekezetben, ahol több évre készítik elő a terveket. Az offertóriumok összege ebben az egyetlen gyülekezetben évi 150 000 Ft körül van. Sajnos, az egyházmegye gyülekezetei igen kis összeggel járultak hozzá a Gyülekezeti Segély munkájához. Egy lélekre mindössze 0,35 Ft esik, így a 8 egyházmegye között a legutolsó helyen állnak. A Deák téri gyülekezet új orgonát építetett igen nagy áldozattal. A Lutheránia Énekkar munkáját Weltler Jenő vezetésével külön is ki kell emelnünk.

Amiről a statisztika beszél

A továbbiak során részletes jelentés hangzik majd el a népmozgalmi adatokról. Mégis, szükségesnek tartom, hogy az utolsó három esztendő átlagos évi adatait jelentssem. Egyházkerületünkben évente megkeresztelünk 2500 gyermeket, megkonfirmálunk 2000 ifjút, hitoktatásban részesítünk 300 gyermeket, esketünk 1100 ifjú párt, eltemetünk 3200 testvérünket. A lelkipásztori látogatások száma évente 35 000 körül mozog. A magyar nyelvű istentiszteleken kívül tartunk 3100 szlovák és 700 német nyelvű istentiszteletet. A presbiterek száma 4300. A gyülekezetek bevétele emelkedő tendenciát mutat. Az 1971. esztendőben a gyülekezetek összbevétele 18 292 205 Ft volt, amely az 1968. évi bevételhez képest 2 millió forint emelkedést jelent. Az összegben benne van a lelkészek állami kongruája is. Építkezésekre a gyülekezetek évente 2 500 000 Ft-ot áldoznak. Jellemzőképpen említtem, hogy a templomi offertóriumok összege évente 1 600 000 Ft körül mozog.

Jelentésem befejezésével szeretném megköszönni az egyházme-
gyék és gyülekezetek vezetőinek, presbitereinek és gyülekezeti tag-
jainak, kántoroknak, pénzkézeloőknek, gondnokoknak minden jó-
szolgálatát. Köszönöm Koren Emil budavári esperesnek több mint
egy évtizedes püspökhelyettesi szolgálatát és segítségét. Szent-Ivány
Ödön egyházkerületi felügyelőhelyettes munkáját és gyülekezeti
szolgálatait. Dr. Eszlényi Gyula egyházkerületi jogtanácsos nagyon
hasznos szolgálatát, Szemerei Zoltán pénztárosnak és Kökény Elek
számvevőszéki elnöknek és munkatársainak igen fontos szolgálatát.
Köszönöm Sólyom Károly esperesnek a Gyülekezeti Segéllyel kap-
csolatos munkáját, Kiss János gondnoknak, a Fóti Kántorképzőben
25 éven keresztül végzett kiváló szolgálatát, Benczúr Lászlónak, a
Gyermekbibliaköri vezérfonalak készítését és szerkesztését. Hálás
vagyok az Egyházkerületi Presbitérium és az Egyházkerületi Egyházi
Bíróság munkájáért. Köszönöm ifj. Kendeh György egyházkerületi
lelkész hűségés és megbízható munkáját, Friedrich Lajosné pontos
és jó munkáját.

Köszönöm dr. Ottlyk Ernő püspöktársamnak szolgálatait, a két
egyházkerület együttműködéséért és közös szolgálatáért kifejtett
munkáját.

Igazi tisztelettel és megbecsüléssel köszönöm meg az Állami
Egyházügyi Hivatal megértését és sok segítségét, különösen is
Miklós Imre elnök úrnak, Grnák Károly főosztályvezető úrnak és
Straub István főosztályvezetőhelyettes úrnak mindig megtapasztalt
támogatását.

Tisztelettel kérem az Egyházkerületi Közgyűlést, szíveskedjék
jelentésemet elfogadni.

D. Káldy Zoltán

A Negyedik Keresztyén Béke-Világgyűlés

KERESZTYÉN FELELŐSSÉG EGY JOBB VILÁGÉRT

Amikor mi keresztyének, Urunknak és a világi Megváltójának követői, elgondolkodunk IV. Keresztyén Béke-Világgyűlésünk fő témájáról, „Közös felelősségünk egy jobb világért”, mindenekelőtt természetesen felvetődik a kérdés, van-e jogunk ilyen nagy felelősséget vállalni, s milyen eszközökkel rendelkezünk annak betöltésére; s e kérdésre keresve a választ az élő Isten örök ígéjéhez fordulunk, ahogyan az a Szentírásban van megírva, s ahogyan testet öltött az egyház bölcsességében, hű fiainak tapasztalatában, a keresztyén tudat mélységében.

Valóban, nem kellene-e kerülnünk a világi gondokban való osztózást, noha ezek a gondok az emberek tömegeit nyugtalanítják, első pillantásra azonban távol vannak azoktól a „kincsektől a mennyben” (Mt 6,20), melyeknek gyűjtését a Hegyi beszéd szavaiban ajánlotta nekünk az Úr? S vajon jobb lenne-e a világ — tesszük fel magunknak a kérdést — ha megszaporodnak anyagi javai, ha igazságosabb lesz a javak elosztása az egyenlőség alapján? Hiszen az evangelista szavai szerint „nem a vagyonnal való bővülködésben van az embernek az ő élete” (Lk 12,15). Végül pedig azt a kérdést tesszük fel magunknak, vajon bízott-e ránk Urunk valamilyen felelősséget is a világ problémáiért s hogy az ilyen felelősség gondolata nem mond-e ellent az apostol szavainak: „Az odafentvalókkal törődjete, nem a földiekkel” (Kol 3,2).

Csak igen szűklátókörű szemlélet téríthet el bennünket ilyen utalásokkal egyes, az összefüggésből kiragadott isteni kijelentésekre a szeretetről, a kegyelemről, a lélek tisztaságáról attól, hogy megalkuvás nélkül szálljunk síkra az igazságért és mindenfajta gonoszság ellen, hogy aktívan szolgáljuk felebarátunkat. Egyetlen szent, egyetlen keresztyén aszkéta sem, amit az egyház önmegtagadásáért tisztel, aki ebben annyira jutott, hogy elérte önmagában az „őember” (Rm 6,6) megöklésének legmagasabb fokát, s aki mindent megtagadott magától az eljövendő élet reménylett javaiért, — egyetlen ilyen szent sem kísérelte meg valaha is, hogy úgy elspiritualizálja Jézus Krisztus tanítását, hogy a keresztyének olyan „okosakká” váljanak, akik közömbösek a világgal szemben, akik érzéketlenül csak a mennyei ajándékok előnyeiről fecsegnek a földiekével szemben, s az elnyomottakat vagy az éhezöket passzív türelemre intik, noha látják, hogyan harcol a gonoszság, s hogyan diadalmaskodik a hazugság. „Éheztem és nem adtatok ennem; szomjúhoztam, és nem adtatok innom; jövevény voltam és nem fogadtatok be engem; mezítelen voltam és nem ruháztatok fel engem...” (Mt 25,42—43) — Isten megcsúfolt és megsértett szeretetének ezekből a szavaiból, melyek jogos haraggal teljese, hallja meg egészen világosan a keresztyén embernek az igazság meghallására nyitott füle a keresztyén felelősség isteni megokolását a világ fizikai és etikai, anyagi és lelki

állapotáért, s hallja meg az isteni intelmet, hogy milyen súlyos és félelmetes következményekkel jár az, ha vonakodik vállalni ezt a felelősséget s elvégezni azokat a cselekedeteket, melyeket ez a felelősség követel meg.

E megokolás és ez intelem fényében világossá válik, hogy nem a világ problémáiban való osztozás és nem az emberek életgondjaiban való részvétel lehet megrónivaló és haszontalan a keresztyén ember számára, hanem csupán az olyan formájú részesezés, amely — ha ez élet gondjainak miatta megnehezedik a keresztyének szíve (Lk 21,34) — elfojtja bennük az Isten és az embertárs iránti szeretetet és önző magatartást teremt bennük...

Ha pedig azt válaszolná nekünk valaki, hogy a felebarátról való ilyen gondoskodás és könyörületesség a személyes jótékonyságra, vagy szükség esetén szociális jellegű erőszak nélküli cselekedetekre kell, hogy korlátozódjék, akkor mi erre egy ellenkérdéssel felelnénk: de ha ilyen eszközökkel nem biztosítható az az elemi igazságosság, amelyet az Úr követel meg, nevezetesen, hogy enni és inni adjunk felebarátunknak és mindazt megadjuk neki, ami szükséges az emberhez méltó élethez — vajon ilyen esetben maradhatunk-e közönyösek az emberek millióinak sorsával szemben, Pilátusként mosva kezünket annak jeleként, hogy semmi részünk sincs azokban a nyomorúságokban, amelyeket az embereknek a sokféle emberi igazságtalanság miatt kell elszenvedniök? Nem. A keresztyének lelkiismerete nem engedheti meg az evangéliumi igazság szellemének ilyen subjektivista és torzító megnyilvánulását.

Kétségtelen, hogy minden keresztyénnek „az odafentvalókkal kell törődnie, nem a földiekkel”. Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy közböcs maradhat mindazzal szemben, ami körülötte történik — a családban, a társadalomban, a nemzetközi életben — s teljesen a túlvilágnak kell szentelnie magát...

I. ISTEN VÁROSA ÉS A FÖLDI VÁROS

A felelősség betöltésének eszközei

Bár a keresztyén ember arra hívatott, hogy Istennel érintkezve az Ő cselekvő képmása, „Isten városának” polgára legyen, ugyanakkor azonban arra is hívatott, hogy földi élete feltételeinek és a földön érvényes etikai feladatainak alapján a „földi város” s az egész emberi család tagja legyen. Az egyháztörténetnek már kezdeti időszakában hangsúlyozta Szent Ágoston, hogy elszakíthatatlan kapcsolat van az egyház és a világ, „Isten városa” és a „földi város” között. Erről a kapcsolatról írta: „A két város korunkban összefonódott és összekeveredett egymással, míg majd az utolsó ítéletkor válik szét a kettő” (Lásd: De Civitate Dei I. 35). Az egyház földi sorsa és az egész emberiség sorsa közötti ilyen kapcsolat alapján Szent Ágoston abban látta, hogy Isten gondviselése minden emberre kiterjed kivétel nélkül. „Semmi esetre sem szabad azt gondolni, hogy Isten gondviselésében az emberi birodalmak kívül maradtak az Ő gondoskodása törvényein” (5,11). Szent Ágoston szerint a különböző korszakok és civilizációk arculatát az egyház és a „földi város” állapota, valamint azok kölcsönös egymásra való hatásának ereje és feltételei szabják meg. „Ebben az életben ez a város (azaz „Isten városa”) nem elkülönülten van meg, hanem — miként kezdetben is — mindkettő mindig együtt él változó eredményességgel az emberi nem-

zetség történetében, s így adja meg a kettő egy-egy korszak másokétól elütő jellegét” (18,1)....

A „földi város keletkezése szorosan összefügg az üdvtörténettel. Kezdetől fogva folyik az emberiség előkészítése Isten teljes teremtésének jövőendő helyreállítására (Jel 21,5) az Isten-emberség életet adó energiája által két különböző módon — közvetlenül az egyházban, azaz „Isten városában” s annak látható határain kívül a „földi városban”. Isten világot megújító tevékenységének legközvetlenebb és legértékesebb gyümölcse természetesen az egyház. Isten országának köre azonban tágabb, mint a tulajdonképpen egyházi élet köre. Krisztus minden ember Megváltója (1 Tim 2,4). Ebből azonban az következik, hogy az Ő testének, az egyháznak a tevékenysége is többé-kevésbé kiterjed az egész emberiségre. „Isten városán” kívül szintén folyik a világ állandó megújulása, ami Isten országa legértékesebb elemeinek megteremtésében áll a *logoi spermatikoi*, az igaz és a jó alapján, melyek szétszórva növekszenek a „földi városban”. Ennek a folyamatnak lényegében etikai jellege van, s alapja főként az a tény, hogy az emberi természetben a bűneset után is megmaradt Isten képének sok vonása, valamint a vele született törekvés a tökéletesedésre.

Éppen ezért a „földi város” nem egyszerűen „Isten városának” ellentétlusa, s nem csupán a testi élet szférája, amely az önző és bűnös ösztönök élete. Inkább a jó és a rossz, a világosság és a sötétség közötti nagy küzdelem helyének kell tekinteni, ama harc helyének, amelyben a jó oldalán „Isten városának” valódi polgárai éppen úgy részt vesznek, mint számos más jóakarató ember, akik közül sokan barátai ennek a városnak, noha — miként Szent Ágoston olyan szépen mondotta — „ezt ők maguk még nem ismerték fel” (1,36). Ezt a harcot különböző pozíciókból és különböző eszközökkel vívják, de objektív jelentőségét tekintve egyazon harc ez. A keresztyének és más jóakarató emberek ily módon természetes szövetségesek lehetnek ebben a szent harcban, amennyiben Istennek értelmes eszközei, sőt szolgálói és munkatársai lehetnek abban a tevékenységben, amellyel újjá teszi az emberiséget...

Az egyházban, mint Krisztus testében, aki számos üdvösségre törekvő embert egyesít magával és magában, lakozik a magasabbrendű Isten-emberi élet teljessége. Miközben a keresztyén ember megtapasztalja ennek az üdvözítő életnek az örömét, általa erőt nyer mások erkölcsi befolyásolásához. Miközben a keresztyén ember megtapasztalja ennek az üdvözítő életnek az örömét, általa erőt nyer mások erkölcsi befolyásolásához. Miközben a „földi város” polgáraként aktívan vesz részt minden jóban és értékesben s elutasítja és megbélyegzi azt, ami rossz és szégyenletes, a földi kapcsolatok és a földi tevékenység legjobb vonásainak hordozójává válik. „Ha ők (a keresztyének) görög vagy nem görög városokban telepsznek le... s alkalmazkodnak az ország szokásaihoz ruházódásban, étkezésben s az általános magaviseletben, akkor mindez (a közösségi életben való részvételük) bámulatraméltóvá teszi egész életüket” (Diognetus levél 5. fejezet). Miközben a keresztyének példát adnak másoknak, maguk is sokat tanulnak a „földi városban” élő polgártársaiktól, a velük való állandó és széleskörű érintkezésben reálisabb tapasztalatot szereznek a valóságról, ami feltétlenül szükséges az idők jeleinek felismeréséhez s a rohamosan változó és fejlődő világban felelősségük helyes megítéléséhez. A II. Vatikáni Zsinat pasztorális konstitúciója nagyon helyesen mondja, hogy „Isten egész népének ügye... korunk különböző jeleit meghallani, felismerni és értelmezni, s azokat Isten igéjének fényében értékelni” (Gaudium et Spes, 44. lap).

II. A JOBB VILÁG AZ IGAZSÁGOSSÁG ÉS EMBERIESSÉG VILÁGA

A békére való készség nagy szolgálatának, hogy ne váljék egy elvont, bár kétségtelen igazság egyszerű hirdetésévé, összhangban kell állnia a földi békesség hiánya okainak helyes megértésével. Ha feltártuk a konfliktusok és háborúk valódi okait, csak akkor dönthetjük el helyesen, hogy milyen irányban kell cselekednünk, mit kell sürgősen és nyomatékosan elérnünk, hogy hozzájárulhassunk az események olyan irányú fejlődéséhez, amely megnyugtató, szilárd békét teremt, és amely a kapcsolatokat az emberi testvériesség és kölcsönös segítség alapján erősíti meg.

Mai világunk konfliktusai keletkezésének és bonyolódásának egyes okaiban és konkrét körülményeiben való nagy különbözőség ellenére is állíthatjuk, hogy ezek oka mindig a gazdasági és politikai uralom önző érdeke, amely megköveteli egyes népességi csoportokkal, vagy egy egész néppel szemben az igazságtalan kapcsolatok megteremtését és támogatását, s ezeket a csoportokat vagy népeket ki akarja békíteni a rájuk erőszakolt igazságtalansággal. Az igazságtalanság egyik legjellemzőbb fajtája, amely az igazságtalan kapcsolatok és konfliktusok szinte valamennyi más formáját előidézte vagy előidézi, a társadalmi igazságtalanság.

A társadalmi igazságtalanság s a vele együtt járó elnyomása a népeknek már régóta véres összeütközések és háborúk okozója volt. A ködös ókortól, az emberi történelem krónikájának első lapjaitól kezdve szakadatlan sorban következnek egymás után és merülnek fel lelki szemeink előtt korszakok és események, amelyek a legsúlyosabb társadalmi igazságtalanság és emberi lealázás bélyegét viselik magukon. Az emberiség életét hosszú évszázadokon át keserítette a rabszolgaság brutális és természetellenes intézménye...

Az idők során a rabszolgaságot a társadalmi igazságtalanság más formái váltották fel, melyek külsőleg kissé enyhébbnek látszottak, lényegükben azonban nem voltak kevésbé brutálisak és természetellenesek: a feudális függőség viszonyai, a jobbágyosság különböző változatai. Végül pedig elkövetkezett a formálisan szabad dolgozók kifinomult, de továbbra is embertelen gazdasági kizsákmányolása, amely a magántulajdon megjelenési formáin alapult. Ezek a társadalmi igazságtalanságok, amelyek mindmáig számtalan formában gyötrik az emberiség családjának életét: a szívtelen haszonlesés és az örülten tékozló luxus, miközben teljesen közönyösek mások sorsával szemben, és megfedkeznek a magasabbrendű emberi hivatásról és az ember méltóságáról.

A keresztyén egyház legjobb képviselőiben mindig érzékenyen és éles elítéléssel reagált az ilyen abnormis társadalmi viszonyokra, amelyekben egyesek tobzódnak a világ javaiban, másokat viszont az éhhalál és a kimerítő munka pusztít el. Amikor az egyház etikailag vizsgálta ezt a kérdést, a baj gyökerét az önzésben, a haszonlesésben és a magántulajdonnal való visszaélésben fedezte fel. (Jak 5,1—4)...

„Meddig terjed örült mohóságotok, ti gazdagok? — kiált fel Milánói Szent Ambrus. — Egyedül éltek a földön? Miért zárjátok ki a természet megmunkálót a természet javaiból és miért bitoroljátok az uralmat a természet felett? A föld egyformán mindenkié, gazdagoké és szegényeké egyaránt. Ti gazdagok, miért igénylitek a birtokjogot egyedül magatoknak? A természet, amely mindenkit egyforma szegényen hoz a világra, nem ismer gazdagokat...” (Migne, P. L. 14. col. 731).

Az egyházatyák műveiben sok hasonló kifakadással találkozunk.

Ezekben Isten igazságának a hangja csendül fel, az az élet ítélet ismétlődik meg, amely már az Ószövetségben is elhangzott azok felett, akik „megrövidítik a munkásnak a bérét, az özvegyet és árvát, s akik nyomorgatják az idegent” (Mal 3,5), „kik a házhoz házat ragasztanak és mezőt foglalnak a mezőhöz, míg egy helyecske sem marad és csak ti magatok laktok itt e földön” (Ézs 5,8), az olyan nemzetség felett, „akinek fogai fegyverek és akinek zápfogai okelek, hogy a szegényeket kiemésszék a földről és az emberek közül a szűkölködőket” (Péld 30,14)...

„A békességnek Istene” (Róm 15,33) „az ítélet Istene” is (Ézs 30,18). S a megbékéltetés szolgálóitól megkívánja, hogy az igazságosságnak is buzgó szolgálói legyenek. „Megjelentette neked, ó ember, mi légyen az jó és mit kíván az Úr tetőled! Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeresd az irgalmasságot...” (Mik 6,8). A felebarátot „ne szóval szeressük, se nyelvvvel, hanem cselekedettel és valósággal” (1 Ján 3,18).

A valóban békességre igyekezők közvetlen feladata természetesen a békéről szóló prédikáció megvalósítása a felebarát aktív szolgálatával. A keresztyén jótékonytságot az egyház mindig az egyik legfontosabb szolgálatnak tekintette, s a történelem e nagy erkölcsi kötelesség önzetlen betöltésének sok példáját ismeri a keresztyének részéről. De a valóság azt mutatja, hogy az egyéni, sőt a jól megszervezett kollektív keresztyén jótékonytsággal sem lehet kielégíteni a társadalmi igazságtalanság által gyötört mai emberiség egyre növekvő s valóban sürgető inségeit. Ahol ennyire súlyosak „a gonoszság bilincsei”, hogy semmilyen látható eredménnyel nem jár az elnyomók lelkiismeretének felrázása, az elnyomottaknak az irgalom cselekedeteivel való megsegítése, ott az evangéliumi és bibliai utasítások és felhívások szelleme megkívánja a békességre igyekezőktől, hogy hatékony támogatásban részesítsék azoknak a jóakarató embereknek a fáradozásait, akik a társadalmi viszonyok megváltoztatását tűzték ki célul.

Amikor az ilyen támogatás szükségességéről beszélünk, nem lehet elmulasztani, hogy ne hangsúlyozzuk a keresztyének között tapasztalható bizonyos határozatlanság legyőzésének a fontosságát. Részben társadalmi okok (a kiváltságos társadalmi rétegekhez való tartozás, az uralkodó osztállyal fenntartott kapcsolatok hatása), részben az a megszkas, hogy a keresztyén tanítást túlságosan elspiritualizálják és az egyház feladatát kizárólag a belső szükségletekre korlátozzák, olyan köröket és csoportokat termelt ki a keresztyének között, amelyek semleges, sőt olykor negatív állást foglalnak el korunk ama haladó társadalmi mozgalmival szemben, amelyek a közélet teljes átalakításáért szállnak síkra. Az egyháznak a mai világban végzendő szolgálata a bizonyágtétel számára különösen súlyos következményekkel jár, ha az egyházak vezetői olyan vallásos emberek, akiknek látása annyira elsötétült, hogy nem ismerik fel az „idők jeleit” (Mt 16,3), s akiket néha teljesen megvakít az emberekkel szembeni ellenszenv. Az ilyen vezetők megszokták, hogy az új haladó társadalmi struktúrákkal szemben újból és újból a harcok apologeták elviselt öltönyét vegyék fel magukra. Az ilyen keresztyéneket figyelmeztetni kell arra, hogy Krisztus követőinek az apostol szavai szerint „okkal kell járniok, nem mint bolondok, hanem mint bölcssek s áron is megvegyék az alkalmakat... és megértsék, mi legyen az Úrnak akarata” (Ef 5,15—17). Ha a keresztyének reakciós magatartást tanúsítanak az olyan fáradozásokkal szemben, amelyek a társadalmi viszonyok gyökeres megváltoztatására irányulnak, bűnrészesek lehetnek a társadalmi igazságtalanság különböző formái által okozott elviselhetetlen emberi szenvedések meghosszabbításában. Ha az ilyen álláspont

bizonyos mértékben érthető volt is olyan korban, amikor a társadalom még nem érett meg a jogaiért vívott aktív és következetes harcra, ma már, amikor a népek tudatosan szállnak síkra jogaikért, reakciós álláspontot elfoglaló keresztények azt kockáztatják, hogy a teremtő és megváltó Isten akarásával való szembeszegülés bűnébe esnek és magukra vonják Isten haragját, mert „nyilván van az Isten haragja a mennyből az embereknek minden hitetlensége és hamissága ellen, kik az igazságot hamissággal feltartóztatják” (Rm 1,18) s azokhoz a hamis tanítókhöz válnak hasonlóká, „akik miatt az igazság útja káromoltatni fog” (2Pt 2,2).

A gyökeres társadalmi átalakulás a helyzettől, a szembenálló felek erőviszonyaitól és a status quo fenntartásán fáradozó erők teremtette feszültség fokától függően evolúció vagy revolúció útján, azaz ugrásszerűen történhetik. Egyes esetekben olyan körülmények adódnak, amelyek arra kényszerítik a forradalmi erőket, hogy energikus, sőt erőszakos jellegű lépéseket tegyenek, amelyeket néha fegyveres harc és vérontás tesz még élesebbé. Nyilvánvaló, hogy a lehetőségek sokfélesége, melyek a gyökeres társadalmi változásokért vívott harc folyamán felmerülnek, nem engedi meg az egyszer s mindenkorra helyes és kifogástalan álláspont kialakítását, amelyhez a keresztényeknek ebben a harcban ragaszkodniuk kell...

Mégis lehet és kell is adni bizonyos általános útmutatásokat, melyek segítik a keresztényeket, hogy eligazodjanak a gyökeres és különösen a forradalmi úton történő társadalmi átalakulásban. Az első ilyen kísérlet 1965-ben történt a keresztény békemozgalomban, a KBK Folytatólagos Bizottsága budapesti ülésén (1965. október 13—17.). Ez ülés határozata a következő nyilatkozatot tartalmazza: „Szolidaritásunk a Rhodosziában, Angolában, Mozambique-ban, Kongóban, Dél-Afrikában, a Dominikai Köztársaságban és több latin-amerikai országban élő embereké, akik harcolnak függetlenségükért, vagy akiket vérontás fenyeget... Ezekben az államokban forradalmi folyamat van, amelyben azért küzdenek és harcolnak, hogy megszűnjék a társadalmi igazságtalanság, a faji megkülönböztetés, az éhség, valamint a szabadság hiánya... Segítenünk kell és segíteni akarunk abban, hogy az elnyomottak jogaikhoz jussanak. Az emberiség valódi haladásához vezető fejlődés részeként ismerjük el azokat a forradalmi mozgalmakat, amelyek a magasabbrendű humanitást és minden emberi jog érvényesítését eredményezik. Felszólítunk minden érdekeltet, hogy vérontás nélkül segítse elő és tegye lehetővé az igazság érvényesülését”....

(Következnek a KBK állásfoglalásai a társadalmi átalakulás aktuális kérdéseiben 1966—1968-ig.)

A keresztényeknek a gyökeres átalakulásért vívott harcban való részvételéről szólva szeretnék utalni az ilyen részvétel néhány példájára, amelyek arra készítetnek, hogy józanul és tárgyilagosan közelítsük meg ezt a kérdést: milyen erkölcsi kötelesség hárul a keresztényekre forradalmi helyzetben? Latin-amerikai testvéreink előtt igen jól ismert Camillo Torresnek, a kolumbiai római katolikus lelkésznek a neve, aki életét áldozta azért, hogy keresztény körök ne tekintsék az új társadalmi rendért a latin-amerikai országokban vívott harcot olyasminek, ami a kereszténység és az evangélium ellen irányul. Egy másik nevet is szeretnék emlékeztetükbe idézni, Helder Camaranak, a híres brazíliai római katolikus érseknek a nevét. „Én szocialista vagyok — mondta ő. Isten az embert a maga képére teremtette, hogy munkatársává tegye. De hogyan tűrhető az, hogy az emberek többsége rabszolgaságban és kizsákmányoltságban él? A kapitalizmusban semmiféle megoldást nem látok.

Megvallom, hogy a marxista tapasztalat lenyűgöző hatással van rám, hogy a Szovjetunió óriási haladást ért el, amikor a társadalom egész struktúráját megváltoztatta... Mi, papok vagyunk felelősek azért a fatalizmusért, amellyel túrni kell a szegényeknek nyomorukat, az elmaradott népeknek helyzetüket..."

A társadalmi igazságtalanság, amelynek a tőke és a munkabér közötti viszony a jellemző vonása, a mai változó világban még bonyolultabb lett a társadalmi igazságtalanság egyéb formáival való összeszővődöttsége, vagy belőlük folyó következményei miatt. Fennáll mindenek előtt a szegény és fejletlen — volt gyarmati, vagy félgymarmati — országok népeinek gazdasági kizsákmányolása a gazdag országok gazdaságilag erős és monopolista rétegei részéről, melyek az egykori gyarmattartó országokban vagy más, ugyancsak expanzív imperialista politikát folytató államokban élnek. Ennek a gyakran neokolonializmusnak nevezett kizsákmányolásnak rejtett motiválója az a kívánság, hogy egy-egy fejletlen ország természeti kincseit maximális nyereséggel hasznosítsák és így a lehető legnagyobb mértékben megakadályozzák az illető ország fejlődését. Ezt a gazdasági kizsákmányolást igen gyakran politikai nyomás, különféle fenyegetés és különösen a fejlődő országok belügyeibe való beavatkozás is súlyosbítja.

(Következik a társadalmi igazságtalanság egyik különleges formája: a faji megkülönböztetés.)

Hogy az igazságtalanság különböző formái milyen mértékben érintik a nagy tömegeket, az jól látható azokban az objektív adatokban, amelyek kimutatják, hogy mennyi szenvedést okoz a Föld lakosságának az éhség, a nyomor, az orvosi segítség hiánya, a művelődésre való képtelenség. Csak néhány példát említek. A világ élelmezési helyzetéről 1970-ben közzétett ENSZ-jelentés adatai szerint 325 millió ember él az éhhalál határán Ázsiában, Afrikában és Latin-Amerikában. Ebből 130 millió latin-amerikai. Dr. Roberto Castillo, a nicaraguai egészségügyi miniszterhelyettes által közölt adatok szerint Latin-Amerikában a megszületett gyermekeknek több mint 20%-a hal meg csecsemőkorban. Castillo hangsúlyozta, hogy a latin-amerikai gyermekek a legnagyobb nyomorban élnek. Az elemi iskolába járó gyermekeknek több mint 40%-a nem fejezheti be iskolai tanulmányait, mivel kénytelen szüleit segíteni munkájukban.

Az emberi igazságtalanság minden formája elleni harc kérdése közvetlenül kapcsolódik a békéért, a békés együttélés feltételeinek biztosításáért és az emberi kapcsolatok fejlesztéséért vívott harc kérdéseivel. Egyrészt „igazság nélkül nem lehet valódi béke” (az Első Keresztyén Béke-Világgyűlés üzenete, „... und Friede auf Erden”, Prága, 1961, 120. l.), az igazi, szilárd békét pedig meg kell előznie az egyéni, társadalmi és nemzetközi életben jelentkező visszasságok legyőzésének. Ebből a szempontból sürgősen időszerűek a gyökeres társadalmi változás és a benne való szükséges részvétel kérdései...

Másrészt csak a béke biztosíthatja azt a kedvező légkört, amelyben megérhetnek a valódi igazságosság gyümölcsei. „Az igazság gyümölcse pedig békességben vettetik azoknak, akik békességen munkálkodnak” (Jak 2, 14), amelyet a „sálom” tág értelmében kell felfognunk, az emberi társadalom olyan normális állapotát jelenti, amelyben a társadalom anyagi eszközei és belső lelki energiái nem tékozlódnak el hiába háborúkban és testvérgyilkosságokban, hanem értelmes és céltudatos felhasználásra kerülnek a jóakarató emberek részéről olyan egyre igazságosabb élet megteremtésére, amely a földi helyzetben lehetséges teljesség-

ben valósítja meg Isten országának evangéliumi eszméjét. A „sálóm” fogalma természetesen nem azonos a békéről, mint a háború hiányáról és a békés együttélés elveinek megvalósításáról alkotott világi elképzelésekkel. Kétségtelen azonban, hogy a háború kiiktatása az emberi életből és a különböző társadalmi rendszerek nemes versenye elengedhetetlen feltétele annak, hogy a jóakarató emberek fáradozásai, közéjük számítva az Úr Jézus Krisztus tanítványait is, a mainál jobb világot teremtsék meg, az igazságos és emberies kapcsolatok világát, melynek eszményi prototípusa a keresztyén tudatban élő „sálóm” ...

III. A KERESZTYÉN BÉKEMOZGALOM : EREDMÉNYEK ÉS NEHÉZSÉGEK

A keresztyén békemozgalom keresztyén körökben ellenhatásként keletkezett röviddel a második világháború befejezése után egy, sok nyugati országban elkezdődött békeellenes kampányra és a velük kapcsolatos fegyverkezési versenyre és háborús propagandára.

Ennek a világméretű mozgalomnak a munkájában, amely 1949-ben a békéért harcoló személyiségek nemzetközi koordináló bizottságának kezdeményezésére indult meg és amely ma már nemzetiségtől, felekezetől és politikai világnézettől függetlenül a világméretű vélemény széles rétegeire kiterjed, kezdettől fogva igen erőteljesen vesznek részt a keresztyén egyházak és egyes keresztyén személyiségek.

Amaz idők számos neves keresztyén békeharcosa közül csak néhányat kell megemlítenem. Közéjük tartozik dr. Martin Niemöller lelkész, Hans Joachim Iwand professzor, Hewlett Johnson canterburyi dékán, Ragnar Forbeck lelkész, Bohuslav Pospisil professzor, Josef Hromádka professzor.

A KBK lényegét és feladatait az a Statutum állapította meg, amelyet az Első Keresztyén Béke-Világgyűlés után egy konzultatív bizottság fogadott el első ülésén Karlsbadban, 1962 májusában. A Statutum első cikkelye, azaz a KBK „bázisa” akkoriban ilyen megfogalmazást nyert: „A keresztyén békekonferencia keresztyéneknek, teológusoknak, lelkészeknek és világiaknak nemzetközi mozgalma, amely a fokozódó nemzetközi feszültségek a hidegháború, a felfokozott fegyverkezés (különösen a nukleáris fegyverek területén) és egy világháború veszélyének idején hitbeli meggyőződésünkön keletkezett, hogy ráébredésük a keresztyénséget a két világháborúban való bűnrészességre s a népek közötti barátság, megbékélés és békés együttműködés szolgálatának szükségességére; továbbá, hogy mindazoknak, akik világszerte a keresztyén hitet vallják, minden erejét közös békeakciókra koncentrálják; végül, hogy az egyes egyházakban meglévő békecsoportokat s azok közös és erőteljes fáradozását a mai emberi társadalom békés felépítésére koordinálják” (vö. „Christliche Friedenskonferenz” 4. szám 106—107. lap).

A három Keresztyén Béke-Világgyűlést 1961-ben, 1964-ben és 1968-ban a KBK élete és tevékenysége időszakainak bizonyos mérföldköveiként lehet tekinteni.

Tevékenysége első időszakában (1958-tól 1961-ig) a KBK legsürgősebben elvégzendő feladatát abban látta, hogy egyesítse azokat a keresztyén törekvéseket, amelyek a leszerelésen, a tömegpusztító fegyverek (elsősorban a nukleáris fegyverek) eltiltásán és megsemmisítésén, a hidegháború szellemének legyőzésén s a békés együttélés gondolatának és elveinek elterjesztésén munkálkodtak.

A KBK tevékenységének második időszakát (1961—1964) a keleti és

nyugati keresztények közötti megértés megkönnyebbítéséért folytatott fáradozások jellemzik, a két rendszer tárgyilagosabb elemzése s annak az antikommunista propagandának a leggyőzele alapján, amely az imperialista törekvéseket leplezi. Egyúttal általánossá vált az a meggyőződés, hogy a béke megteremtéséhez és megszilárdításához szükséges az együttműködés a más vallások képviselőivel és a nem hívőkkel.

Harmadik időszakában (1964—1968) nagy figyelmet szentelt a KBK a béke, az igazságosság, a békés együttélés és a forradalmi változások problémáinak. Behatóan megvitatták a Harmadik Világ fejlesztésének kérdéseit, valamint annak a harcnak a problémáit, amelyet a politikailag függetlenné vált népek vívnak a szabadságért és önállóságért további fejlődésük útjainak megválasztásában, a gyökeres társadalmi változásokért.

Végül a KBK tevékenységének negyedik időszakát (1968—1971) további előhaladás jellemzi az elmúlt években kirajzolódott irányban. Elmélyült a megbékélés szolgálatának fogalma, amennyiben a megbékélés a legszorosabban összekapcsolódott az igazságosság keresztény értelmezésével. Az alapvető társadalmi változások kérdéséről tovább folyt a vita. Ismét előtérbe került a leszerelésért, különösen a nukleáris leszerelésért vívott erőteljes és következetes harc szükségessége. Hangsúlyt kapott az európai problémák békés megoldásának, mint a világbéke megszilárdítása egyik legfontosabb előfeltételének időszerűsége. Továbbra is komoly gondot okozott a délkelet-ázsiai és a közel-keleti helyzet. Jelentősen kiszélesedett a KBK tevékenységi területe: számos speciális témával foglalkozó munkakülésre került sor, megkezdődött a hasznos viták és a római katolikusokkal való együttműködésben szerzett tapasztalatok gyűjtése...

(A KBK belső nehézségei és ezek rendeződése 1968—1971-ig.)

IV. A JELENLEGI HELYZET ÉS A KBK FELADATAI

A III. Keresztyén Béke-Világgyűlés óta eltelt időszakot igen komolyan kell elemeznünk, ha korunk nemzetközi életének fő irányzatát helyesen akarjuk megítélni és meg akarjuk érteni a nemzetközi porondon lejátszódott események jellegét. Kétségtelenül egyaránt szélsőséges dolog lenne túlbecsülni a legutóbbi idő pozitív erőfeszítéseit a világpolitikában, vagy túlságosan optimista szemmel nézni ezeket. Ha a KBK ebbe a hibába esne, az meghamisítaná munkájának perspektíváit, hamis világításba helyezné legközelebbi feladatait s ennek következtében irracionális módon kötőznék meg erőit és energiáit a jelenlegi rendkívül bonyolult és felelősségteljes helyzetben...

(Pozitív jelensége: a Szovjetunió és a Lengyel Népköztársaság közötti szerződés, az NSZK és a Lengyel Népköztársaság közötti szerződés, a négyhatalmi megállapodás Nyugat-Berlinről, az atomstop-egyezmény.)

Vietnam sokat szenvedett népe továbbra is ki van téve az agressziós háború borzalmainak, amelyet a kapitalista világ legerősebb hatalma, az Egyesült Államok folytat Vietnam ellen. A hadműveletek Indokínában Kambodzsára és Laoszra is kiterjedtek. Még mindig hullanak a bombák a demilitarizált övezetre és Észak-Vietnam határos területeire. Az indokínai háború hét esztendeje alatt az Egyesült Államok 120 milliárd dollárt fordított háborús célokra! Az emberi szenvedésnek milyen mélysége tárul fel e hatalmas szám mögött, nemcsak a frontokon, hanem az ország védtelenül maradt békés falvaiban is, amelyek az idegen invázió áldozatául estek! A négyoldalú párizsi béketárgyalások eddig kudarcot vallottak az amerikai fél macacssága miatt. Az Egyesült Államok

mind ez ideig nem válaszolt a Dél-Vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormánya által 1971. július 1-én előterjesztett békejavaslatokra, bár ezek a javaslatok a világközvélemény széles köreinek megítélése szerint elfogadható alapot kínálnak a vietnami konfliktus békés rendezéséhez.

A közel-keleti helyzet sem javult meg, még mindig tartanak Izrael állama agressziós háborújának s az 1967-ben általa megszállt arab területek bitorlásának következményei. A hazájukból kiűzött arabok százezrei élnek nyomorúságos körülmények között. A nemzetközi szabályok és szerződések semmibevételével folyik Jeruzsálem „elizraelítése”, amivel együtt jár a bennszülött arab lakosság elűzése s az arab városnegyedek lerombolása. Izrael mindeddig elutasította a közel-keleti kérdés békés rendezésének egyetlen lehetséges módját, melynek alapja az ENSZ Biztonsága Tanácsa által 1967. november 22-én elfogadott határozat.

A vagyonszerzés igazságtalan formái és a nemzeti jövedelem meg a nemzeti vagyon igazságtalan elosztása miatt az emberiségnek egy jelentős része továbbra is szenvedésnek és súlyos nélkülözéseknek van kitéve. Ismeretes, hogy a fejlett kapitalista országokban mintegy 8 milliónyi munkanélküli van s ezek száma állandóan növekszik. Különösen káros hatású a munkahiány azokban az országokban, amelyeknek nem eléggé fejlett a gazdasági életük. Elképzelhető, milyen szegénység uralkodhatik például Uruguayban, ahol három milliónyi lakosra 120 000 munkanélküli esik. Az emberi ínség mértékének egy másik fokmérője a mai rosszul berendezett világban azoknak a felnőtteknek a nagy száma, akik nemcsak a közép- és felsőiskolai oktatásban nem részesültek, hanem még elemi iskolába sem járhattak. Az UNESCO adatai szerint a világ analfabétáinak száma még mindig 783 millió.

Ezek láttán a korlátlan fegyverkezés óriási katonai kiadásai valóságos kihívást jelentenek az emberi lelkiismeret számára. A világ államai csupán az elmúlt 1970-es esztendőben 204 milliárd dollárt költöttek katonai célokra. A fegyvergyártásra és a hadseregek fenntartására világméretekben többet fordítanak, mint a népművelés, vagy az egészségügy szükségleteire. Sajtójelentések szerint az Egyesült Államok az utóbbi öt évben mintegy 400 milliárd dollárt fordított katonai célokra. Az emberiség oly nagy mértékben és oly tragikusan belebonyolódott ebbe a káros versengésbe, hogy még a fejlődő országok is évi 27 milliárd dollárt kell hogy előirányozzanak hadseregeik fenntartására... A béke problémáit tanulmányozó Stockholmi Nemzetközi Intézet számításai a különböző kategóriájú nukleáris fegyverek világkészletét 50 000 megatonnában jelölik meg, azaz egy emberre kb. 15 tonna trinitrotoluol esik. Ez kétmillió-ötszázézerszeres robbanó erőt jelent ahhoz a bombához képest, amelyet Hirosimára dobtak le s amely több mint 140 000 embert pusztított, illetve sebesített meg súlyosan!

Ami az ún. Harmadik Világ helyzetét illeti, ismeretes, hogy emberek milliói, különösen Dél-Afrikában és Latin-Amerikában, a kolonializmus és neokolonializmus szörnyű realitásával néznek szembe.

Az emberiség halaszthatatlan követelése, amelyek csak békében valósíthatók meg, meghallgatást igényelnek. Előfeltételük a szoros és gyümölcsöző nemzetközi együttműködés tudományos, technikai és kulturális téren és szükségük van azokra az összegekre, amelyeket ma még katonai célokra adnak ki.

Visszatérve a nemzetközi élet ama pozitív jelenségeire, amelyeket az elmúlt évben észlelhattünk s amelyek a realista irányzatok megerősödéséről tanúskodnak, itt is hangsúlyoznunk kell, mennyire fontosak

azok az erőfeszítések, amelyek a kívánt irányban biztosíthatnák az események további folyását. Félúton megállni, magunkat a történelem „természetes” folyamatára bízni súlyos hiba lenne s ezzel lebecsülnők ama körök ellenálló erejét, amelyek egyáltalán nem érdekelték a nemzetközi enyhülésben, sem a háború veszélyének elhárításában.

E kezdeményezések egyike volt az a javaslat, hogy minél előbb hívjanak össze egy össz-európai biztonsági és együttműködési konferenciát. Egyes nyugati hivatalos körök először fenntartással és bizonyos kételkedéssel válaszoltak erre a javaslatra. De hamarosan kiderült, hogy mennyire jogosulatlan ez az álláspont. Azóta több ország államfőiről foglaltak állást egy össz-európai konferencia összehívása mellett.

Nem kevésbé fontos egy másik békekezdeményezés, amely korunk egyik központi problémájával, a leszerelés kérdésével foglalkozik. Mivel a nukleáris fegyvergyártás korlátozását illető több jelentős megállapodás ellenére sem lehetett még döntő lépést tenni a fokozódó fegyverkezés megszüntetése és a meglévő készletek megsemmisítése felé, a Szovjetunió kormánya javasolta az ENSZ-nek, hogy hívjanak össze egy leszerelési világkonferenciát, amelyen valamennyi nagyhatalom részt venne. ... A leszerelés útján tett minden lépés egyúttal a békefáradozások nagy eredménye is. Az európai fegyveres erők és a fegyverkezési potenciál hatásos csökkentése abban a kedvező légkörben, amelyet a Szovjetunió és az NSZK közötti szerződések teremtettek meg, lényegesen elősegíthetne minden olyan törekvést, amely arra irányul, hogy a katonai tömbök veszélyes szembenállását a kollektív biztonság rendszere váltsa fel Európában. Nincs kétségem a tekintetben, hogy mindezek a békejavaslatok azzal az egész céltudatos békeprogrammal együtt, amelynek kidolgozásában a Szovjetunió és más szocialista államok igen nagy mértékben és aktívan vettek és vesznek részt, élénk visszhangra és buzgó támogatásra találnak mindama keresztyének részéről, akik elhivatásuknak érzik, hogy „törekedjenek azokra, amik a békésre valók” (Rm 14,19).

Az a jobb világ, amelyért a felebaráti szeretet parancsának betöltésénél felelősséget érzünk, az igazságosság, a barátság, a kölcsönös megbecsülés, az emberi méltóság és az emberi képességek harmonikus kibontakoztatásának világa. Ez a világ nem egy nap alatt születik meg és nem örökre érvényes, változhatatlan terv szerint. Egyetlen futurológus sem mondhatja meg előre, hogy mai meghasonlott, de megújhodásra képes és egységre törekvő világunk milyen konkrét módon fog fejlődni és tökéletesedni, hogy egyes esetekben az ellentétek milyen konkrét módon győzhetők le, hogy az összeütközés és a közeledés milyen formáin keresztül születik majd meg az az új valami, ami az emberiségre oly nagy vonzó hatást gyakorol.

Arról azonban meg vagyunk győződve, hogy az átalakulásnak ezt az egész folyamatát nem lehet előre megtervezni és hogy az nem lesz egyszerű. Óriási emberi energiák koncentrációját, előítélet nélküli gondolkodást, tárgyilagos értékelést, az emberek iránti nagy nyíltságot, a személyiség gondos nevelését, az emberszeretben mélyen gyökerező elvhűséget követeli meg. Csak ha mindezek a tényezők kölcsönösen kiegészítik egymást, akkor lehet valódi előhaladást elérni az olyan emberi kapcsolatok megteremtésében, amelyek között a földi viszonyulásokhoz mérten „irgalmasság és hűség összetalálkoznak, igazság és békesség csókolgatják egymást” (Zsolt 85:11).

A Keresztyén Békekonferencia új alkotmányának tervezete, amelyet még el kell fogadnunk, keresztyén békemozgalmunk lényegét és feladatait a következőképpen határozza meg:

„A Keresztyén Békekonferencia olyan ökumenikus mozgalom, amelyben megnyilatkozik a keresztyének felelőssége a békéért, a társadalmi igazságosságért és minden embernek emberhez méltó életéért. A keresztyének, akik meghallották a keresztről és a feltámadásról szóló evangéliumot, mint a világ reménységét, a béke szolgálatára és embertársaik megsegítésére érzik elkötelezve magukat... A Keresztyén Békekonferencia olyan fórum kíván lenni, amelyen az egész világ keresztyénei találkoznak és az igazságosság politikai, társadalmi és gazdasági kérdéseiben Isten akarata felől tudakozódnak. A Keresztyén Békekonferencia síkra száll a béke megteremtéséért és biztosításáért, minden népnek a békés együttélés elve alapján való együttműködéséért. A Keresztyén Békekonferencia olyan társadalmi és gazdasági struktúráért harcol, amelyek lehetővé teszik az elnyomást és a kizsákmányolást. A Keresztyén Békekonferencia és valamennyi tagja szolidárisnak tudja magát a népek felszabadítási mozgalmaival, amelyek az elnyomás, az éhség, a faji megkülönböztetés és az írástudatlanság ellen küzdenek. Állást foglal az imperializmus minden megjelenési formájával szemben.

Mivel mindeme kérdések csak világméretű összefogással oldhatók meg, a Keresztyén Békekonferencia együttműködésre törekszik más vallásos és világi szervezetekkel és mozgalmakkal, amelyek a világ népei közötti béke azonos céljait tűzték ki maguk elé.”

(Ezzel a prágai előadás legfontosabb részleteit közöltük. Szerk.)

Nyikodim metropolita
(Fordította Fükő Dezső)

A nemzetközi helyzet a KBK szemléletében

Valahányszor a KBK keresztyén béke-világgyűlést rendez, újból és újból kell elemeznie a világpolitikai helyzetet, hogy meghatározza azt az álláspontot, amelyről fogalmazza meg bizonyágtételét a békéről.

A KBK IV. Béke-Világgyűlésének témája: „Közös felelősségünk egy jobb világért” a zsolnári szavainak fényében: „Irgalmasság és hűség találkoznak, igazság és béke csókolgatják egymást”. Ez eschatologikusan azt jelenti, hogy a mi Urunké „az ország, a hatalom és a dicsőség”. Őt követve és az Ő iskolájába járva megtanultuk, hogy kinek az oldalára kell állnunk. Jézus Krisztus uraságának már ma, ebben a világban is megvannak a következményei a konkrét embertársal való konkrét együttélés számára.

Allandóan változó világban élünk. A változásnak ez a folyamata hozzátartozik a történelemhez, évszázadunk második felében azonban rendkívül meggyorsult: egyrészt a tudományos-technikai forradalom következtében (az atomenergia felhasználása katonai és békés célokra, a rakéta-technika és az automatizálás fejlődése), másrészt a politikai erők fokozódó polarizálódása következtében (a kolonializmus és a rasszizmus elleni harcban éppen úgy, mint a szocializmus és a késői kapitalizmus közötti ellentétben).

Az erők polarizálódása a politikai és közgazdaság különböző területein jelentkező ellentmondásos fejleményekkel kapcsolódik össze. Ez bonyolultabbá teszi a békeharcot és megnehezíti a világpolitikai helyzet elemzését.

I. Az egyes válságócok

Korunkban az egész emberiség fő problémája továbbra is egy katonai világháború elhárítása, azaz az *atomháború megakadályozása*. Ezért különös figyelmet kell szentelnünk a fegyvertechnika jelenlegi állásának (ABC fegyverek, olyan új fegyvereknek az előállítása, mint amilyenek a NIRV és az ABN). Az Egyesült Államok és a Szovjetunió fáradozásai a jelenlegi SALT tárgyalásokon azért nagyjelentőségűek, mivel itt kísérlet történik a *fegyverkezési verseny* megállítására, mielőtt az újabb fázisába lépne. A leszerelési tárgyalások nem kecsegtethetnek sikerrel, amíg tovább folyik a már meglévő fegyverek technikai továbbfejlesztése. (Ezért a IV. Keresztyén Béke-Világyűlésnek sürgős felhívással kellene fordulnia a SALT tárgyalások résztvevőihöz, hogy tudatosítsák magukban felelősségüket az emberiség életbenmaradásáért, amelyet a NIRV és az ABN fegyverek megsemmisítő hatása még nagyobb mértékben fenyeget, mint amilyen veszélynek eddig volt kitéve.)

Ha a teljes leszerelést sürgetjük, mindenekelőtt az odavezető konkrét lépéseket kell fontolóra vennünk. Ilyen lépés a stratégiai fegyverek korlátozásáról szóló megegyezés (SALT).

Ugyancsak előrevivő lépésnek tekinthetők a vegyifegyverek eltiltása felé bizonyos pozitív fejlemények a biológiai fegyverek eltiltására vonatkozó egyezmény tekintetében. Az ENSZ következő nagygyűlése kétségtelenül meg fogja vizsgálni a Leszerelési Bizottság munkájáról szóló jelentéseket, és sok más konkrét javaslatot is, melyeket különböző kormányok tettek a legutóbbi nagygyűlés óta.

Különös gonddal kell foglalkoznunk a nem állami szervezetek leszerelési világhonferenciájának előkészítésével. Ezt a konferenciát az ENSZ egyik külön bizottsága kezdeményezte.

Az *Egyesült Államok kegyetlen háborúja a vietnami nép ellen* eloszlatta azokat a reményeket, amelyeket a hatvanas évek elején vetettünk a világméretű leszerelési tárgyalásokba. Másrészt azonban ez az agressziós háború nyilvánvalóvá tette, hogy a háború nem lehet többé a politika eszköze. A vietnami háború az Egyesült Államoknak olyan veresége, amelyet már alig lehet leplezni. Az indokínai felszabadítási mozgalmak ellenállását egy túlerőben levő brutális ellenfél sem törthette meg. Délkelet-Ázsiában bebizonyosodott, hogy a „helyi háború”-nak a Pentagon katonai teoretikusai által kidolgozott elmélete nem vezethet győzelemre. A vietnami háborút atomháborúvá kellene növelniök, hogy eredményesen fejezhessék be. A megsemmisítő atomfegyverek alkalmazása azonban kihívást jelentene a Szovjetunió és Kína számára s a helyi háborúból egyszerre világháború lenne, ami a támadó pusztulását is előidézne.

A KBK kezdettől fogva újból és újból kifejezte szolidaritását Vietnam népével és elítélte az USA agresszióját, s követelte minden idegen csapat feltétel nélküli kivonását Vietnamból és Indokínából. Ma is ezt tesszük.

Teljes mértékben támogatjuk azt a hétpontos békejavaslatot, amelyet a Dél-vietnami Köztársaság Ideiglenes Forradalmi Kormánya terjesztett elő a párizsi béketárgyalásokon.

Nixon elnöknek az a kísérlete, hogy a félreismerhetetlen vietnami kudarc után a *Kínai Népköztársasággal* egyezzek meg, arra vezethető vissza, hogy az indokínai katonai vereség után az indokínai befolyásolás — politikai és gazdasági befolyásolás — új útjait kell keresni és megnyitni. Kína most az Egyesült Államok mentő csónakja annak az

agresszióknak a csődjében, amelyet a nyilvánosságra hozott ún. Pentagon-dokumentumok bizonyosága szerint az USA a Tonkin-öbölben kiprovokált incidenssel Észak-Vietnamra is kiterjesztett.

Tudomásunkra jutott, hogy Kína a maga részéről szintén az amerikai és szövetséges csapatok feltétel nélküli kivonását követeli Vietnamból, hogy Kína bejelentette készségét egy újabb olyan indokínai konferenciára, amilyen 1954-ben volt Genfben, míg Észak-Vietnam és a Dél-vietnami Forradalmi Kormány képviselői az amerikai agresszió azonnali megszüntetését a párizsi tárgyalásoktól várják és követelik, nem pedig egy újabb genfi konferenciától. Ez a különbség a háború befejezésének eljárási módozataira nézve nagy jelentőségű Vietnam függetlensége szempontjából, amelyet ez az ország és lakossága leírhatatlan szenvedések árán érdemelt meg. Vietnam nem hajlandó ismét nagyhatalmi tárgyalások tárgyává válni, mint 1954-ben.

Visszatérve Nixon elnök július 16-i beszédére:

Tény az, hogy az Egyesült Államoknak nem szabad tovább gátolnia a Kínai Népköztársaság felvételét az ENSZ-be. Bár az elmúlt év őszen 51 szavazat, azaz két szavazatos többség esett Kína felvételére, az Egyesült Államok azonban még idejében „fontos kérdéssé” nyilvánította Kína felvételét, amelyben csak kétharmados többség dönthet.

Tény az, hogy az ENSZ tagállamai belátható időn belül nem lesznek már hajlandók nélkülözni 750 millió kínainak, a föld lakossága egynegyedének képviseletét.

Tény az, hogy az Egyesült Államoknak be kell fejeznie a vietnami háborút, ha nem akarja végleg elveszíteni.

Tény az, hogy 1972 őszen elnökválasztás lesz az Egyesült Államokban, s Nixon szeretné, ha ismét megválasztanák.

Ezeknek az objektív kényszerűségeknek, amelyek előtt áll Nixon, és amelyeknek enged, mivel ma még önkéntes lépésnek tűnetheti fel azt, ami holnap már elkerülhetetlen lesz a számára, megfelel Kína ama törekvése, hogy elfoglalja helyét az ENSZ-ben, érvényesítse vezető szerepre való igényét Ázsiában, és így döntő befolyást fejtsen ki Indokínában (újabb genfi konferencia).

A KBK-ban mindig is követeltük a Kínai Népköztársaság felvételét az ENSZ-be. Ma is követeljük. Kína nélkül és az ő közreműködése nélkül azon a helyen, amely megilleti őt az Egyesült Nemzetek Szervezetében, nem lehet tartós béke. Sajnáltnók azonban, ha Kínának az ENSZ-be való régóta esedékes felvételét arra használnák fel, hogy nyomást gyakoroljanak egy harmadik félre.

A Közel-Keleten újabb háborús összecsapás veszélye fenyeget. Itt is megmutatkozott, hogy egy „helyi háború”, a hatnapos izraeli háború 1967-ben, semmilyen problémát nem oldhat meg. Ellenkezőleg: Izrael nem nyerte el a békét s gazdasági helyzete egyre súlyosabb. Az arab menekültek nyomora megnövekedett. A palesztinai ellenállási mozgalmakat Jordániában egy olyan király fojtotta vérbe, akinek a volt gyarmati hatalomhoz fűződő kapcsolatai jól ismertek.

A jelenlegi fegyvernyugvás a Szuezi-csatorna mentén ne tévesszen meg bennünket a tekintetben, hogy a világbékét már nem fenyegeti veszély a Közel-Keleten. Izrael vonakodása, hogy végrehajtsa a Biztonsági Tanács 1967 novemberi határozatát, valamint Líbia, Egyiptom és Szíria konfederációja világosan beszél. Egy olyan felelős izraeli államférfinak, mint Moshe Dajan, a kijelentései a megszállt arab területek beolvastásáról elrettentő elvakultságról és rövidlátásról tanúskodnak, s brutális eljárása az arabokkal szemben az Izrael által megszállt terüle-

teken fasiszta vonásokat mutat. Ide tartozik az arabok tervszerű kitelepítése is Jeruzsálemből, ami elsősorban érinti az arabok között levő keresztényeket.

A KBK 1967. július 4-i zagorszki nyilatkozatában közvetlenül a hatnapos izraeli háború után első nemzetközi szervezetként jelentette ki: „Egy agressziós háborúban szerzett területi hódításnak nem lehet nemzetközi jogi érvényessége.” A továbbiakban ezeket mondtuk: „Az arabok és az izraeliek közötti béke helyreállításához le kell győzni a háború, a gyűlölködés és a megalázás jelenlegi légkörét. Ez csak akkor lehetséges, ha az izraeli csapatokat visszavonják az 1967 június 4-i határok mögé és azonnal végetvetnek az arabok embertelen kiűzésének a megszállt területekről”.

Egyházi körök hevesen támadták a KBK-t 1967-ben a zagorszki nyilatkozat miatt. Ma azonban már általános meggyőződésé vált, amit akkor mi mondtunk ki világosan: „Izrael állama modern szekuláris állam, mint minden más ország, melynek eljárását a népek közötti béke megőrzésére irányuló nemzetközi kötelezettségek mértékével kell mérni. Óva kell inteni minden olyan kísérletől, amely Izrael háborúját vallásos nimbuszal akarja körülvenni, megfélemezve arról, hogy a föld valamennyi más népe is, bármely valláshoz és fajhoz tartozzék, Isten ígérete és parancsa alatt áll”.

Arab testvéreink s ezzel minden arab ember felé újból megerősítjük a zagorszki nyilatkozat kijelentéseit. Felhívjuk Izrael államát, hogy ne ellenkezzék tovább az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1967. novemberi határozatával s így hárátsa el a világbékét veszélyeztető újabb katasztrófát a Közél-Keleten.

Aggodalommal figyeljük az *arab államokban bekövetkezett* fejleményeket. Nem vagyunk jogosultak beavatkozni az arab államok belügyeibe. Egyiptom, Líbia, Szíria és Szudán az Izlában gyökerező arab szocializmust hirdetnek. Ezt ők döntenek el. Ez az arab szocializmus azonban a kommunisták üldözésével párosul. Saját keserű tapasztalatunkból tudjuk, hogy a keresztény egyházak elég gyakran támogatták az antikommunizmust, azaz gyakran szövöttek a vallás feudalista és kapitalista erővel. Ezért szeretnénk óva inteni hasonló fejleménytől, a vallással való hasonló visszaéléstől. Más dolog a nemzeti függetlenséget kivívni és megvédeni s egészen más dolog, átkos dolog, egy kisebbség haladó erőit üldözni. Az indonéziai antikommunizmus boszorkányüldözésének nem szabad megismétlődnie egy önálló arab szocializmusban.

Mielőtt megkísérelném további válsággócok felvázolását, szeretnék figyelmeztetni arra, hogy a *Földközi-tenger* fokozódó feszültségek térségévé vált. A Földközi-tenger mellékén élő arab államok, mint Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia, Egyiptom (a Szezi-csatornával), Libanon és Szíria részben egymással vannak feszült viszonyban, részben pedig valamennyien a közbelső Izraellel. Következnek Nyugat felé a törökországi és görögországi katonai diktatúrák, a gazdasági és politikai válságokkal küzdő Olaszország, a NATO-ból kilépett Franciaország a maga földközi-tengeri partvidékével, majd Gibraltárnál a fasiszta Spanyolország Marokkóval szemben elhelyezett amerikai támaszpontjaival.

Málta és Ciprus földközi-tengeri szigeteknek megvannak a külön problémái. Máltának Anglia és a NATO vonatkozásában, Ciprusnak Törökország és Görögország vonatkozásában s ezzel a NATO vonatkozásában is.

A Földközi-tengeren több mint húsz éve cirkál a hatodik amerikai flotta s néhány éve megszorodtak a szovjet flottaegységek is. De ha

tekintetbe vesszük, hogy az Egyesült Államok néhány ezer mérföldre fekszik a Földközi-tengertől, a Szovjetunió, amelynek a Fekete-tenger felől a Dardanellákon keresztül közvetlen kapcsolata van a Földközi-tengerrel, szinte szomszédnak számít. Az ókori Róma „mare nostrum”-a ma a politikai erők és ellentétek feszültségi zónájában újabb jelentőséget nyert, amelyre figyelniünk kell.

Az Egyesült Államok állandó beavatkozása *Latin-Amerika* ügyeibe általánosan ismert. Latin-Amerika az USA tőkés társaságai számára a kizsákmányolás céltáblája. Ahol csak ezek a társaságok — egyetértésben és szövetségben latin-amerikai feudalista oligarchiákkal — veszélyeztetve látják érdekeiket, ott katonai puccsokat finanszíroznak vagy idéznek elő a CIA-n keresztül, vagy pedig közvetlenül beavatkoznak katonailag, mint annak idején Guatemalában és San-Domingóban. A latin-amerikai harca a nemzeti és gazdasági függetlenségért és társadalmi felszabadulásért új impulzust kapott a chilei Népi Front (Unidad Popular) választási győzelme révén. Hogy Chile veszélyben van, az kitűnik Nixon 1971. április 20-i nyilatkozatából: „Nem helyeseljük a marxista Allende kormányzatát”, s fenyegetően tette hozzá: „Ha a chilei kormány külpolitikájában akár bent Chilében, akár az országban kívül olyasmit tesz, ami kárunkra van, akkor annak megfelelően fogunk reagálni”.

Hogy mennyire komolyan veendő ez a fenyegetés, azt bizonyítja a katonai puccs a Chilevel szomszédos Bolíviában, ahol a Santa Cruz-i olajmezők amerikai zsoldban álló tisztjei augusztusban La Paz-ban megbuktatták Torres baloldali kormányát és lelövöldözték a diák- és munkásmilíciát az amerikai tőke védelmében s a gazdagoknak a szegények feletti uralma fenntartása végett. Torres elkövette azt a „hibát”, hogy rövid ideig tartó, csupán tízhónapos elnöksége alatt államosította a bolíviai bányák amerikai részvényeit. A puccs amerikai összefüggésének megértéséhez tudni kell, hogy a CIA-nak Bolíviában van a legnagyobb latin-amerikai érdekeltsége. „Annak idején Selich ezredes, az új Junta három tagjának egyike volt a parancsnoka annak az egységnek, amely elfogta, majd kivégezte Ernesto Guevara gerilla vezért. Selich ezredes az amerikaiaktól nyert különleges kiképzést a gerillák elleni harcra. Banzer ezredes, aki szélsőjobboldali nacionalistának számít, Torres elnök többször is gyanúsította azzal, hogy puccsot készít elő”, — „A felkelés sikeréhez döntő mértékben járultak hozzá a „Ranger”-ek, ez az amerikaiak által Panamában kiképzett elit hadtest, amely Selich ezredes parancsnoksága alatt állt” — így hangzik a minden gyanú felett álló nyugatnémet Frankfurter Allgemeine Zeitung jelentése 1971. augusztus 23-án.

Latin-Amerika továbbra is olyan puszkaporos hordó, amelynek közelében már ég a társadalmi, gazdasági és nemzeti felszabadulás gyújtószinórja.

Ugyanez érvényes *Dél-Afrika* földrajzi térségére. A KBK az afrikai testvéreivel való osztatlan szolidaritásban támogatja a szabadságmozgalmakat Angolában, Mozambiqueban, Portugál Guineában, Rhodesiában és a Dél-afrikai Köztársaságban. Minden lehetséges módon az afrikaiak mellett állunk, akik a kolonializmus és a faji megkülönböztetés alól való felszabadulásukért harcolnak. A kizsákmányolás, a rasszizmus és a kolonializmus az emberiség szégyene. Elvetjük és elítéljük azt az Isten- és Krisztus-ellenes kísérletet, amely ezt a szégyent a Bibliából akarja igazolni. Örömmel üdvözljük az EVT antirasszizmus program-

ját és azt a támogatást, amelyben az afrikai függetlenségi mozgalmat részesíti.

Tudjuk, hogy az egykori gyarmati hatalmak újból és újból megkísérik, hogy a formálisan politikai szabadságot nyert afrikai államokat gazdasági függőségben tartsák. Ezt a neokolonializmust, amely katonai intervencióktól sem riad vissza, itt is akárcsak Latin-Amerikában, ki kell pellenézni és le kell leplezni, mint a tegnapi kolonializmus mai maradványát. A KBK újból és újból fel kell hogy szólítsa a keresztyéniséget és az egyházakat, hogy emeljék fel szavukat a faji megkülönböztetés, a gazdasági kizsákmányolás és a társadalmi elnyomás ellen.

Csak megdöbbenéssel és szégyenkezéssel olvashatjuk egy néger lelkes levelét: „Országunkban a fehér keresztyének 98%-a az egyház terjedésének akadályozója. Velünk, afrikaiakkal szemben tanúsított magatartásuk azt mutatja minden nem-keresztyén embernek, hogy az egyház a fehérek uralmát és az apartheidet jelenti. Angliát és Amerikát keresztyén országokként ismerjük. De arról is ismeretesek, hogy kormányunk támogatói. Csak kevés nem-keresztyén ember tudja itt, hogy vannak olyan fehér keresztyén vezetők is, akik tiltakoznak a faji igazságtalanság ellen. Azt azonban mindenki tudja, hogy a fehér világtól mindmáig semmilyen igazi segítség nem érkezett és nem is várható” (idézve a Stimme der Gemeinde, 1971. szeptember 1-i számából).

1971. a rasszizmus elleni harc nemzetközi éve. S éppen ebben az esztendőben erősítették meg egyes nyugati hatalmak katonai és egyéb együttműködésüket a fajüldöző dél-afrikai rendszerrel. Teljesen figyelmen kívül hagyják a Dél-afrikai Köztársaság bojkottjára vonatkozó ENSZ határozatot. A brit kormány, nem törődve a Commonwealth-ből érkező tiltakozásokkal, növelte fegyverszállítmányait Dél-Afrikába, Franciaország pedig bejelentette, hogy szabadalmat ad a Dél-afrikai Köztársaságnak francia katonai repülőgépek gyártására.

Az a körülmény, hogy a NATO Tanácsának legutóbbi ülésére Lisszabonban került sor, annak a jele, hogy a NATO államok továbbra is támogatják a portugál kormányt Angola, Mozambique és Guinea Bissau elleni háborújában.

Az „Afrikai Egység Szervezete” (OAU), melynek Addis Abeba-i konferenciája nagy jelentőségű volt az afrikai szabadságmozgalmak számára, 1972 elejére egy nemzetközi konferencia összehívását javasolja a rasszizmus és kolonializmus kérdéséről. A KBK-nak részt kellene vennie ezen a konferencián.

Az amerikai és dél-afrikai rasszizmusra, valamint a latin-amerikai kizsákmányolásra és elnyomásra nézve összefoglalóan idézek Julius Nyerere tanzániai elnök 1970. október 16-i beszédéből: „Ha nem fordulunk szembe aktívan azokkal a társadalmi struktúrákkal és gazdasági szervezetekkel, amelyek az embereket szegénységre kárhoztatják és megalázzák, az egyház semmit nem fog jelenteni az emberek számára, a keresztyén vallás babonás rémképpé torzul, s csak félelmes benyomást kelt. Ha az egyház, annak tagjai és szervezetei nem tudják kifejezésre juttatni Isten szeretetét az emberek iránt, mégpedig úgy, hogy vezető szerepet játszanak a mai emberi viszonyok elleni konstruktív tiltakozásban, az egyházat az igazságtalansággal és üldözéssel fogják azonosítani. Ha pedig ez bekövetkezik, akkor az egyház elpusztul — s emberileg szólva meg is érdemli pusztulását —, mivel a mai ember nem látja többé az egyház létértelmét”.

Nagy gonddal töltenek el bennünket az *indiai szubkontinensen* végbemenő események. Kelet-Pakisztánból a menekülők milliói keresnek

oltalmat és mentséget a fizikai megsemmisüléstől Indiába. A még szegényebbek menekülnek a szegényekhez. A nyomor leírhatatlan. Nagy és érthető az indiaiak elkeseredése az Egyesült Államok pakisztáni fegyverszállításai miatt, melyeket a kelet-pakisztáni függetlenségi mozgalom elnyomására használnak fel (éppen úgy, mint a NATO államok Portugáliának nyújtott fegyverszállítványait, amelyekkel az afrikaiak függetlenségi mozgalmát akarják elfojtani a portugál gyarmatokon). Kelet-Pakisztánban kialakulóban van egy Nemzeti Felszabadítási Front, amelyet az Avami Liga, a Kommunisták Pártja, a szakszervezetek, valamint a diák- ifjúsági és női mozgalmak hívtak életre.

Világosan kell látnunk azokat az okokat, amelyek a Pakisztánnak nyújtott amerikai segítség mögött rejlenek. Az Avami Liga egyik fő választási programpontja volt Pakisztán kilépése a SEATO-ból, a CENTO-ból, az Egyesült Államokkal kötött katonai paktumokból, továbbá az el nem kötelezettség s valamennyi szomszédjával való barátság politikája. Amikor a pakisztáni nemzetgyűlésben a képviselő túlnyomó többsége az Avami Ligának, s azoknak a demokratikus pártoknak jutott, amelyek az el nem kötelezettség és a katonai szövetségekből való kilépés politikáját írták zászlajukra, az iszlambadi kormány vérfürdővel avatkozott be Kelet-Pakisztánban. Az amerikai fegyverszállítás s az iszlambadi kormánynak Kína részéről nyújtott erkölcsi támogatás meggyorsította az India és a Szovjetunió közötti barátsági szerződés megkötését.

Mozgalmunk alelnöke, K. A. Thampy testvér meghívta dr. Tóth Károlyt, a KBK társfőtitkárát és engem, hogy augusztus 29-től szeptember 7-ig látogassunk el Indiába. Itt sajnos nem számolhatok be a KBK számára oly fontos valamennyi találkozási és beszélgetésről, melyeket Thampy testvér készített elő számunkra vezető keresztény személyiségekkel Új-Delhiben, Madrasban és Keralában, sem azokról a sajtókonferenciákról, amelyekről híradások jelentek meg a nagy indiai napilapokban, sem pedig azokról az előadásokról, amelyeket Tóth testvér és én tarthattunk elsősorban a National Council of Churches in India kottayami nagygyűlésén. Mindezekért köszönettel tartozik mozgalmunk Thampy testvérnek s ezt a köszönetet szeretném most kifejezésre juttatni.

A nemzetközi helyzetről adott beszámolóim kapcsán azonban jelentést kell tennem küldöttsegünknek az indiai központi kórházi meghívására egy kalkuttai menekült táborban tett látogatásról. Időhiány miatt, sajnos, nem tudtunk eleget tenni annak a másik meghívásnak, hogy utazzunk el India és Kelet-Bengália határára.

Kalkuttában a kormány két képviselőjével együtt meglátogattuk a „Salt Lake City” (Sóstó város) nevű menekült tábor. 160 000 nő, gyermek, férfi és agg él hónapok óta e tábor viskóiban egészségügyi berendezés, vízvezeték, munka és kilátás nélkül arra, hogy belátható időn belül visszatérhessenek kelet-pakisztáni hazájukba. Beszéltünk többek között egy fiatal tanítóval a bennünket körülvevő tömegeből. Nagy családjából egyedül ő maradt életben. Elmondta, hogy a nyugat-pakisztáni katonák jönnek, lövöldöznek és felégetik a falvakat. Egy idős nő ezt mondta: Hazatérésre nem gondolhatunk. Akik visszamentek közülünk, azok már nem élnek. Csak akkor mehetünk haza, ha biztonságban tudjuk az életünket.

Megtéktintettünk a táborban egy gyermekkórházat. Primitív eszközökkel állították elő. A napokon át tartó meneküléstől csontvázra soványodott és mesterségesen táplált gyermekek hevertek az ágyakon. Az anyák az orvosok utasításai szerint próbálták életben tartani őket. Mit

mondhatnék még többet szavakkal? S a nyomor, tetejébe még a monszun eső áradással és izszappal.

Kérdésünk: Mire lenne legnagyobb szükség és mit lehetne nemzetközi eszközökkel megteremteni? A táboroknak főként műanyag sátorokra, 50—60 könnyű ágygal rendelkező elsősegély állomásokra, gyógyszerekre, kolera és diftéria elleni oltó anyagokra lenne szükségük.

Látogatásunk idején az indiai központi kormány menekültügyi államtitkára még mindig napi 35 000 menekült érkezésével számolt. India eddig 8,3 millió menekültet fogadott be, akik 945 táborban tengetik életüket minden remény nélkül.

Az államtitkár közlése szerint India, hátratéva saját sürgős fejlesztési terveit, napi 200 millió rupiát fordít a menekültekre. A nemzetközi segélyként eddig befolyt 150 millió dollár egy hétre volt elegendő.

A kísérletünkben levő kormányképviselő keserűen jegyezte meg: A világ legnagyobb demokráciája fegyvereket szállít Nyugat-Pakisztánnak s pirulákat a kelet-pakisztáni menekülteknek.

India nem érti, hogy a világ kormányai miért nem reagálnak, amikor pedig köztudomású, hogy egy 58 millió nyugat-pakisztáni kisebbség terrorizálja, üldözi és zsákmányolja ki gazdaságilag mint egy gyarmatot a 75 millió kelet-pakisztáni többséget, amely a választások alkalmával 95%-ban adta le szavazatát az Avami Ligára.

Kelet-Pakisztánra hosszú és véres felszabadítási harc vár Nyugat-Pakisztánnal és katonai erejével szemben. Nyugatnémet hírügynökségek közlései szerint ma már 30 000 gerilla harcol Kelet-Bengáliában.

Pakisztán új válságócót teremtett az indiai szubkontinensen, amelynek méretei és további kihatásai még beláthatatlanok. A nyugat-pakisztáni katonai rendszer, a SEATO-ra, a CENTO-ra és Kínának arra a törekvésére támaszkodik, hogy vezető nagyhatalom legyen Ázsiában. Ebben az összefüggésben az indiai szubkontinensen a béke biztosítása szempontjából nagy jelentősége van az India és a Szovjetunió között kötött barátsági és együttműködési szerződésnek. Ez nem katonai paktum, s nem tartalmaz katonai megállapodásokat. India tehát ezzel a szerződéssel nem távolodott el az el nem kötelezettség politikájától. Ez a szerződés azonban alkalmas arra, hogy visszatartsa Nyugat-Pakisztánt egy háborús kalandtól, pl. Kaszmirban.

Mint Keresztyén Békekonferenciának, ezen a nagygyűlésünkön véleményem szerint feladatunk lesz, hogy bizonyoságot tegyünk szolidaritásunkról a kelet-bengáliai menekültekkel, s így Indiával is, amely egyedül képtelen megbirkózni ezzel az ínséggel. Miként a palesztinai menekültek, a kelet-bengáliaiak is megérdemlik figyelmünket, részvétünket és szolidaritásunkat.

Az a segítség, amit mi nyújthatunk, abban áll, hogy erről a nagygyűlésről appelláljunk az egyházak, a kormányok és a nemzetközi közvélemény lelkiismeretére: segítsék meg Indiát a sok millió menekült el látásában. A menekültek nyomorát tekintve India öt probléma előtt áll: élelmiszerre, szállásra, orvosi kezelésre, ivóvízre és munkaalkalomra van szükség. Hatékony nemzetközi segítség nélkül India nem tudja megoldani ezeket a problémákat.

További segítség, amit nyújthatunk, az, hogy erről a világgyűlésről rámutatunk az egyházak, kormányok és a nemzetközi közvélemény előtt arra, hogy ez a nyomorúság azért keletkezett, mert egy 75 millió nép a szabadságra és függetlenségre adott szavazatai miatt most véres terrornak van kiszolgáltatva, amely ellen a kelet-bengáliai lakosság szabadságharcot kezdett.

Az indiai szubkontinensen olyan válságóc keletkezett, amely az egész világ békéjét veszélyezteti.

Az egyik legveszélyesebb válságóc *Európa*. E vonatkozásban nem szabad hogy megtévesszen bennünket az a viszonylagos nyugalom, amely évek óta tapasztalható Európában. Egyetlen más földrész sincs ennyire feltöltve hagyományos és nukleáris fegyverekkel. Egyetlen más földrészen sem áll ilyen közvetlenül szemben egymással két állig felfegyverzett katonai szövetség. Európában az elretentés ún. egyensúlyát minden válság felboríthatja, s borzalmas pusztulást idézhet elő. Ezért olyan viszonyokat kell teremteni Európában, amelyek minimálisra csökkentik egy nyílt konfliktus kitörésének lehetőségét, azaz nemzetközileg biztosítják a békét. Ebben van egy európai biztonsági konferencia jelentősége, amelyet évek óta javasol és követel a KBK is.

Az európai béke előfeltétele a békés együttélés elvének elfogadása, a területi status quo, azaz az NDK nemzetközi jogi elismerése, az Odera—Neisse határ elismerése és az 1938-as müncheni egyezménynek, mint eleve érvénytelennek, a semmissé nyilvánítása. Ezért örömmel üdvözljük a Szovjetunió és az NSZK között 1970. október 12-én, valamint a Lengyelország és az NSZK között 1970. december 7-én kötött szerződéseket, mivel ezek az európai határok elismerésének reális alapján jöttek létre. Mitután megtörtént Nyugat-Berlin kérdésének megnyugtató rendezése a négy győztes hatalom nagykövetei részéről, hátra van még, hogy az NSZK ratifikálja a moszkvai és a varsói szerződéseket. Ez a ratifikálás megnyitja az NSZK számára az utat az európai biztonsági konferencia felé s egy ilyen konferencia további lépés lesz a leszerelés útján. Egy európai biztonsági konferencia keretében végre ki lehet küszöbölni a katonai szembenállást Európában. Egy mindenki biztonságát szolgáló és valamennyi európai állam együttműködését biztosító európai konferencia tehát továbbra is következő és elengedhetetlen követelésünk marad.

II. A válságócok kölcsönhatása

A válság- és veszélyócokat nem tekinthetjük elszigetelt és helyi jelenségeknek az egyes földrészekben. Valamennyi válságóc kölcsönhatásban van egymással. Ez azt jelenti, hogy bár mindegyiknek megvan a maga különleges formája, mégis valamennyien kapcsolatosak, mivel ugyanazok az erők idézik elő és rendezik őket. Ugyanazok az erők robbantották ki a koreai preventív háborút, mint amelyek Indokínában pusztítanak napalm bombákkal és vegyifegyverekkel, amelyek a Közel-Keleten támogatják az izraeli militarizmust és expanzionizmust, amelyek Latin-Amerikában a nép ellenére tartják hatalmon az oligarchiákat, amelyek fegyvereket szállítanak Dél-Afrikának, Portugáliának, Spanyolországnak és Görögországnak, amelyek közvetve vagy közvetlenül fenyegetik a fiatal nemzeti államokat Afrikában, amelyek húsz éve megtagadják a Kínai Népköztársaságtól az őt megillető helyet az Egyesült Nemzetek Szövetségében, s amelyek szítják és gyakorolják a rasszizmust.

Az európai válságócot sem szabad elszigetelten szemlélni. Beletartozik a világ válságócinak sorába és kölcsönhatásába. Sőt, azt kell mondanunk, hogy csak az európai helyzet helyes megértése láttatja meg velünk a világ más részein jelentkező válságócok mélyebb értelmét.

Az 1917. évi októberi forradalom óta a kapitalista államok újabb és újabb kísérleteket tettek a világ első szocialista államának, majd pedig a többi szocialista államnak a kiiktatására. Európa története a legutóbbi ötven esztendő folyamán ezt példázza. Emlékeztetek a brest-litovski bru-

tális békeszerződésre, ami nem volt más, mint kísérlet a fiatal Szovjetunió szétzúzására. Emlékeztetek a Szovjetunió elleni intervenciók háborúkra 1918 és 1920 között, a Szovjetunió gazdasági és politikai bojkottálására. Emlékeztetek Chamberlainnek, ennek a korántsem ártalmatlan vagy naiv embernek arra a szándékára, hogy az 1938-as müncheni egyezményt utat nyisson Hitlernek Kelet felé. Emlékeztetek arra, hogy a nyugati nagyhatalmak tétlenek maradtak akkor, amikor Hitler lerohanta Ausztriát, Csehszlovákiát és Lengyelországot, bár — ez már régen bebizonyosodott — beavatkozásuk akkor megdönthette volna a „Harmadik Birodalmat”. Emlékeztetek Churchillnek arra a parancsára, hogy ne semmisítsék meg a német hadseregektől zsákmányolt fegyvereket. Végül emlékeztetek azokra a korai fáradozásokra, amelyekkel be akarták vonni Nyugat-Németországot a Kelet elleni frontba, valamint arra a roll-back politikára, amelyet John Foster Dulles hirdetett.

A szocializmus kiküszöbölésének bármilyen jellegű programjához hozzátartozik az intervenció és agresszió olyan államok és népek ellen, amelyek nemzeti és társadalmi felszabadulásukért harcolnak. A felszabadulásukért küzdő népek ugyanis természetes szövetségest látnak azokban a szocialista államokban, amelyek már felszabadultak a kapitalizmus alól. Ezeknek a népeknek minden kísérlete, hogy elnyerjék nemzeti, politikai és gazdasági függetlenségüket, szükségszerűen kapcsolódik a társadalmi felszabadulásért vívott harccal, azaz társadalmi struktúrájuk alapvető megváltoztatásával. Ez azonban ellent mond a kapitalista hatalmak érdekeinek, amelyek uralmukat, ellenőrzésüket és kiszákmányolásukat csak az államok s azok feudális és katonai oligarchiáinak jelenlegi gazdasági és politikai függősége alapján tudják fenntartani.

Európában megszilárdultak és ki nem iktathatók a szocialista államok. Ellenük a katonai erőszak alkalmazását is többé már nem lehetséges, mivel ez a kapitalista államok pusztulását is jelentené.

Ázsiában, Afrikában vagy Latin-Amerikában azonban minden felszabadulási harcot ugyanolyan erővel igyekeznek megakadályozni és véglegesen lehetetlenné tenni a kapitalista hatalmak, mint amilyenel ötven évvel ezelőtt, majd a rákövetkező évtizedekben küzdöttek az 1917-es orosz októberi forradalom és annak kihatásai ellen. Ennek a kísérletnek Vietnam és Indokína éppen úgy véres példái, mint Guatemala, San Domingo, Kuba, Bolívia, az egész Latin-Amerika, Angola, Mozambique, Rhodesia, Dél-Afrika, s azok az afrikai államok, amelyeknek politikai függetlensége ismét veszélyben van.

A válságócok kölcsönhatása valamennyi földrészen, belső kapcsolatuk és összefüggésük egymással, valamint Európa jelentősége a kölcsönhatások eme láncolatában nyilvánvaló. De ez bizonyítja az európai válságóc veszélyességét is. Ha ez a válságóc meg nem szűnik, hanem latens marad, akkor a robbanás állandó veszélye fenyeget, amely valamennyi földrészt magával ránthatja a szörnyű pusztulásba.

Az elrettentés úgynevezett egyensúlya, azaz az úgynevezett atompatt együttélésre kényszerítette Európát és az Egyesült Államokat a Szovjetunióval és más szocialista államokkal. De sokak fejében még mindig ott kísért az a gondolat és elképzelés, hogy a szocializmust fellazítással vagy gazdasági befolyásolással ki lehet küszöbölni, vagy fel lehet göngyölníteni. Ennek példái ismeretesek. Az úgynevezett konvergencia-elmélet is ezekből a reményeségekből és kísérletekből született.

Európának és a világnak csak akkor lesz békéje, ha a kényszerű koexistenciától sikerül eljutni a proexistenciáig, azaz különböző társadalmi berendezkedésű államok együttéléséhez, melyeknek nem az a

céljuk, hogy partnerüket külső befolyással megváltoztassák, hanem elfogadják olyannak, amilyen.

Egy államban belső változásokat csak maguk az érdekeltek hajthatnak végre, miként ezt az afrikai, ázsiai és latin-amerikai felszabadítási mozgalmak mutatják.

Az államok közötti békés együttélés nem jelenti a kizsákmányoló és hatalmi struktúrák elismerését. Különbözik mi, a KBK például nem lennénk abban a helyzetben, hogy szolidaritást vállaljunk a felszabadítási mozgalmakkal és támogassuk azokat. De a kizsákmányoló és hatalmi struktúrák megváltoztatását nem lehet kívülről elindítani. Ha ezt tudjuk, akkor fogunk még inkább figyelni a válsággócok kölcsönhatására, ahogyan ezt a fentiekben megkíséreltem feltárni. Ennek az interdependenciának a felismerése akkor fokozott mértékben vezet el minden olyan akció interdependenciájához, amely — bárhol a világon — a kizsákmányolás és elnyomás, a kolonializmus, neokolonializmus és rasszizmus, a háborús készülődés és a háborúk kirobbantása ellen irányul.

III. Milyen következtetéseket kell levonnunk?

A válsággócok és kölcsönhatások leírásában nem használtam két szót. Ezek az „imperializmus” és az „osztályharc”. Azért nem használtam ezeket a szavakat, mert abban reménykedtem, hogy a tényállás leírása világosan megérteti velünk, mi az imperializmus és mi az osztályharc. *Imperializmuson* a nemzetközileg összefonódott tőkés társaságok és politikai exponenseik ama kísérletét értjük, amellyel gazdasági, politikai és katonai hatalom segítségével és módszerével akarnak saját uralmuk alá igázni egy más népet, s annak államát, vagy egy egész sor népet és államot azok érdekei ellenére abból a célból, hogy kizsákmányolás végett függővé és engedelmessé tegyék. Az imperializmus eme gyökerének elágazódásai a kolonializmus és a neokolonializmus. A katonai módszerekre példa Vietnam és egész Indokína, a gazdasági módszerekre a latin-amerikai államok a Kennedy-féle „szövetség a haladásért” elv alapján (amellyel az amerikai tőkés társaságok sokszoros hasznot húznak abból, amit Latin-Amerikába befektetnek), valamint a fiatal afrikai államok, amelyek névleg politikai szabadságot élveznek, de amelyeket gazdasági függőségben tartanak.

Osztályharcnak nevezzük egyrészt az uralkodó oligarchiák, a tőkés társaságok, a feudális urak, valamint e társadalmi struktúrák politikai exponenseinek harcát uralmuk fenntartásáért az elnyomottak és kizsákmányoltak felett a rendőrség, a bíróság és a katonaság segítségével. Az osztályharc eme gyökerének elágazódásai a faji megkülönböztetés, az apartheid, az írástudatlanság tudatos fenntartása, valamint az igazi hatalmi viszonyoknak a sajtó, a rádió és televízió segítségével való palástolása.

Osztályharcon másrészt az elnyomottak és kizsákmányoltak társadalmi, nemzeti és regionális harcát értjük az oligarchiák, a feudális urak, a nemzetközi tőkés társaságok s azok politikai és katonai exponensei ellen. Ez harc az éhség, az írástudatlanság, a faji megkülönböztetés, a gazdasági és politikai hatalomnak a feudális urak és néhány termelési eszköz tulajdonosának kezében való összpontosítása ellen, amihez a katonaság és a tábornokok nyújtanak segítséget. A gazdasági és a katonai hatalomnak ettől a szövetségtől és e szövetségnek a békét veszélyeztető voltától intett 1961-ben Eisenhower, a távozó USA-elnök, amikor ezt a szövetséget „katonai-ipari komplexumnak” nevezte.

A vietnami háború és a közel-keleti konfliktus sok tekintetben hozzájárult a politikai erők polarizálódásához, s e folyamat világosabb felismeréséhez. Az imperializmus megmutatta békét veszélyeztető jellegét. Az imperializmusnak s az imperializmus katonai, gazdasági és politikai uralmi módszereinek elutasítása megköveteli tőlünk a Harmadik Világbeli forradalmi felszabadítási mozgalmak támogatását. Az a harc, amely a portugál gyarmatokon folyik lisszaboni gyarmati uraik, s azok nyugati szövetségesei ellen, ugyanolyan jellegű, mint a rasszizmus elleni harc egész Dél-Afrikában. Ez a harc, akárcsak a neokolonializmus ellen a Harmadik Világ minden részében vívott küzdelem, megmutatja, hogy milyen nagy változás történt a világpolitikai helyzetben az első és a negyedik Keresztyén Béke-Világgyűlés között eltelt évtized folyamán. A feudális és félf feudális társadalmi struktúrák elleni felkelés olyan méreteket öltött, hogy rövid időn belül újabb válsággócok keletkezhetnek, mivel elképzelhetetlen, hogy a monopól-kapitalizmus harc nélkül hagyja el a teret. A Harmadik Világban azonban feltartóztathatatlanok a változások. Külső beavatkozással lassítani lehet őket, de végleg megakadályozni nem.

Bár nem tartható kizártnak az Egyesült Államok közvetlen vagy közvetett beavatkozása pl. Chilében, vagy Latin-Amerikában várható más hasonló fejlemények esetén, Washingtonnak a chilei eseményekkel szemben tanúsított magatartása mégis világosan mutatja, hogy mennyire megváltozott már az általános helyzet. Ez nem utolsósorban arra vezethető vissza, hogy ma már kiszélesedett az antiimperialista harc bázisa. Ez a harc minden földrészen folyik.

Miként az elmúlt években újból és újból rá kellett mutatnunk a válsággócok kölcsönhatására, s erre a jövőben is rá kell mutatnunk, már most felhívhatjuk a figyelmet az antiimperialista harc különböző akcióinak, megnyilvánulásainak, fáradozásainak kölcsönhatására, a vietnami nép bámulatraméltó hősiességétől s az afrikai, ázsiai és latin-amerikai nemzeti felszabadítási mozgalmak tevékenységétől egészen a vietnami háború amerikai ellenzóiig, s azokig a nyugat-európai erőkig, amelyek elkötelezték magukat egy európai biztonsági konferencia összehívása mellett. Az antiimperialista front megerősödése nem lebecsülendő tényező már a jelenlegi világpolitikában.

Ahol csak a társadalmi struktúrák, a katonai-ipari hatalmi viszonyok megakadályozzák, hogy az ember emberként élhessen és fejthesse ki képességeit, ott mi keresztyének is minden erőnkkel azon leszünk, hogy megváltoztassuk ezeket a struktúrákat és hatalmi viszonyokat. A nemzetközi helyzet elemzése, az egyes válsággócok és kölcsönhatásuk elemzése megmutatja, hogy egy világméretű osztályharcban élünk, amelyet egyrészt az elnyomók vívnak az elnyomottak ellen, másrészt a kizsákmányoltak a kizsákmányolókat ellen. Az imperializmus a felülről folyó osztályharc eszköze és módszere.

Ebben az összetűzésben, ebben a harcban nem vagyunk semlegesek. A keresztyének és az egyházak állítólagos semlegességükkel elég sokáig nemcsak elfogadták, hanem szentesítették is a fennálló viszonyokat. Egy jobb világért való felelősségünknek csak úgy tehetünk eleget, ha pártot foglalnunk. Mint keresztyének az elnyomottak és kizsákmányoltak, az éhezők és tudatlanok mellett foglalnunk állást, azok mellett akik társadalmi felszabadulásukért és gazdasági függetlenségükért harcolnak, emlékezve Jézus szavaira: „Ami nem cselekedtetek meg eggyel eme legkisebbek közül, azt velem nem cselekedtetek meg” (Máté 25:45). Egy jobb világért való felelősségünk, keresztyén békeszolgálatunk tehát ma konkrétan a

világméretű antiimperialista békeharcban való részvételünkben nyilvánul meg.

Amiként az imperializmus a felülről való osztályharc eszköze, úgy annak jelszava az antikommunizmus. Az imperializmus és az antikommunizmus úgy tartoznak össze, mint ugyanannak az éremnek a két oldala. Ezen nincs semmi csodálkozni való. E referátum második részében, amelyben a válságócok kölcsönhatását igyekeztem körvonalazni, megmutattam, hogy felismerésem szerint ez a kölcsönhatás egy közös nevezőre hozható, nevezetesen az antikommunizmus nevezőjére.

A 19. század imperializmusa, melynek végső fázisa évszázadunk első felébe nyúltak át — gondolok az első világháborúra, a japán—kínai háborúra, Japán és az Egyesült Államok háborújára, amelyben Japán megszállt és elfoglalt olyan ázsiai területeket, amelyek korábban angol, francia vagy amerikai gyarmatok voltak — a 19. század emez imperializmusa a gazdasági befolyásolás kiterjesztése érdekében háborúkat indított el a már meglévő vagy feltörekvő kapitalista államok között.

Az 1971-es októberi forradalom óta, azaz az első szocialista állam megszületése óta az antikommunizmus az eddig egymás ellen küzdő kapitalista államok közös doktrínájává lett, szövetségük kovászává. Ez az antikommunista szövetség következetesen felhasználta (és felhasználja) a fasiszta államok segítségét is.

Évszázadunkban az imperializmus új minőséget nyert az antikommunizmus révén: a befolyásolási zónákért és a gazdasági uralomért egymás ellen vívott harcot felváltotta a szocializmus elterjedése ellen vívott közös harc, amelyben „kommunistának” bélyegzik meg Afrika, Ázsia és Latin-Amerika népeinek a gazdasági függetlenségért és a társadalmi felszabadulásért vívott minden nemzeti harcát, s ez a jelző elégséges a katonai beavatkozás igazolásához.

Tudjuk, hogy a szocialista táboron belül is vannak ideológiai viták. Bármennyire sajnáljuk is, mint KBK nem vettünk részt s a jövőben sem fogunk részt venni ezekben a vitákban. Ez a kommunista és szocialista pártok dolga. A mi feladatunk az, hogy felfedezzük és felismerjük a békét veszélyeztető válságócokat s azok kölcsönhatását. A mi célunk az, hogy közösen harcoljunk egy jobb emberi világért, s mint keresztyének tudjuk, hogy ebben a harcban mindig csak a jobbat érhetjük el s nem az abszolút jót. De éppen ezért a jobbért küzdünk minden erőnkkel. Mint keresztyének, fenntartjuk magunknak a jogot, hogy a közösen kiharcolt jobb-ban a jót jónak, s a rosszat rossznak nevezzük egybehangzón azzal, amit Marx Károly „realista humanizmusnak” nevezett, amikor ki-mondta azt a jelszót, hogy „véget kell vetni azoknak a viszonyoknak, amelyek között az ember megalázott, leigázott, elhagyott és megvetett lény”.

Manapság az imperializmus olyan antikommunista osztályharcot kezdett, amelyet a mindenkori körülmények és fejlettségi viszonyok szerint különbözőképpen folytat. Látszólagos ellentmondások is beletartoznak ebbe az összképbe.

Ha követni tudjuk ezt az elemzést, akkor nekünk, mint KBK-nak az a feladatunk és kötelességünk, hogy tudatosítsuk a keresztyénségben és az egyházban az imperializmus békét veszélyeztető szerepét, s hogy az antikommunizmust ne csupán évszázadunk ostobaságaként tüntessük fel, hanem harcoljunk ellene, mint a butítás, a lélektani hadviselés és a válságócok felszításának módszere ellen.

Ha követni tudjuk ezt az elemzést, akkor nekünk, mint KBK-nak egyúttal az is feladatunk és kötelességünk, hogy meggyőzzük a keresz-

tyénséget és az egyházakat arról, és megnyerjük annak, hogy szálljanak síkra a különböző társadalmi rendszerű államok közötti békés együttélésért.

Ebben, éppen mint keresztyéneknek, az a célunk, hogy az együttélésen túl az olyan együttműködéshez is hozzásegítsük az emberiséget, amely minden ember számára biztosítja a mindennapi kenyeret és részelteti őket a kultúra, a tudomány, a technika és a civilizáció áldásiban. Ez elénk vetíti a mi Urunk országát, amelyben irgalmasság és hűség találkoznak, s igazság és békecsés csókolgatják egymást.

Célunk nem lehet kevesebb ennél. Tudjuk, hogy hosszú út vezet odáig. De csak az nem lankad el a mindenekkel közös felelősségben, hogy itt és ma harcoljon egy jobb világért, aki ezt a célt látja szeme előtt, s akinek fülébe cseng az ígélet: „Tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség”.

Herbert Mochalski
Fordította: Fükő Dezső

Tesztmódszer az igehirdetés szolgálatában

Ezt az írást az egyik gyülekezetből laikus hozzászólásként kaptuk 1Pt 4,1—5-höz, a Vízkereszt után 2. vasárnap alapigéjéhez. Nem gondolunk arra, hogy minden laikus hozzászólásának ilyen terjedelműnek kellene lenni. Mivel azonban ez a munka jól szemlélteti, hogyan lehet a tesztmódszert az igehirdetés szolgálatába állítani, kivételesen teljes egészében közöljük.

A hozzászólásokat írásban kértem. Segítségül közöltem a revideált szövegünket és a szakasz kapcsán kérdéseket tettem fel következőképpen: Az adott válaszok félreértéseiből is kiderül, hogy a kérdések nem a leg-szerencsésebben voltak megfogalmazva. Mellékelek egy ilyen kiadott kérdőlapot. Nyolcan adtak választ. A kapott válaszokat két bibliaköri csoportunkban megbeszéltük.

Az írásos válaszok szó szerinti közlésben:

1. vers: 1/a: „A szenvedés érdemeket szerez Isten előtt, de csak azok, amelyekkel ki akar próbálni minket” (gimnazista); „A szenvedés semmiképp sem lehet érdemszerzés az Isten előtt. Szerintem inkább minőségi változás, mert aki szenved, szenvedését Isten büntetésének fogja fel, számbaveszi bűneit és megbánja, így megtisztul” (gimnazista); „Nem értem: aki testben szenved... ez katolikus ízű, gondolok itt a szerzetesek önsanyargatására. Az életben gyakran a testi szenvedés viszi bűnbe az embereket (súlyos beteg öngyilkossága, éhezõ lopása stb.)” (fõiskolás); „Nem hiszem, hogy minden esetben a testi szenvedõk elszakadnak a bûntõl. Ezt inkább a lelki szenvedõkre kell átültetni” (technikus); „A testi szenvedéstõl a keresztyén ember lélekben erõsebb lesz. Közelebb kerül a Krisztushoz. A szenvedésben erõtlennek, tehetetlennek érzi magát az ember s ezért fordul teljes szívvel Isten felé. Csak a hívõ ember tudja azt, hogy segít az Isten a bajbajutotton, a szenvedõn. A szenvedés ezért nemesíti a lelket s ezáltal kerül a bûnt” (építész); „A testi szenvedés, ill. megpróbáltatás következtében kerülök olyan állapotba, ami közelebb visz Istenhez. Isten közelségében viszont távolabb kerülök a bûneimtõl” (raktáros). 1/b: „Krisztus szenvedéseivel mentett meg bennünket a bûntõl és állhatatosságunk érdemeket szerez elõtte” (gimnazista); „Nincs teljesen nézetazonosság közöttünk feleségemmel. Szerintem van köze a két szenvedésnek egymáshoz. De talán összehasonlítani nem lehet a kettõt.

Még akkor sem, ha Krisztusért és hitünkért szenvedünk is” (építész); „Csak az Úrral való szenvedést lehet bizonyos mértékben Krisztus szenvedésével egybevetni” (fõiskolás); „Krisztus szenvedése példakép a keresztyének elõtt” (technikus); „Krisztus is testben szenvedett, de a mi hétköznapi bajaink, szenvedéseink, korántsem olyan nagyok mint Krisztus szenvedése. De Ó ártatlanul és önként választotta a szenvedést értünk bûnösökért. Ha valami bajunk van, mi rögtön kétségbeesünk, rögtön sópánkodunk, pedig Krisztusra kellene felnézünk, aki értünk halt meg a kereszten. Mert ha Neki adott az Isten erõt, hogy elviseljen min-

den földi szenvedést, akkor rajtunk is biztosan segít az Isten, mert szeret minket" (gimnazista); „Szenvedéseimben mindig néztek Krisztus keresztén értem való szenvedéseire. Szinte semmivé lesznek az én szenvedéseim ehhez képest" (raktáros).

1/c: „Nem hiszem, de mondanivalóját, üzenetét nem értem" (főiskolás); „Nem, hanem készülünk fel az esetleges szenvedésekre, amelyek eltávolítanak minket a bűntől és közelebb visznek Krisztushoz" (gimnazista); „Ma már nem lehet beszélni aszkétaságról, önsanyargatásról (különösen az utóbbit a törvény is bünteti). Legfeljebb bizonyos mértékű lemondásról lehet beszélni" (technikus); „Nem. Péter nem aszkétaságra buzdít, csak arra szólít fel, hogy merjük vállalni a szenvedést, hiszen Isten velünk van" (gimnazista); „Semmiképpen sem gondol az apostol önsanyargatásra. Krisztus nagy szenvedésére utal, hogy a mi szenvedésünk eltörpüljön" (raktáros).

2. vers. „Emberi kívánság nélkül szerintem nem lehet élni. Az emberiséget mindig ez vitte előre, bár lehetett ez keresztyén vagy „pogány" eredetű" (technikus); „Nem lehet, az ember csak megközelítheti Krisztus tiszta életét" (gimnazista); „Bizonyos dolgokról le lehet mondani Isten ügyéért, meg is lehet változni, de teljesen „emberi kívánság" nélkül élni nem lehet. Ettől függetlenül igyekezni kell becsületesen élni" (gimnazista); „Istenben hívő lélek igyekszik mindig előbb Isten akaratát követni, bár e világ kívánságai mindent elkövetnek, hogy ezen az úton ne mehessünk zavartalanul. De ha én akarok ezen az úton menni, akkor a Lélek velem van és segít" (raktáros); „Emberi kívánság" az új fordítás szerint, Károlyi Káspár fordítása szerint „embereknek kívánságai". Szerintünk ez nagy különbség. Emberi kívánság pl.: jobb lakásom, magasabb fizetésem stb. legyen. Embereknek kívánságai, pl.: ne konfirmáljon valaki, vagy ne járjon templomba, vagy tobzódva, testi élvezetekben éljen stb. Ezekből következtetve emberi kívánság nélkül nem élhetünk, de emberek kívánságai viszont elkerülhetők életünkben" (építész).

3. vers. „Nem így élnek mindnyájan, talán a „bálványimadás" jelzőt lehet rájuk alkalmazni (különböző bálványokra gondolok) általános érvennyel" (főiskolás); „A mai mindennapi életben is ott vannak a feslettségek, undokságok, bálványimadások, de az ige fényében ezt meglátom és kerülöm" (raktáros); »A „pogányok" között is vannak akik az erkölcsi normákat betartják« (technikus); „A pogányok között is élnek olyan emberek, akik becsületes, tiszta életet élnek. De azok között az emberek között, akik Istenben hisznek, nagyobb a száma a tiszta életűeknek" (gimnazista); „Nem. Vannak a nem keresztyének között is rendes emberek, csak abban különböznek tőlünk, hogy Isten ellen vannak" (gimnazista); „Nem minden pogány él így. Sokan törekednek a jobb életre, de Krisztus nélkül úgy gondolom nem teljesülhet" (építész).

4. vers. „A szitkozódás nem jellemző" (gimnazista); „Nem, csak a bűnös emberekre jellemző, akik nem értik meg a tiszta élet szépségét, vissza akarják rántani a hívőket a bűnbe" (gimnazista); Az lehet, hogy a pogányok közt, ha egy keresztyén hitvallást tesz, akkor a keresztyén embert kicsúfolják, megalázzák. De Krisztus is ugyanezen átesett, ezt vállalni kell a keresztyén embernek. Talán itt van a lényeg. E gondolat köré kellene csoportosítani a mondanivalót" (technikus); „A szitkozódást nagyon rossz és fájó hallani. Ilyenkor mindig eszedezik bennem a Lélek, Uram bocsásd meg nekik, nem tudják mit cselekszenek" (raktáros); „Szerintünk általános, mert érzik, hogy a keresztyén ember több náluk. Munkájukban is lelkiismeretesebbek s az irigység, féltékenység szitkozódást és átkozódást vált ki belőlük" (építész).

S egy summázó vélemény: „A kérdésekre egyenként nem tudok válaszolni. Összességében az öt versnek talán az a lényeges mondanivalója, hogy a keresztyén ember életének, cselekedeteinek a mi világunkban is különböznie kell a nem keresztyének életétől, cselekedeteitől. Ezt az esetleges szitkozódások ellenére is vállalni kell” (főiskolás).

A megbeszélések eredménye (idézőjelben a jelenlevők fogalmazása): *A szenvedés.* Nagy különbség van az önként keresett és a keresztyén módon vállalt és elhordozott szenvedés között. Az előbbit semmiképpen nem helyeseljük. „Mi nem úgy vagyunk nevelve, hogy ezzel egyetértünk.” — „Isten sem kíván ilyet tőlünk!” — Az ilyen kiprovokált szenvedés „már nem az igazi”. — „Nekem még nem volt olyan nagy szenvedésem, de olvastam Thurzó Gábor regényét Kaszap Istvánról. Ennek azóta is hatása alatt vagyok. Nem tudok meghatódni attól, ha valaki szándékosan fokozza a fájdalmait”. Abban majd mindenki egyetértett a válaszokkal, hogy az Isten kezéből vett szenvedéstől „nemesb a lélek”. Egy valaki mondott ellent az elhangzottaknak. Arra hívta fel a figyelmet, hogy mi már „nagyon is tudjuk kímélni magunkat”. Szerinte Péter azt akarja mondani, hogy ha „ellenállunk a bűnös vágyaknak, az szinte fizikai szenvedésig fokozódhat. De akkor gondoljunk Jézusra, aki hasonló gyötrelmeket állt ki”. Nem aszkétaságnak, hanem „önfegyelemnek” lehetne mondani azt, amit Péter kíván tőlünk. — Azokban a válaszokban, ahol az érdemszerzés, vagy a jutalom valamilyen megfogalmazása megtalálható, azokban a katolikus gondolkozás kísért. Ez tőlünk idegen.

A pogányok. Régi missziós történetek emléke él bennünk a sötét és gonosz pogányságról. Ezért ez a kifejezés nálunk leterhelt. Érződött ez a válaszokban a „pogány” és a „nem keresztyén” szavak bizonytalan használatán. S ez akkor is igaz, ha a válaszadók egységesen úgy nyilatkoztak, hogy a pogányok is „lehetnek rendesek, jóra törekvők” stb. — A pogányságot teológiai, biblia fogalomként kell értenünk elsősorban és nem lehet egyszerűen etikai minősítéssé tenni. A válaszok vállveregető, helyenként öngáz hangja bizonyítja, hogy milyen könnyen beleesünk ebbe a hibába mi is. Az életmódok adta különbségek „nem jogosítják fel a keresztyéneket a gőgre”.

— (15) —

Kérdések:

1. vers a) Mit kell azalatt értenünk, hogy „aki testben szenved, elszakad a bűntől? (A szenvedés valamiféle minőségi változást idéz elő? Vagy érdemeket szerez Isten előtt?)
 - b) Mi köze van ennek Krisztus szenvedéséhez?
 - c) Az aszkétaságra, az önsanyargatásra buzdít Péter apostol?
 2. vers Lehet „emberi kívánság” nélkül élni?
 3. vers A pogányok, azaz a nem keresztyének valóban így élnek. Ezek az alantas indulatok jellemzik őket? Meglehetősen le-sújtó ez a kép, vagy nem?
 4. vers Miért „szitkozódnak”? Ez a magatartás is általánosan jellemző következmény?
 5. vers Mit jelen a keresztyén embernek, hogy a pogányok szitkozódásaikért számot fognak adni?
- Summa: Milyen üzenetet lehetne megfogalmazni az öt vers alapján? (Mi az a mi számunkra, akik egészen más életformák és problémák közt élünk, Istentől való üzenetként csendül ki?)

— (15) —

Az igehirdető műhelye

BÖJT 5. VASÁRNAPJA

Mt 27,15—26

Jézus ellen vagy Jézus mellett

Textusunkban Máté a fő forrásként használt Márk evangéliuma fonálát viszi tovább, de a szószerinti egyezések mellett néhány sajátosságot is találunk benne. Csak Máté tud Pilátus felesége álmáról (19), Pilátus „kézmosásáról” (24) és arról, hogy a zsidók magukra vállalják a felelősséget Jézus haláláért (25). Mindez jól beleillik az evangélium koncepciójába. (V ö. ehhez Káldy Z.: Bevezetés az Újszövetségbe, 38—40. lapok)

A kijelölt szakasz négy kisebb részből áll.

15—18. v. Egyes kéziratok tudnak arról, hogy Barabás teljes neve Jesus bar Abba. Az *episzémosz* jelentése kettős: híres — hírhedt. A zsidók számára Barabás valószínűleg ismert személy, aki mint zsidó nacionalista lehetett vétkes egy római tisztviselő vagy tiszt meggyilkolásában. (Erről részletesebben: Pröhle K.: Lukács evangéliuma 343. 1.) Ez a Jézus nevű Barabás állt szemben Jézussal, akit Krisztusnak hívnak. Máténál különösen nagy hangsúly van ezen a szembeállításon.

Máté sajátossága az is, hogy maga Pilátus állította választás elé a népet a „két Jézus” között. Pilátus ugyanis tudta, hogy a zsidók csak *irigységből* határozták el Jézus vesztét. A nép vezetői féltették hatalmukat, tekintélyüket, existenciájukat. Öntelt, önző, vallásos, ámde mégis „földi” gondolkodásuk közvetlen előidézője Jézus halálának. Irigység vezette Kaint; majd József testvéreit is, amikor Józsefet eladták. A gyűlöletből eltorzult ember nem képes helyesen gondolkodni és cselekedni. Az apokrif és zsidó irodalomban olvashatjuk: „Az Ördög irigysége hozta a halált a világba”, „az irigység az ember egész érzületén uralkodik és megakadályozza a jó cselekvésében”.

19. v. Pilátus felesége döntő pillanatban lép közbe Jézus érdekében. Álomlényre hivatkozik. Az álom Máté számára beletartozik Isten nyilvánlatkoztatásába, (1. 1—2. fejezetek.). Az ókeresztény hagyomány Pilátus feleségét Claudia Prokula néven ismeri és tudni véli, hogy Jézus nevével az ajkán halt meg. A g. keleti és etióp egyház szentté avatta.

Pilátus felesége *igaznak* mondja Jézust, tehát Jézus szerinte is ártatlan. Mindenesetre meggondolkoztató, hogy a pogány asszony felismer valamit Jézusból, mint a kapernaumi és a kereszt alatti százados. Nem idegen gondolat a Szentírásban, hogy Isten néha a „hitetlenek” által ad nyilvánlatkoztatást.

20—23. v. A nép Barabás mellett dönt. Barabás imponál a tömegnek. Az emberek szemében ő hős. Az alázatos Jézus nem tett rájuk nagy hatást. Fegyvertelen szeretete nem illett bele világukba. Amit Barabás akart, azt értették, amit Jézus akart, azt nem. Barabás fellázadt a gyűlölt rómaiak ellen. „Jézus az evangéliumot hirdette, népét megtérésre szólította fel és szeretettel tanította, az adó fizetését szükségesnek tartotta, s mindent együttvéve tekintette a békesség útjának (19,39—44; 20,23). Végeredményben ezen dőlt el Jézus pere”. (Pröhle K.: im. 345.)

Viszont a vád, amit Jézus ellen Pilátus előtt felhoztak, ugyanaz lehetett — megfelelő formába öntve —, mint amivel a főtanács előtt vádolták: Jézus magát *Messiásnak*, *Krisztusnak* mondja. Pilátus valószínűleg jól ismerte a zsidó messianizmust, mert kétszer is úgy említi Jézust, mint akit „Krisztusnak” hívnak. Hamar észrevette, hogy a politikai tényezők, amik őt a római bírót érdekelték volna, Jézusnál hiányoztak.

A 23. v. szónoki kérdésében határozottan benne van Pilátus véleménye: Jézus *nem bűnös*. Pilátus „érvényesíteni akarta a birodalom törvényes rendjét és szeretete volna elbocsátani Jézust” (Pröhle K.: im. 344.) A nép pedig egyre nagyobb hangon követelte Barabás szabadon bocsátását és Jézus keresztre feszítését — úgy ahogy Bach hallatja passióiban: „Barabás!” „Feszítessék meg!” Ennek a versnek aligha akad hatalmasabb interpretálója Bachnál, aki a „mi rosszat cselekedett” kérdésre az „er hat uns allen wohlgetan” áriával válaszol. Valóban ez Jézus életműve. (Cs. 10,38.)

24—26. v. Pilátus kapitulál. Csődöt mondott diplomáciája. Hiába apelált többször is a nép egészséges igazságérzetére, azt már megfertőzte a felszívott harag. „A szenvedélyes gyűlölet szemben áll az emberi joggal és az isteni törvénnyel.” (Schlatter) Pilátus nem tudta lerázni magáról a döntést, nem tolhatta át a felelősséget másra. Teljesítette a nép igazságtalan kérését. A „miértre” nehéz választ találni. Pilátus magatartása talán mégis magyarázható erőszakos, csak a saját érdekeit néző jelleméből és a politikai körülményekből. (L. bővebben Pröhle K.: im. 344.) De Pilátus is vétkes Jézus halálában. Az ártatlanság jelének kézmozdulata (Deut 21,5—8; 26,6; 73,13; És 15—16) nem vette le róla ezt a vétket, de Jn 19,11 szerint bűne kisebb, mint a zsidóké.

Isten népe számára semmi mentség nincs, amikor magára vette Jézus halálának vétkét, hiszen ezzel Istennek megígért Krisztusát tagadta meg és feszítette meg. Hamar eljött az óra, amelyben beteljesedett Jézus jövendölése (21,43; 23,32—36). A Messiás ártatlanul kiontott vére erre a népre hárult (1Tess 2,15 k), bár erről később nem akartak tudni (Cs. 5,28).

Máté számára ennek megállapítása teológiaiailag fontos, mert „a Jézus haláláért való teljes felelősség vállalásában a nép egyszersmindenkora lemond a Jézusban nyújtott váltságról”. (E. Haapa) Izrael eljátszotta Isten szőlőskertjére való jogát (21,33—46). A zsidók szörnyű „önelátkozása” a történelem tanúsága szerint iszonyúan beteljesedett. — Isten mérhetetlen szeretetének bizonyítéka, hogy Jézus váltsága mindezek ellenére Izraelt is magába foglalja (Rm 11,25—26; Mt 23,39; stb).

Ennek a textusnak a kapcsán is fel kell oldanunk magunkban azokat a dialektikus feszültségeket, amelyeket a Szentírás sok üzenete magában hordoz. A főpapok féltékenysége és irigysége, a fanatizált nép gyűlölete, Pilátus kényelmessége és megalkuvása ugyanúgy döntött Jézusról, mint Isten szeretete. Jézus halálának közvetlen oka is a bűn, mégis Isten üdvterve valósul meg. A főpapok és Pilátus bűneikkel is együttmunkálkodnak Istennel. Hogy Isten akarata véghezvitelében milyen utakat és eszközöket választ, én meg nem ítélem. (Judika = ítélj meg *engem* oh Isten!) Viszont nem is érezhetem magam soha semmi „gonosztetre” felszabadítva azáltal, hogy Isten a gonoszokból is jót tud kihozni.

Pilátus döntését senki el nem kerülheti, aki csak hall Jézusról. A döntő kérdés azonban nem úgy hangzik, hogy Jézus vagy Barabás, hanem sokkal inkább így: *Jézus mellett vagy Jézus ellen?* „Aki velem nincsen, ellenem van” (12,30). Ezért mondanivalónkat pozitívan kell megfogalmaznunk: *Dönts Jézus mellett!* „Nincs aki védje, nincsen pártfogója, / Verét szomjazzák a zsidó papok. / Jósképpen áll: azt olvasom le róla: / Feszít-

setek föl! Én meg nem halok! / Nézzétek őt! Két keze megkötözve. / A nép üvölt: „Feszítsd, feszítsd meg őt! / Megszánja asszony, mégsem ő a gyöngé; / Leborulok ily óriás előtt. / — Olyan szelíd, alázatos, lemondó, — / Ő az erény, igazság mártíra. / S oly büszke, hajthatatlan, égbe rontó; / Ez ő! a Messiás, Isten fia! / Pilátus tétovázik... Nincs segítség! / Látom, hogy el fogják veszíteni. / De érzem: kikel sírjából ismét... / Meghal, mert ember; él, mert isteni.” (Reviczky Gyula: Jézus Pilátus előtt)

A vasárnap homiletikumáról a Lelkipásztor előkészítőiben már többször esett szó. A fekete vagy passióvasárnapnak a Zsidókhoz írt levélből vett textusai erősen ráhangolódnak Agendánk témájára: Jézus az igazi Főpap, aki „önmagát áldozta fel Istennek ártatlanul” érettünk. Az evangéliumi szakaszokban több szó esik a zsidó főpapok egyre növekvő haragjáról, hogy Jézust elveszítsék. Egyik oldalon az önmagukat menteni akaró görcsös igyekezet, amely a másik vérént ontja, s ezáltal vétkezik. A másik oldalon a Szeretet, amely önmagáról is lemond, saját vérént ontja, hogy másokon segítsen és a világ bűnét elföldje.

Innen nézve érthetjük úgy igénket, hogy miközben Barabás szabadul, Jézus, az ártatlan szenved és megy a halálba. Az Isten Szolgája meghal az istentelen és bűnös helyén (És 53). Amikor tehát vállaljuk, hogy „szenvedett Poncius Pilátus alatt”, bűneinkre kell emlékeznünk, és arra a kegyelemre hagyatkoznunk, amely által van szabadulásunk bűneinkből.

Sötét tónusú üzenetet kellene hirdetnünk feketevasárnap, ha észre nem vennénk, hogy a Pilátus palotája előtti eseményeken is átragyog Jézus neve. Ez a *Jézus mellettünk és javunkra döntött*, és mindazok ellenére és mindazok által, amik vele történtek, *elvégi* azt, amit nevében hordoz, a *szabadítás*.

Mitől szabadít meg Jézus?

1. Szenvedélyek hatalmától. (Irigység, harag, gyűlölet.)
2. Önteltségtől, féltékenységtől.
3. Félelemtől.

Mire szabadít föl Jézus?

1. Engedelmességre, (messiási igény), közösségre Istennel.
2. „Több igazságra” (amit nem tud, hanem tesz az ember).
3. Igaz békességre.
4. A szeretet szolgálatára.

Jézus szabadítását naponkénti döntésekben kell elfogadnunk. Újra meg újra választanunk kell áldás és átok, élet és halál között (vö. 1Móz 30,18—19; Józ 24,25).

Döntünk Jézus mellett, akkor az áldás és élet mellett is döntünk!

Bárdossy Tibor

Laikus kérdések és szempontok Mt 27,15—26-hoz

Barabás nem közönséges bűnöző, hanem politikai forradalmár volt feltehetően. Ha ez így van, akkor Pilátus kérdése politikai kérdés és a nép döntése is politikai jellegű. Ebben az esetben arról van szó, hogy a nép kinek a politikai tanítását vállalja: az erőszakos, forradalmi változás vagy a jézusi lojalitás. (11) — Nem szívesen hallom ezt a kiélezett, politikai értelmezést. Szerintem Barabás és két társa egy bünszövetkezet tagjai voltak, ilyen „közönséges” bűntetteikért kerültek hóhérkézre. A hangsúly nem is az ő dolgaikon van, hanem Jézus útjának az elutasításán. Bármit inkább a megszokottat, a közönséges dolgokat — csak nem Jézus ab-

szurd igényét! (11) — Számomra egyenesen elképesztő Pilátus határozatlansága. Úgy tudom, hogy antiszemita volt és adott esetben nem riadt vissza tömegmészárlástól sem. Mi magyarázza mostani óvatos, habozó, magatartását? (11) — Jézus mellett egyetlen ember áll ki s ez — Pilátus felesége. Tanulságos, hogy az ószövetség birtokában levő nép Jézus ellen van, egy pogány asszony Jézus mellett! (11) — A nép döntését Barabás mellett nem az határozza meg, hogy a túlfűtött társadalmi helyzetben közelebbi célt látott az ő politikai magatartásában, mint Jézuséban? (11) — Szerintem nem Pilátus elemzése a dolgunk. Hiszen ő nem tudhatta, kicsoda is Jézus valójában. Mi azonban tudjuk. Ezért mi nem bizonytalankodhatunk, amikor a döntés órája üt. (11) — A nép mentségére szolgáljon az, hogy hatalmas befolyás alatt él, lelkében is műveletlen volt s ezért nem volt döntésképes. Talán ez a textus arra ad alkalmat, hogy a gyülekezeti nevelést abban a célban lássuk, hogy egymást éretten, felelősen, személyes döntésre alkalmassá formáljuk. (11) — A mai vasárnap jellegét meghatározza az a kérdés, hogy ki az igazi főpap, kicsoda szabadíthat meg bűneinktől és a haláltól? (11) — Most élénk áll Jézus és nem Pilátusnak, nem is a tömegnek, hanem nekünk kell egyénként dönteni (mellette vagy ellene). Egyetlen szót sem szól a textusban, mindent elmondott már, — most várja a mi állásfoglalásunkat. (11) — Jellemző magatartás mindenki részéről: a tömeget könnyen befolyásolják, irányítják a vezetők. De megrendítő Pilátus magatartása: van hatalma, tudja, hogy Jézus igaz és ártatlan, és enged a népnek. Mossa kezeit, nemhogy valamit tenne. (41) — Pilátus „emberileg” mindent megtett, hiszen utolsó hatalom-adta aduját is kijátszotta, hogy megmentse Jézust. Gyengeségét abban látom, hogy egyáltalán felvetette a kérdést: Jézus-e vagy Barabást! (41) — Itt mutatkozik meg szerintem leginkább Jézusnak és korának éles ellentéte. Jézus számukra nem mérhető az ő mértékükkel. Nem tudjuk hova tenni, félnek tőle, holott látták tetteit, hallották szavait. (41) — Feszíttessék meg! — ez az emberi kiáltás a legnagyobb ítélet rajtunk embereken. Elvetni Krisztust, aki értünk tesz mindent. Nem kell Krisztus, elég volt belőle! Unjuk állandó szavát, jóakarátát, mindig segítő szándékát! Nincs időnk Krisztusra, Őt hallgatni. Inkább Jézus vesszen és mi látszólag maradjunk. Isten hatalmas szeretetét abban látom, hogy ilyen valótlan rágalom ellenére a megfeszített és meggyalázott, ártatlanul meghurcolt Krisztus lett a megváltó. Ez a szegyeteljes vád és alaptalan ítélet „jóra” fordulva kegyelem és bűnbocsánat lett számunkra. Feszíttessék meg! — mi már eből az evangéliumot hallhatjuk ki! (41).

BÖJT 6. VASÁRNAPJA

Lk 23,1—12.

A vád szó szerint igaz. Jézus messiási öntudattal lépett fel. „Az Úrnak lelke van énrajtam...” (Lk 4,18—19.) — vallotta. Messiási királysága azonban soha nem irányult a római birodalom megdöntésére, vagy a zsidóság politikai messianizmusának megvalósítására. Éppen ezért vonta magára a főpapok és vének, valamint a „sokaság” gyűlöletét. Nekik politikai messiás kellett volna. Akinek „szórolapát” van a kezében! S mivel a zelótizmus is Galilleából származott, a vádolóknak lehetőség nyílt arra, hogy Jézusra különösképpen is felhívják Pilátus figyelmét.

A papi fejedelmek jó kapcsolatot tartottak fenn Pilátussal. Pilátus

elnézte „felindulásaikat” és „kilengéseiket” is a „barátság” érdekében. István vértanú és mások meggyilkolásakor Pilátusnak meg kellett volna akadályozni a vérontást! A fanatikus gyűlölet most mégis, még Pilátus „vádolását” is szóba hozza, hogy gyűlöletük tárgyát keresztire juttassák.

A nép gyűlölte a brutális, vérfürdőket rendező Pilátust. Az ingatag jellemű Pilátus Jézust is meggyőződése ellenére ítéli halálra. „Pilátus bűne az, hogy Jézus ellenségeivel szemben nem meggyőződését és ítéletét érvényesítette és hajtotta végre.” (H. Rengstorf)

Jézus halálra juttatásában találkozik két „rokon lélek”: Heródes és Pilátus.

Pilátus kiszolgáltatja a sokaságnak Jézust! „Ezzel a cselekedettel kitzasztotta Jézust Izrael népközösségéből, s ezzel a »király« »átkozott« lett.” (F. Rienecker) Ezzel beteljesedett Jézus tragédiája? Nem, hanem küldetése éppen így ért célhoz. „Attól az órától kezdve, hogy Jézust a rómaiak kezébe adták, s népe kitzasztotta maga közül, Jézus kilépett a zsidóság történelméből és belépett a világtörténelembe.” (F. Rienecker) „A zsidók királyából” a Mindenség Ura lett. Jézus nem „egy király”, „egy úr”, hanem „a Király”, „az Úr”. „Mivel Jézus Krisztus egyedül a Mindenség Ura, azért Isten ezáltal azt juttatja kifejezésre, hogy ő megszabadítja teremtményét minden rabszolgaság alól.” (D. Bonhoeffer)

1. *Igazságosan uralkodó király.* Aki „éhezőket elégitett meg javakkal és gazdagokat bocsátott el üresen”. Éppen azért, mert Jézus királyi uralma aktívan munkálta az emberek földi és mennyei javát, ez a keresztyéneket is aktív munkálkodásra serkenti. Jézus királyi uralmáról nem csupán „beszélni kell”, hanem a Tőle tanult indulattal kell a keresztyéneknek cselekedni a történelemben. Hevesebben dobog a szívünk, ha ezeket a szavakat nem akarjuk elspiritualizálni! A „gazdag Európa” keresztyénységét már nem tudta gazdagítani élő jelenlétével a Király. Halottnak kiáltották ki! Halottnak, hogy sokaknak ne kelljen a vádoló hangra figyelni: „éheztem és nem adtatok ennem”. A Király „jogot szolgált az elnyomottaknak”. „S ez nem csupán képes beszéd, ezt nem átvitt értelemben mondja az Ige — ahogyan sokan szeretnék azt magyarázni —, hanem arra sürgeti a keresztyéneket, hogy a szociális, politikai és általános emberi igazságért, sokkal hatékonyabban munkálkodjanak.” (H. Dietzfelbinger) Jézus királyi uralma alatt ilyen munkába állnak az emberek. Ellene mondanak minden embertelenségnek, önzésnek, önimádatnak, kapzsiságnak és kizsákmányolásnak. Mindannak, ami megfosztja az embert emberi méltóságától.

Igazságos uralma a Mindenségre, s benne minden emberre elhat. Királyi uralma univerzális uralom. Jézus minden ember üdvözítője. Ezért lépett ki egy nép közösségéből és lépett bele a világtörténelembe. Minden ember számára ledöntötte az Istent és embert elválasztó falat. Ugyanakkor azonban minden embert királyi uralma alatt testvérré tett. Szeretete és jósága minden emberre egyaránt elhatott. Ha komolyan vesszük Jézus Krisztusnak mindeneket átölelő királyi uralmát, sokkal nagyobb felelősséggel munkálkodunk az otthonainkban, a családokban, hogy ne legyen gyermek vagy öreg, idős vagy fiatal, aki úgy érzi, hogy ő „fölsőleges, megtűrt”, vagy éppen terhe szereteteinek. Ahol a keresztyének Jézus Krisztus mindenekre kiterjedő királyi uralmát ismerik fel, ott munkálkodnak azért, hogy az élet mosolya ragyogjon Indokínában is minden gyermek arcán, s ne a bombák repeszéi roncsoljanak széjjel gyermekarcokat.

2. *Jézus Krisztus az erős király.* Még akkor is, ha Heródes és Pilátus gúnyt űzött vele, és nagyon is „erőtelennek” tartotta. Jézus Krisztus ereje azonban nem az, amit az általános szóhasználatban nevezünk erőnek, s amit az emberek „megcsodálnak”. Ez nem a „csak azért is” magatartásnak az ereje. Nem a gyűlölet és „revans lelkülete”. Nem is a „leigázni” akarás indulata. Nem a mindenképpen „felülkerekedni vágyás” lelkülete. Jézus angyalok ezreinek parancsolhatott volna, hogy védelmére siessenek! Jézus ereje éppen abban nyilvánult meg, hogy erőtelen lett. Trónusa a kereszt volt. S mégis így, ezáltal, a minden emberi értelmet meghaladó, hosszútávú, irgalmas szeretettel vett körül minden embert. Az „isteni erőforrás” nem a keresztről való elmélkedésben, „beszédben” van, hanem magában a „keresztben”, amely mint Ige, „logos” az emberi szívhez szól. Jézus „erejében”, amelyik erőtelenség által jutott el céljához, Isten életújító ereje és megváltói tervének történelmi valósága jutott és jut napenként napvilágra és érvényre. Jézus Krisztusnak ez az ereje nem valami „ténymegállapításban”, hanem az ő uralma alatt élők, az „elhívtak”, az ige által megszólítottak és felelős cselekedetre megindulóknak az életében lesz valóságga.

Jézus Krisztus „megfeszítettett erőtlensége miatt”, mégis él az Isten hatalmából”. (II. Kor 13,4.) Krisztus „erőtelenségének az ereje” kiterjed az egész Kozmoszra. A Mindenség megváltásának végső oka Isten szeretete, aki maga „adta” a Fiút Pilátus és Heródes kezébe, azután halálra. Krisztus elrejtett „erejének”, keresztjének sajátos, centrális és univerzális jelentősége az egész világnak a békesség rendjét mutatja és a békesség „állapotát” teremti meg. Ha Pilátus és Heródes előtt „csak egy ember” állott volna, s a kereszten csak „egy ember a sok közül” függött volna, aki bár nemesebb, hősebb, önfeláldozóbb lett volna is, mint mi — vajmi keveset jelentene ez nekünk ma. A golgotai kereszt jelentősége azonban éppen abban van, hogy azon Jézus Krisztus, az élő Isten Fia halt meg. Vele és általa a kereszt a föld és menny fölé emelkedik, a világmindenség minden magassága és mélysége fölé. Minden bűn, embertelenség, szeretetlenség és békétlenség fölé, a történelem időhöz kötöttsége fölé, minden ember fölé. De ugyanakkor kiengesztelése fogja át a Mindenséget, s nem haragja és ítélete zúzza azt széjjel. Krisztus erőtelenségének az ereje, halálának és feltámadásának az ereje világtávlatban legyőzi a bűn hatalmát, megbékéléshez vezet és a teremtettség megújulásához. Jézus Krisztus „erőtelenségének ereje” által az Istennel való kiengesztelődés világot átfogó realitás. Jézus Krisztus ereje ebben a világban a szeretet és békesség új rendjét teremtette meg. A gyülekezet, az egyház „ereje” is ebben az „alarendelt helyzetben” a szolgáló szeretet önfeláldozó erejében kell hogy megnyilvánuljon.

3. *A király, aki szolgál.* „Az Embernek Fia nem azért jött, hogy néki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon.”

Szolgál bűnbocsátó szeretetével. Jézus Krisztus jelenlétében éppen ezért „csak” a bűnről tudni nem az alázat, hanem a hitetlenség jele.

Jézus Krisztus szolgáló szeretete az egész világ disszonanciájának a megoldására irányul. Ez a szolgáló szeretet szabad minden egoista önzéstől és tisztátalanságtól. Ezért is nincs ellentmondás Isten szeretete és haragja között. A „harag” Istennél „felhevülés”, „felbuzdulás” arra nézve, hogy a megromlott szeretetviszonyt újra helyreállítsa a teremtménye, gyermeke között.

Ahol Jézus Krisztus tanítványai Uruk szolgáló szeretetének indulatával élnek, ott megszűnik minden gyűlölet és bosszú. Harag és fel-

gerjedés. Isten szeretetének átélése mindig a másik ember életének a tiszteletében, szeretetében éri el tetőfokát. Ez a szeretet kész, tevékeny, segítő, munkás áldozatvállalásra a társadalomban, népünk között és az embervilágban. „Ahogyan Isten lényege a szolgáló szeretet, ugyanígy minden gyülekezeti tag életelémének a szeretetnek kell lenni.” (H. Langenberg) Isten szolgáló szeretete, amelyik Jézus Krisztus szereteturalmában jutott kifejezésre, az embert mindig egzisztenciálisan ragadja meg, s kapcsolatot teremt az emberrel vertikális és horizontális síkban.

4. *Szolgál Krisztus a halál legyőzésével.* Jézus az élet Fejedelme. Mi azt látjuk, hogy a „halál őfelsége” uralkodik, amikor gyermekarcokon a halál sárga rózsája nyílik, amikor az élet delén járó ember a sírba hull, édesanyák megállnak gyermekeik koporsója mellett, s annak, akinek az életüket, sok áldásukat köszönhetik, édesanyáknak és édesapáknak halálos ágya mellett állanak meg gyermekek. „Dübörgik a hantok: örökre, örökre.” „Soha semmit sem ad vissza a temető.” (Vajda J.) A halál fölött győztes Krisztus az örökélet ajándékozásával szolgál.

Nagy István

Laikus kérdések és szempontok Lk 23,1—12-höz

Mi teszi ezt a textust „virágvasárnapi” textussá? Az, hogy az ige Jézusról, mint a zsidók királyáról tesz említést? A zsidó tanács miért vádolta Jézust hamis vádakkal, mit féltettek tőle? (13) — Számomra furcsa dolog, hogy a kívülálló Pilátusnak az igazságérzete igazabb, tisztább, mint a vallásos farizeusoké és írástudóké. (13) — Az a Jézus, aki mindig nagy örömmel szólt és tanított, miért hallgatott, amikor Őt Heródes kérdezte? Talán azért, mert Jézus tudta, hogy Heródes kíváncsisága nem őszinte és becsületes. Szórakoztató látványosságot várt Jézustól. (13) — A passió az egész Jézus-történet legemlékezőbb része. A szenvedéstörténet Jézusa az, akit mindenki, világnézetre való tekintet nélkül elismer és tisztel. Az ígéhirdetések veszélye éppen az, hogy benne valami általános emberi szimbolizálás kap helyet az emberi szenvedésről és az általános emberi fájdalomról. (25a) — Egyértelmű politikai hálót fonnak Jézus köré: a nemzet félrevezetőjének állítják be, aki felháztázza őket. Mostanában nagyon divatos Jézust forradalmárnak tartani. Szerintem is az volt, de nem a szó megszokott értelmében. Erénye, vagy kudarca volt-e az őskereszténységnek, hogy valódi társadalmi forradalmat nem robbantottak ki? (25a) — Feltűnő, hogy az evangelista mennyire mentegeti Pilátust, így a köztudatban a helytartó, mint egy szegény kis zsarolt, tehetetlen öregúr szerepel, pedig valójában egy utolsó csirkefogó lehetett. Az egész szakaszban érződik: a magukat főszereplőknek hitt emberkének nem látják be, hogy Isten akarata határozza meg végül is minden mondatukat. (25a) — Heródes egy ma is nagyon gyakori embertípus megtestesítője: aki kíváncsi, de csak kíváncsi Jézusra. Az ilyenek töltik meg majd húsvétkor templomainkat, a lelkes örömben majd kibújik a bőréből, s közben nem veszi észre, hogy akiknek prédikál, azok őt vásári komédiásnak tekintik. (25a) — Jézus hallgatása döbbenetes. Vannak esetek, amikor már nem érdemes szólni sem?! Sokan azt mondják, Jézus ma is hallgat. De beszél helyette az egyház éppen eleget. Bennem motoszkal egy gyermekkorban tanult éneksor: Ki kétkedőn boncolja őt, annak választ nem ad, de a hívő előtt az Úr megfejtí önmagát. Talán kissé kegyes, de úgy szólal meg Jézus, ahogyan Ady írja: csöndesen és váratlanul. (25a)

Közelharcban a szenvedéssel

Egyenesen megdöböntő, hogy a mélységes lelkitusának ebben az órájában mennyire nem nyújt Jézus alakja „hősi” képet. A Világ Megváltója gyengének látszik! De miért nem palástolja legalább? „Különös, hogy mennyire kirakatba teszi itt Isten Fiának gyengeségét! Mikor látuk őt eddig remegni? Most remeg az Alap!” (Lüthi)

Es mégis: *talán épp ezen a ponton érezzük magunkhoz a legközelebb.* Aligha véletlen, hogy az oltárképeknek és az otthonokban függő Jézus-festményeknek körülbelül ez az aránylag leggyakoribb témája. De mindjárt hozzá is kell tennünk: ezeknek az alkotásoknak igen nagy része mintha soknak találta volna a bibliai leírás realizmusát. A „Jézus az Olajfák hegyén” téma tusakodó Krisztusa ugyanis számos festő ecsetjén romantikus pózba dicsőült át; ruhájának gondosan rendezett redői és az elmaradhatatlan holdfény, no meg Jézus festmény-arcának nyugodt méltósága a Szentírás megrázó tudósításával szemben mintha akaratlanul is ellenvéleményt jelentene be: Nono, azért ne túlozzunk! E mögött a *hamisítás* mögött azonban öntudatlanul alighanem az lappang, hogy a *szenvedéssel még ilyen formában sem akarunk szembenézni*: még a passiót is tompítani kell egy kis regényes cukormázzal, sejtelmes hold-ezüsttel és Jeruzsálem méz-sárga fényeivel a háttérben. Azonban ezzel éles ellentétben tűnik ki az evangélisták bizonyágtételéből, hogy

JÉZUS IGENIS ILYEN SZÖRNYEN SZENVEDETT ÉS KÜZDÖTT. S az Ige Jézus-képét így nem is kell korunk egyik legújabb igénye szerint „deheroizálni”, mert az már eredetileg is mentes minden hősi póztól. Ezzel persze máris üzenete van: *hogy ne háttal álljunk a szenvedésnek, hanem bázisunk legyen vele szemben*, amelyen Jézus épp ekkor vette meg a lábát, a közeledő kínok és szorongások pokoli keresztútjében.

Hidfőállást teremtett a szenvedés és félelem ellen! Hogyan?

Átélté és legyőzte azok legmélyebb okát, a bűnt. „Aláállt” az iszonyú tehernek, vállára vette a világ bűnét: annak gyökerét, Istentől való elszakadottságunkat s annak minden következményét, mintha csak ő lenne felelős az egészért. A keresztén „átokká” lett: kitagadottá, eltaszítottá, közellenséggé, minden mocskok céltáblájává. Vállalt bennünket, minden nyilvánvaló és titkos teherterhelésünkkel, már tetté vált, vagy még csak sőtét lehetőségként lelkünk mélyén lappangó gonoszságainkkal együtt. Értjük-e végre? Halljuk hát drasztikusan, megbotránkoztató realitásában, miről is van itt szó: arról, hogy az Abszolút Szent áldozatul dobja magát minden emberi szenny Niagarájába, kész akasztófa-cégérré válni, életével fizetni ki az egész véres-mocskos ceppet, amit kicsiben és nagyban összegazemberkedett az egész emberiség, s amibe nyugodtan beleérthetjük a saját kétségbeesett önfeltésünket, családi vagy munkahelyi gonoszkodásainkat, fúrásainkat, majom-hiúságunkat, engesztelhetetlen sértődöttségeinket, vagy mondjuk az egyház egészének nyílt vagy titkos uralomvágyát és farizeusi gőgjét! Azt vállalta, hogy ő minősüljön személyében a bűn rákos gócnak, melyet undorral kell eltávolítani az emberiség organizmusából és kidobni „a városon kívülre”! Csodálkozunk-e hát, hogy az ő szent valója mélységesen visszaborzadt ettől az iszonyattól? Mindennek csak kerete volt a testi kín és a megaláztatás — bár ezt se becsüljük le.

Isteni dolog, ami akkor a Gecsemáné-kertben, majd a Golgotán történt — nem tudjuk felírni a képletét, nem készíthetjük el a modelljét; semmiféle teljes értékű, érzékletes párhuzamát nem vagyunk képesek adni. *De hitben megközelíthető és megragadható!* És akkor máris „emberi dologgá” lesz, átformáló, felszabadító konzekvenciáiban, vállalt kihatásaiban.

Így győzhetünk — Jézussal — a szenvedés és félelem ellen

Ha már egyszer Ő áttörte a frontot!? Ez a döntő dolog: MEGVAN A BÁZIS Jézus győzelmében, s erre *hittel ráállva* lehet és kell eredményesen megküzdünk, mintegy közelharcban (mert ettől nem mentesít Urunk) azzal a szenvedéssel, amely bennünk, vagy mellettünk feltornyosul ellenünk s embertársaink ellen. Amikor ennek az egyénileg és közösségre egyaránt *sorsdöntő tusának a módját* Jézus magatartásáról olvasuk le, akkor jól kell tudnunk, mennyire nem vagyunk mi megváltók, de azt is: *mennyire elkötelez* bennünket megváltottságunk e nemes harcra, melyet ha nem vállalunk, egyéni és közösségi életünk fokozott szenvedését és szorongását okozzuk visszahúzódsunkkal. Nézzük hát, *milyen „hadi erények” szükségesek* ezen a fronton.

Szembenézni a szenvedéssel. Félreértés ne essék: nem valami kóros öngyótrési mániáról (mazochizmusról) van itt szó, ami súlyos veszély, mert akkor már úgy hozzánk ragadt a szenvedés, hogy tulajdonképpen szabadulni sem akarunk tőle igazán. Nagyon szerencsétlenek, akik boldogtalanok lennének, ha nem lehetnének boldogtalanok, hiszen életük azt szemlélteti, milyen nyomorúságos dolog boldogtalanságból élni. Az ilyen vergődésnek a „kigőzölgése” is káros a közösségre. Őket arra kellene megtanítani, hogy ne szeressék a szenvedést, hanem az életet szeressék. Van azonban egyáltalán nem keresett, *sorsszerű szenvedés* is, amely elől nincs menekvés, ha pedig hátat fordítunk neki, akkor legázol és „kilapít”, vagyis hasznavehetetlenné teszi energiáink javát és oktalanná a szenvedésünket.

Jézus „elővétélben” küzdött meg a szenvedéssel, tanítványai viszont aludtak, amiben a test természetes fáradtságán kívül benne lehetett jócskán az öntudatlan menekülési-elodázási szándék is. (Feldolgozatlan, komoly belső problémák esetén nemegyszer lép fel *hypersomnia* = túlzott alvás-igény, aminek itt egy rokon darabkájával lehet dolgunk.) *Háttal* voltak a szenvedésnek, amiből csak vereségük következhetett. És pont a válogatott „belsőhármás” vallott ilyen csúfos kudarcot, amiből kiderül, mire vagyunk képesek, ha Jézus mögött „fázislemaradásban” vagyunk. Jézus „*fáziselőrehozással*” győzött: jóelőre szemébe nézett a harci helyzetnek, és meglétt a gyümölcse szenvedésének. Az *ilyen sors-elfogadás* felszabadít a céltalan tépelődés energiábló kilátástalanságából és tette mozgósít: *akciókészen szembenézni a mások szenvedésével.* SZENVEDÉSÜGYBEN NINCS EGYSZEMÉLYES MEGOLDÁS! Csak közösségi! Szolidaritásos munka-terápia! Nagy baj azonban, ha (talán öntudatlanul, de annál merevebben) hátat fordítunk a közösségi problémáknak, valahogy úgy, mint Petőfi magyar nemese: „Mit törődöm a hazával? A hazának száz bajával? Majd elmúlnak a bajok. Én magyar nemes vagyok!” Vajon mennyivel szebb ez „keresztény” kiadásban s világviszonylatra is kiterjesztve? Micsoda átok, ha sorsunknak csak sápadt megbűvöltjei vagyunk, és még a múlttal sem bírnak szembenézni, nemhogy az embertárs és a világ jelen szenvedésével, ami cselekvésre riadóztatna. Olyanok vagyunk ilyenkor, mint akiket gyorsuló sebességű mozgólépcső visz a

jövő felé, de mi csak merengünk, *háttal a menetiránynak!* Iszonyú fázis-elmaradásban!

Vigyázn! Szó szerint: éberem örködni, vagyis nem menekülni alvásba, ösztönös renyhességbe, ön-eleresztésbe, penetráns „majd lesz valahogy”-ba, álhívő pesszimizmusba, lajhárfilozófiába (és ráadásul még bírói pózba is), hanem számolni nyomorúságos önzésünkkel, gyengeségeinkkel, de ennél is jobban a győztes Jézussal, hogy szinkronban legyünk vele!

Imádkozni! Hogy meglegyen a „forró drót”, üzemkészen, és ha jön a hívás a Központtól, alva ne találjon minket! Az imádsággal kapcsolatban viszont ne az legyen a legizgalmasabb kérdés: mit teljesít Isten a mi kívánság-listánkból, hanem az: mit látunk meg és vállalunk mi tetterős engedelmességben az Ő szent akaratából, hiszen a mi Urunk különbül szeret minket, mint mi szeretnénk önmagunkat!

Nem anyi a kérdés, hogy egyenként elboldogulunk-e, úgy-ahogy, ki-ki a maga szenvedésével. Fontos ez is. De ettől elszakíthatatlanul döntő, hogy vállaljuk-e Jézus szeretetének sodrában a szembenézést a *mások* szenvedésével is. Hogy közösségi töltésű emberekké válunk-e, akik egyéni sorsukat is így tudják elfogadni: nem a terepen fanyalogva, hanem a futásra koncentrálván. Győzni csak így lehet.

A „keserű poharat” Jézus kiürítette, de ránk mást hagyott: a hálaadás kelyhét. Ő csak önmagát ítélte keserű pohárra. A mi sorsunk az Ő követésében: a hálaadás életformája, mert Ő győzött, s vele mi is győzhetünk, félelmek és szenvedések hullámai között is. *Az úrvacsora közösség a Győztesselel s elkötelezés* mindazokért, akikért nekünk is győznünk kell. Ezek között találjuk majd meg önmagunkat is.

Felhasználtam Karner, Franz Lau, Schlatter és Rienecker kommentárjait, de legtöbb haszonnal a *Predigtgedanken aus Vergangenheit und Gegenwart* E. 2. kötetét.

Bödög Miklós

Laikus kérdések és szempontok Mt 26,36—46-hoz

Texasunk adja a témát talán a legtöbb oltárképhez. Vajon miért éppen a Getsemáné-jelenet ragadta meg a legtöbb művészt? Talán a gyötördő, imádkozó, egyedül tusakodó Jézus képe legjobban hasonlít hozzánk, az emberhez. Mindenesetre Jézus „emberi oldala” itt erősen látszik. (26) — Jézus nehéz helyzetben kéri tanítványai segítségét, az együtt virrasztást. Vannak élethelyzetek, amikor az ember végleg nem bírja a magányt. Jézus sem bírja egyedül. A mai este Jézus ezt a magányt akarja feloldani azzal, hogy minket az úrvacsora közösségébe hív. (26) — Mi is volt tulajdonképpen az a keserű pohár? Méreg volt benne, vagy valamilyen kábítószer? Mire használták? Kinek kellett kiinnia és milyen célból? Öngyilkosság vagy elkábítás volt a célja? (26) — A 40. versben Jézus a hitet keresi? Nem volt a tanítványoknak hite, vagy kialudt, vagy erősebb volt a kísértés? Testi erőtlenség valóban el tudja venni a „lelki erőt”? Eszerint a magát agyonhajszoló ember már eleve nem képes élő, „virrasztó” hitre és természetesen ebből fakadó szolgálata sem? Itt függ össze talán hitünkkel a „rohanó életstílus”? (26) — A tanítványok korábban mindenre készeknek mutatkoztak. Az életüket akarták odaadni érte. Most csupán együtt kell tölteni virrasztásban, imádkozás-

ban néhány órát, és ez sem megy. Ezen a kis próbán is elbuknak. Mert kevés a hitük. Nagy dolgokat szeretnének véghezvinni Jézusért, de elmulasztják a „kicsinyt”, Jézus vigasztalását, erősítését, vele való imádkozást, nyugodtan mondhatjuk, hogy a diakóniát tagadják meg tőle. (26) — A 45. vers a legújabb fordításban kérdőmondatként hangzik. Így látszik is helyesnek, Jézus nem csupán megállapítja, hogy alusznak és nyugszanak, hanem szavaiban van egy kis szemrehányás is. Jó, hogy elolvastuk a legújabb fordítást, mert több ponton is segített a megértéshez. (26) — Miért nem nagycsütörtöki igét választottak erre az alkalomra? A „keserű pohár” megérteti, milyen „sokba került” Istennek a „bűnbocsánat lehetősége”, az, hogy az úrvacsorában örömlakomára hív vendégül. (14) — Jézus kiitta a keserűség poharát, hogy mi az öröm kelyhét ihassuk. Úgy gondolom, ma már nem kellene búskomor arccal menni az úrvacsorai oltárhoz. (14) — Az Isten iránti engedelmesség útját megjárni minden helyzetben igen nehéz dolog lehet. Ehhez az élő Istennel való igazi közösség szükséges. Az a közösség, amelyik talán tusakodik az Atya akaratával, de mégis tele van bizalommal iránta. (14) — Erőtelenek vagyunk Isten akaratának cselekvésére. Mégis, ma az egyháznak, itt a mi gyülekezeteinknek kell megtanulni történelmi küldetésüket az Atya akaratára szerint betölteni. Azt gondolom, ahogyan Jézus életében is az élet és boldogság munkálása volt a feladat, a mi engedelmességünk is az élet és emberi boldogság munkálásába teljeshet ki. (14) — Isten akaratát követni csak imádságos szívvel és Istenre tekintő reménységgel lehet. Ezt figyelhetjük meg az egyház történetéből, vagy abból a rövid útszakaszból is, amit a mi egyházunk csak 30 év alatt is megjárt. (14)

NAGYPÉNTEK

Mt 27,38—50

Jézus a Krisztus!

A magános, kiszolgáltatott és szorongó embernek elfojthatatlan vágya, hogy olyan hatalomra találjon, ami veszélyeztetett életének védelmet és értelmet adjon.

Nagypéntek eseménye a világtörténelemből kiradírozhatatlan proklamáció arról, hogy az abszolút hatalom — az abszolút szeretet! Dolgaink akkor rendeződnek, amikor mi magunk megváltozunk gyökereinken. Az ember egzisztenciális megváltozása (megtérés!) az esély környezetünk megváltoztatására is. Csak ebben az esetben várható a „felüdülés ideje” eljötté. A hatalom birtoklásának és gyakorlásának tehát van direkt és indirekt útja. A direkt út lehet vallásos, lehet szekuláris. Az indirekt út azonban sajátosan és páratlanul isteni.

A teljhatalom birtokosa vallásosan „Krisztus”, héberül Messiás. Szekuláris szóhasználatban „Cézár”, császár. A jeruzsálemi papok az eljövendő Krisztust várták, akinek érkezése átalakítja a földi viszonyokat és megszünteti a nép elnyomását, sőt néki adja a pogány népek fölötti világuralmat (birodalmi koncepció!). A rómaiak katonai győzelemsorozatuk csúcán a császár istenfiúi méltóságát és teljhatalmát hirdették, aki megvalósítja a „római békét” és elhozza a várvavárt „aranykorszak”-ot.

Jézus érkezése ennek a koncepciónak krízise. Tettei elképesztőek,

Tanítása hallatlanul új. Személyéből eddig ismeretlen intenzitással árad az életerő. Tanítványainak növekvő csoportja, lelkes tömeg hirdeti országzserő a názáreti Jézus — Krisztusvoltát! De — következetesen kitért a hivatalos helyről igényelt „jel” vállalása elől. Magatartása és nyilatkozatai mindazt kérdéssé tették, amit nemzedékek gondos munkájával felépített a papság és az írástudók szakcsoportja. Így elviselhetlenné vált számukra Jézus jelenléte, működése. Ezért elfogták, hogy végérvényesen likvidálják. Tudták, hogy mártírként kétszeresen veszélyessé válhat. Ezért csúszott át Jézus egész póre politikai síkra, hogy Pilátus — az ura iránti engedelmisséget megtagadó rabszolga büntetésével — kereztre feszítéssel sújtsa az elbukott kalandort. Ebben az esetben vége lesz a Jézus-mitosznak az egyszerű nép körében, hiszen azt mindenki tudta az országban, hogy „átkozott Isten előtt, aki a fán függ!” Viszont ez a ravasz elgondolás a római hatóságnak is kapóra jött, hiszen, ha maguk a zsidók adnak kézre ily váddal illetett honfitársat, akkor véget ér mindenfajta „messiási mozgalom”, amely vitatni merészelné a császár abszolút hatalmát!

Különös konszenzus. Mind a szinédrium, mind a római hatóság előtt ugyanaz a téma: *Jézus semmiképpen sem a Krisztus!* Gúny, majd tomboló gyűlölet a vallásos fanatizmus képviselői részéről, számalom, majd megvetés a szekuláris hatalom hordozója részéről: „*te... (szánalmas, jelentéktelen, üres zsebű, összeköttetés nélküli, fegyvertelen, vidéki ácssegéd, a hatalom és dicsőség karikatúrája...) ...te vagy a Krisztus?*” Mind vallásos, mind politikai szempontok alapján egyértelmű a döntés: *Jézus nem lehet a Krisztus.*

Tekintettel arra, hogy a szinédrium mindkét ülése zártkörű volt, most plenárisan Jézus perének színtje az egész menete leperreg, hogy ki-törölhetetlenül belevésődjön a nép szívébe:

a) Jézus nem lehet a Krisztus, hiszen bebizonyosodott a templom érinthetlensége, szentsége. Aki vakmerően lebontásáról, majd három nap után felépítéséről beszélt, ime, a halálba hull. A templom azonban szikrázó szépségében ragyog a Sion hegyén!

b) Jézus nem lehet a Krisztus, mert különben istenfiúi méltósága megmentette volna a kereszttől. A keresztt az átok fája. Az átok pedig Istentől való elhagyatottság. Jézus maga is ilyet kiáltott a 22. zsoltár elejéről s ezzel elismerte istenkáromlását.

c) Jézus nem lehet a Krisztus, hiszen hogyan segíthetne másokon az, aki önmagán nem tud? A keresztre feszített — abszolút tehetetlen állapotban van. Még verejtekét sem törölheti le, sebeiről képtelen elhajtani a zümmögő döglegyeket... ugyan mit várhatna tőle bárki? Krisztus-Király és a keresztt egymást kizáró tényezők...

d) Egész életében „várt az Úrra”, azaz „bizott Istenben”, hányszor beszélt erről! Ime, a döntő órán kiderült, hogy kudarcot vallott kegyességével, reménysege meghíúsult, imádságára nincs válasz, maga Isten hagyta cserben őt. Hogyan is lehetne Krisztus az, akit hitében nem igazol az Isten?!

e) Jézus nem lehet a Krisztus, mert különben eljönne Illés az ígéretek szerint és bizonyoságot tenne róla. De — a zsoltárig hangzásbeli félremagyarázásával — nyilvánvaló, hogy hiába sürgeti, hívja, várja Illést. Tökletes a kudarc.

Az evangélista pontosan mindennek ellenkezőjét tanúsítja. Sok olyan mozzanatot nem örökít meg, ami történész számára fontos lett volna. Dehát az evangélista nem krónikás, nem ír gologtai riportot. Túl a vitathatatlan történetiségen a hit világosságában, a kinyilatkoz-

tatás fényében szemléli az eseményeket. Így arról tanúskodik, hogy Jézust nem ellenségei győzték le. Jézus eleitől mindvégig Istennek engedelmeskedik. Hiszen kezdetől fogva lemondott messiási hatalmának külső érvényesítéséről. Azt az utat járja, amit számára Isten készített. Ezért látja mind Jézus, mind a tanúskodó evangélista beteljesedésnek azt, ami végbemegy. A 22. és 69. zoltár nélkül érthetetlen a nagypénteki eseménysorozat. A szenvedő és haldokló Jézus ajkán ezek a zoltárigék csendülnek fel. Mivel a 22. zoltár első mondatát kiáltotta Jézus: „En Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?!” sokan úgy vélték, hogy az Istennel meghasonlott, kétségbeesett Jézusnak kiáltása ez. Ezt elhárítandóan mutattak mások arra, hogy a zoltár elejének idézete az egész zoltárt megjeleníti, már pedig a 22. zoltár vége hatalmas, győzelmi himnusz. LUTHER oldja fel zoltármagyarázatával ezt a feszült-séget:

Mit jelent Istentől elhagyatva lenni? — kérdezi Luther. Akkor értjük meg ezt, ha tudjuk, mit is jelent „Isten”. Ugyanis Ő az élet, világgosság, igazság, bölcsesség, jóság, hatalom, öröm, dicsőség, béke, boldogság és minden jó. Tehát „Istentől elhagyatva lenni” annyit jelent, mint halálban, sötétségben, bolondságban, hazugságban, bűnben, gonzságban, gyengeségben, gyalázatban, békétlenségben, kétségbeesésben, kárhozatban és minden rosszban lenni. *Krisztusban egyszerre és együtt van* a legnagyobb öröm és a legmélyebb szomorúság, gyengeség és erő, gyalázat és dicsőség, béke és békétlenség, élet és halál, kárhozat és üdv. Ezt a titokzatos tényt maga Krisztus hirdeti meg kiáltásával, ami szerint Isten elhagyta őt s ugyanakkor mégis azt tanúsítja, hogy nem hagyta el őt egészen, hiszen „én Istenem”-nek nevezi. Bizony, nem üres beszéd az, amit Krisztus mond: „elhagytál engem”, valóban elhagyatott volt, mint a bűnös, amikor vétkezett... ez az elhagyatottság azonban nem az ő bűnét büntető isteni ítélet, hiszen így kiált „én Istenem” az az halála órájában sem fordul Istenhez bűnbánó zoltárral, szenvedésben, elhagyatottságban, halálában is az egyedül büntelen, szent és engedelmes, bár minden egyében hasonlít hozzánk testvéreirez...

Az abszolút hatalom — az abszolút szeretet! Van-e nagyobb szeretet bárhol is, mint Jézusban? Tökéletes engedelmeséget tanúsít az Atya iránt és tökéletes szeretetet irántunk. Teljhatalmát szeretetben gyakorolja és szeretete erős mint a halál, lángja az Őrnak lángjai... Nagypéntek óta eldőlt az évezredek vita. Bár sokan ma is kérdésessé teszik mind vallásosan, mind szekulárisan. Érthető, hiszen a természetes ember számára — akár leplezetlenül, akár vallásosan álcázva! — ez a legnagyobb botránykő. Minden lehetséges krízis maximuma a keresztt. Hit nélkül nem is lehet másképp. Mindnyájan beleütközünk a megütközés kövébe. Eszünkkel, tapasztalatainkkal mi is tovább fújjuk a régi nótát: nem, Jézus egyszerűen nem lehet a Krisztus!

Nagypéntek evangéliuma a Szentlélek, világgóságában tör be gondolkodásunk, érzésvilágunk mélyébe. Hitet teremt, benső megismerést támaszt. Miközben eszünk, vallásosságunk véget ér a keresztnél, hitünk előtt kinyílik a zárt ég, felragyog Isten országa szépsége és tökéletes rendje. Földi vándorutunk végéig tanulgatjuk ezt a leckét s ízlelgetjük boldogan naponta:

az a legnagyobb, aki a legmélyebbre hajol,
azé a győzelem, aki mindvégig szeret,
az az első, aki önként vállalja az utolsó helyet,
több az elhagyottnak magzatja, minf akinek férje van,

az élet kapuja az engesztelő halálban nyílik,
az „átkozott” az egyetlen áldásosztó,
akit kivet a föld és nem fogad be az ég, az a kapocs,
aki mindenkinek szolgálja, az az igazi úr
mert az abszolút hatalom — az abszolút szeretet!

Halálos ágyán mondta Guardini: „Az utolsó ítélet napján nemcsak engem kérdeznek, hanem én is kérdezek és bízom abban, hogy igazi választ kapok kérdésemre, amelyre sehol nem kaptam feleletet: Istenem: miért szükséges az üdvösséghez ez a rettenetes kerülő út, ártatlanok szenvedése, iszonyú bűn, félelem, sötétség, és halál?”

Miért? — Ezért! s Isten atyai uja rámutat a keresztre feszítettre. S ahol felcsendül a nagypénteki evangélium, emberek támadnak, akik vallják: JÉZUS A KRISZTUS!

Es követik Őt!

Balikó Zoltán

Laikus kérdések és szempontok Mt 27,38—50-hez

A felvilágosodás első évtizedeiben Jézus élettörténetének „legkedveltebb” szakasza volt a szenvedéstörténet. Ez a legemberibb. Hogyan vélekedünk erről ma az „emberközelség” szempontjából. A megfeszítés meg-rázóan naturalis, abban a korban gyakori lehetett. Ma még gonoszabb módszerekkel tombol a Föld különböző pontjain az egyenest gyötrő és a tömegeket irtó önkény. Nem közönséges halál Jézusé is, mely mindnyájunkra érvényes? Meg tudja-e szólaltatni az igehirdető, hogy Jézus halálos vívódása már, mint a miénk? (27a) — Az apostoli levelek tanítása talán „meggyőzőbb”, mert e halálos vívódást más oldalról világítja meg. Első pillantásra is vannak eltérések más evangéliumi történethez viszonyítva. Itt a textus előtti versben, a megfeszítés előtt is bődítják ecettel, később újra nyújtják a szenvedőnek a szivacsot. Másutt csak egyszer. A két elítélt együtt szidja és egyik sem tér meg. Szándékosan kerül felolvasásra így a textus, hogy a felismerésnek, vigasztalásnak, „eredménynek” halvány sugara is hiányzik? (27a) — Miért voltak jelen főpapok is a kivégzésnél? Gyönyörködtek az ellenfél kínjában? Hivatalból rendelt ki egyeseket a tanács? Talán egymástól is félték, egymást ellenőrizték, hogyan reagálnak a végrehajtásra? Voltak, akik valóban „messiási” csodát reméltek az utolsó pillanatig? Vannak ma ilyen emberek? (27a) — Melyik a XX. század embere? A megvető gonosztevő, a realpolitikus, rideg szemlélő, a gúnyolódó és mégis izgatott? Melyik vagyok én? Hiányzik a kötelességét teljesítő, pogány, de megnyílt szemű százados tanúsága? Hol vannak a tanítványok és az asszonyok? (27a) — Magyarázgatással szinte lehetetlen itt Jézus emberségét és az Isten végső, üdvözítő szándékát szinkronba hozni egymással. Talán a 42—43. vershez kapcsolódóan lehet nagypéntek minden időkre érvényes üzenetét hirdetni? A feje fölé tett tábla felírása az egyház népére, az emberiség minden fajára és nemzetségére érvényes. (27a) — Nem érezték képtelenségnek a templomtisztításkor és a hamis tanúk vallomásakor, hogy Jézus a földi templomra mondta volna, hogy lerombolja és három nap alatt felépíti? — Dramatizálás, nagypéntek és húsvét precíz, kínos elválasztása nem helyes! (27a)

A textus világos, Jézus eltemetésének evangéliumi közlése. Az ünnep jellegének is pontosan megfelel. Vannak benne olyan motívumok, melyek jelenthetnek exegetikai problémát, de Arimáthiai József és Nikodémus Jézussal való titkos kapcsolata, a „titkos tanítványság” kérdése a nagyszombati igehirdetésben nem középponti esemény. Tulajdonképpen az eltemetés sem nagyszombati történés, hanem még a pénteki nap alkonyatában történt, de az egyház azért tette nagyszombati igehirdetési alapigévé, hogy ezzel is kifejezésre jusson a „sírban nyugvás”. Szombaton semmi nem történik Jézussal, — a halál birodalmában van. Amit a hitvallás szavai kifejeznek: „alászállott a poklokra...” az az evangélisták előtt ismeretlen, ők csak a sírba helyezésről, s sírban pihenésről tanúskodnak. Nekünk sem kell ezen az ünnepen ennek fejtegetésébe kezdenünk. Amit a textus önmagában és összefüggésében nyújt, azt kell prédikálnunk.

1. *Jézus halála és eltemetése azt jelenti, hogy ő is osztozik emberi, halandó sorsunkban.* Nem más, mint mi. Születésében is egészen hozánk hasonló volt. Úgy jött e világba, mint bármely ember: „született”. Most is a „minden halandók útján” távozik. Eltemetése is megfelel az általános emberi szokásoknak. „Amint a zsidóknál szokás temetni”. (40. v.) Ezzel a papi fejelmek, Pilátus és általában Jézus ellenfelei elérték céljukat. Szerintük halálával az is bebizonyosodott, hogy Jézus nem Isten Fia, mert akkor Isten nem engedte volna meghalni. Így tehát tisztáza a kép. Megérdemelte a kereszthalált, — magát mondta Isten Fiának! Pilátus engedélye mögött is ez a magatartás van. Nincs semmi különös ezzel az emberrel, olyan mint a többi: meghalt. Ki kell adni, hogy eltemessék.

Nekünk Jézus halála azt jelenti, hogy halálunkba azzal mehetünk, hogy Jézus „élők és holtak üdvözítője”. Nemcsak sorsomat vállalta, meghalt és eltemettetett, de halálomban is velem van Jézusom. Az a kárpit, amely mögé nem láthatunk, mely a jövődő minden konkrétumát eltakarja szemünk elől, mégsem olyan félelmetes sötét, mert „Jézussal lenni” nemcsak e földi életben lehet, hanem a halálban is.

Jézus pihen! Az egyetlen nap, amikor nincs Jézus „esemény”. Csak körülötte szorgoskodnak néhányan, akik titkon tanítványai voltak. „Igazi” tanítványai hol vannak? Ki annak megmondhatója? Mindenesetre a fogadkozó, „Uram-uramozó” keresztyénségnek ítélete is egyben Jézus temetése. Azok — sehol! Ezek — helytállnak!

2. *Jézus halálában is a diadalmas Krisztus!* Nem szabad ezt a textust sem összefüggéséből kiragadva nézni. János evangéliuma a halálában is diadalmas Jézust mutatja eléln. Aki nemcsak a feltámadásával lett győztes, hanem már a kereszten is a győztes, diadalmas Krisztus.

Ebben az összefüggésben nézve textusunkat, állíthatjuk az előbbi. Diadalmas, mert halála az Atyának való teljes engedelmesség következménye. „Engedelmes volt mindhalálig, a keresztfá haláláig...” S miután meghalt — eltemettetett!

Igehirdetésünkben nem a halottól búcsúzó, melankolikus, borongós hangnak kell megszólalnia, mert bár Jézus halott és pihen, de halála és eltemetése, sírban pihenése is prédikál Atyjának való engedelmességről, akarátának betöltéséről, a törvény betöltéséről, a váltság megtörténtéről. Ha sírban pihen, nem azért pihen, mert alulmaradt a küzde-

lemben, hanem mert „elvégeztetett”. Teljesen, maradéktalanul elvégezte a megváltás művét, nem kell semmit hozzátennünk, készen van a váltáságunk, üdvösségünk.

Igy lehet nagyszombaton is meghirdetünk a teljes evangéliumot! A váltáságmű elvégzése jelenti számunkra életünk megváltását, Jézus követésének lehetőségét, a közösséget a Lélek által, az egyházat, a hitben való járást, a szeretet cselekedeteit a másik ember felé — mindent, amit e fogalmakkal szoktunk kifejezni: Jézus követés, keresztyén élet vagy keresztyén erkölcsiség.

Jézus halálában sem a tehetetlen legyőzött, hanem a diadalmas, győztes Úr, aki ezzel a győzelmével nemcsak magára gondolt, hanem ránk is.

3. . . *harmadnapon feltámadott halottaiból...*” Ezt sem hallgathatjuk el. Bármennyire is csak az eltemetés a textus, az evangélikus ige-hirdetés „a feltámadott Jézus” hirdetése. Még a sírban nyugszik, de ez a „nyugvás” nem tart sokáig, közeledik a húsvét hajnala és a halott kikel a sírjából. A feltámadás hirdetése nélkül ezen a napon sem hirdetésnek teljes evangéliumot.

Nemcsak Jézus feltámadását, de a mi feltámadásunkat is jelenti ez, Ahogy halála vigasztalást jelent a mi halálunkra nézve, úgy feltámadása is jelent feltámadást minékünk. Jézus sírja nem örökös lakása — a mi sírunk sem lesz az! Jézus diadalmas halálában is, mennyivel inkább a feltámadásában! S ha beteljesedett az ő feltámadása, biztos lesz a miénk is, hiszen előre megmondotta ezt is, azt is. A nagy vihar után (nagy-péntek) elült a szél, csend van (nagyszombat), de hamarosan elővillannak a nap sugarai is, hogy diadalmas fény ragyogjon és a világ világosságban éljen (húsvét). Középső állomáson vagyunk, átmeneti állomáson. Ez nem a befejezés. Jön a folytatás. A harmadnap. Húsvét előestéjén készítsük szívünket a húsvéti evangélium befogadására.

Tóth-Szöllős Mihály

Laikus kérdések és szempontok Jn 19,38—42-höz

Két olyan emberről van szó, akiknek pozíciója, tekintélye, sőt hatalma is van, és most Jézus halála után jelentkeznek. Mi indította őket erre? Hiszen valósággal „saját halottjuknak tekintik” Jézust. Emberileg Jézusnak vége van. Ügye lezárult. S ők ebben a helyzetben vallják meg, hogy őhozzá tartoznak. Mi volt a belső indíték? (30) — Én sokszor voltam úgy, hogy amikor valaki meghalt ismerőseim, hozzátartozóim közül, egyszerre rámnehezedett sok mulasztásom velük szemben. Talán ők is így lehettek? Vagy látták Jézus halálát és ez rendítette meg őket? Vagy azt jelentette ez, hogy mégiscsak hittek Jézusban? (30) — Rólunk, magyarokról mondják, hogy temetni, azt tudunk! Temetni tudnak ők is! És ez minden? „Uram, taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!” Bölcs szívhez embertársainkkal szemben is! (30) — Pilátus „egyszerűen” kiadja Jézus testét. Ez Pilátus gesztusa még Jézus felé? (30) — Perdöntőnek számított, hogy Jézust nem közvetlen tanítványai temették el. Tehát nem áll az, hogy „tanítványai ellopták”. Két „titkos” tanítvány temeti el Jézust. Két csendes ember. De hallgatva is lehet Jézus követőjének lenni. (30) — Íme Jézus halálának első gyümölcse! Emberek hitet tesznek, legyőzik a félelmet, Jézus szolgálatába lépnek! (30) — Miért lett „mostohagyerek” az evangélikus egyházban nagyszombat? Mi az oka annak, hogy az emberiséget annyira foglalkoz-

tatta a „szent-sír” (pl. keresztes háborúk!)? Miért látta Tizián és Rafael sokkal nagyobb jelentőségűnek, mint mi? (35) — Mit csinált a sírban Jézus? Aludt, vagy éppen „lélekben” lent járt a sötétség birodalmában? Ha igen, miért nem írnak erről az evangélisták, miért csak tanítást halunk e „misztikumról” az apostoli korban? Miért volt erre a temetésre szüksége Jézusnak, aki maga volt az Élet? Hogyan van benne ebben a halálban és eltemetésben a kegyelem? Mit üzen a szent sír — húsvét előtt! — a gyászolóknak és azoknak, akik nem gyászolnak? (35) — Következtethető-e a „szent sír” tényéből húsvét oly módon, hogy a halál nem vég, hanem „átmenet”, mert olyan mint a magvetés? Melyik könnyebb: Jézust szolgálni, vagy Jézust temetni? (Arimathiai József és Nikodémusz.) Miért csak itt, és voltaképpen általános kegyeleti szokásnál vált erővé és bátorsággá az eddig óvatosan eltitkolt Hit? (35) — Érdekes lenne, ha a szent sír körül forgoló két jellegzetes személyt áttennénk a mába. Valahogy így: hát nem „modern keresztyén” Arimathiai József? Hát nem „magánügynek” tekintette a hitet? Miért mentette ki magát abból a tanácsból, mely Jézus fölött ítélkezett? Semleges akart maradni? És hogyan áll a helyzet a szenvtelen, mérsékelt, bölcs Nikodémusszal? Miért vált éppen nagyszombatra meggondolatlaná, kockázatóvá, sőt: tékozlóvá? (drága kenet). (35)

HÚSVÉT ÜNNEPE

1 Kor 15,47—53

1. Nincs bizonyítékom, de van reménységem! Hogy Krisztus feltámadt, nem igazolható és nem bizonyítható, csupán hirdethető és kikiáltható. Mert a feltámadás olyan esemény, melyre a rendelkezésünkre álló mérőeszközök nem reagálnak. Nincs bizonyítékom, csupán hitem és reménységem.

a) Reménységem alapja a Pál szerinti második ember, az Úr, a feltámadt és élő Jézus Krisztus.

Mindig élvezem, valahányszor szűkül a kör a „Ki mit tud?” felettből izgalmas versenyén. Él? Él? — kérdik a rutinos játékosok, és a kapott válasz szerint irányítják gondolkodásuk reflektorát a múlt vagy a jelen nagy embereire.

Húsvét ünnepi szituációjában mindkét kérdésre igen a válasz, mivel Jézus Krisztus élt is, meg él is. Ezért nem öncsalás és vágyalom húsvéti hitünk és reménységünk. Úgy élt Ő is itt lent, hogy hordozta a földinek ábrázatát, és éppen kereszthalála és feltámadása teszi realissá azt az ígérteit, hogy mi is hordozhatjuk még a mennyeknek ábrázatát. „En élek, ti is élni fogtok.”

b) Reménységem alapja és záloga a második ember győzelme. Ennek a nagy húsvéti győzelemnek vagyunk ma hirdetői és ünnepi kikiáltói, mikor Pállal együtt valljuk, még pedig kizárólag Krisztushitünk alapján: Elnyeletett a halál diadalra!

Sokféle a tapasztalatunk arról, hogy sírok partján nem sok látszik e győzelemből és diadalból. Ma fogyó hold az egyházban, ami egykor bölcsőnk és nagy erőforrásunk volt: a keresztyén ember rendíthetetlen hite és reménysége az örök életben. Szinte kiül a gyászoló arcára, hogy együtt gondolkodnak és együtt hisznek velünk az elbocsátás közismert

mondatáig: porból vagy, és porrá kell lenned! De ami ezután jön, hogy az élő Jézus Krisztus a mi reménységünk, azt csupán meghallgatják, de már nem vállalják. Itt kezdődik a holdfogyatkozás a mai keresztyének gondolkodásában.

Egyházunk most kezd rátérni a népegyházi lélekszámról a valóságos lélekszámra. Az átváltás eredménye, hogy jóval kevesebben vagyunk, mint ahányan voltunk — papíron. És ha a húsvéti győzelemben való hit lesz az egyházhoz tartozás mértéke, még kevesebben leszünk. De azért vagyunk is, leszünk is olyanok, kikben reménységük alapja és záloga a második ember nagy húsvéti győzelme. Az a Jézus, aki élt és él!

A fogyó Hold hűvös és bénító szürkületében végzett sokféle temetési szolgálatom után az örök Nap, a húsvéti nagy győzelem ragyogásában érzem magam, mikor egy igen tragikus, majd egy igen jelentős temetésen láttam és hallottam a gyászoló családot énekelni. Egyik éneket a másik után — a húsvéti győzelemről. Arról, hogy Jézus halálában és feltámadásában valóban elnyeletett a halál diadalra. És mivel a Hold fényét mindig a Naptól kapta és kapja, az egyház jövőjét illetően nem vagyok pesszimista.

2. Aki a húsvéti reménységről beszél, titkot mond. Ma még inkább, mint Pál korában.

a) A húsvéti titokról csak az beszélhet, kinek Isten ezt a nagy és felfoghatatlan titkot kinyilatkoztatta. Hogy Pál ilyen bizonyossággal képes e titokról beszélni, annak háttere és előzménye Isten kinyilatkoztatásának egy aktusa, mely az emberek minden gondolkodásán áttör. Nem alulról valók az apostol ismeretei, tehát nem a „valószínűleg”, a „talán” és „esetleg” megismerési szintjéről, hanem egy radikális és ezért forradalmi Istenszemléletből. Neki kinyilatkoztatott titkokról beszél! Ahhoz a körhöz tartozik, melynek a Feltámadott megjelent. A keresztet csak azért értette meg és fogadta el, mivel volt találkozása a Feltámadottal. Csak az ilyen tud szavahihetően és a Pál bizonyosságával beszélni a húsvéti titokról. Pál esetében még csak az sem mondható: Azért, mondja, mert így tanulta! Azért mondja, mert jól megfizetik érte! Ő azért mondja, mivel Istentől így kapta.

b) De Ő is csak dadogva tud erről beszélni az ókor képeiben és az őskeresztyén végvárás gondolataival olyan olvasóknak, akik Jézus Krisztus feltámadását vallották, de a halottak feltámadását tagadták. A végső dolgok kifejezésénél és magyarázatánál erőtlen minden kép, és ségít minden hasonlat. A modern embernek még inkább erőtlen dadogásnak tetsző fejtegetésében egyrészt azon van a hangsúly, hogy az élet a feltámadásban nem egy magasabb fejlődési fokozata emberi létünknek, melybe valami módon a magunk erejéből feltornászhatnánk magunkat, amint azt a korinthusiak gondolták. Sokkal inkább arról van szó, hogy a halálban elmerülő ember egy új életösszefüggésbe állíttatik bele, melyben valami más lesz, mint ami eddig volt. Ez az értelme annak a képnek, hogy a romlandó testnek romolhatatlanságot kell magára öltenie.

Másrészt pedig az is hangsúlyos a páli tanításban, hogy a feltámadás semmiféle értelemben sem egyenes vonalú folytatása földi létünknek. Mivel a beteljesedett Isten országában az élet összehasonlíthatatlanul más, mint földi életünk, ezért a mi világunkból és létünkéből közvetlen út oda nem vezet. A feltámadásnak mindenfajta materialista értelmezése hamis.

A második ember, aki húsvéti reménységünk alapja és záloga, nem valamilyen tízes számsoron belül második, hanem csupán az Ádám—Krisztus párhuzamban. Ő annak az új világkorszaknak a zsengéje, mely

születésével, életével, tanításával, kereszthalálával és feltámadásával elkezdődött.

Valóban titkot mondunk húsvét ünnepén, és ha akad valaki a húsvéti gyülekezetben, kinek még senki el nem mondta, hogyan, milyen módon élte és tanította Jézus, ez a második ember Isten országának titkát, mikor itt lent hordozta a földinek ábrázatát, — annak nemcsak titkot mondunk, hanem kínai nyelven megfogalmazott titkot. Hit nélkül nem lehet e titokról beszélni, és hit nélkül nem is lehet azt elfogadni. Nem véletlen, hogy már Luther is viaskodott azzal, hogyan lehetne ezt a titkot elmondani. Egyik művében azt írja: A jövőben meg kell tanulnunk új nyelven beszélni halálról és sírról. Már nem úgy, hogy „meghalt”, hanem „új vetés az eljövendő Nyárra.”

Bizony nehéz és kemény beszéd ez a földinek ábrázatát hordozó, hitetlen embernek. Mégsem kell szégyenkeznünk, mikor a végső dolgokról inkább dadogunk, mint beszélünk, mivel e dadogással is adósai vagyunk azoknak, akiknek nemcsak meggyőződésük, hanem egyben kívánságuk is, hogy a meghalással vége van mindennek!

3. Ez a húsvéti reménység keresztyén hitünk és életünk döntő alapja és értelme.

Hogyan lenne lehetséges egy olyan élet a hitben, ahogyan azt Pál Rm 8, 31-ben leírja, — ha Krisztus fél nem támadott, és nem záloga és előjele annak, hogy Isten velünk való útjának nincsen vége, mikor számunkra már nincs tovább: szenvedésben és csalódásban, betegségben és halálban, hanem Isten útjának van folytatása? Akkor illúzió és öncsalás lenne mindenféle beszédünk egy végső elrejtettségéről az ő szeretetében. Hogyan szabadulhatnánk akkor a bűntől, azaz önzésünktől, keményszívúségünktől és közönyösségünktől, és hogyan lehetnénk szabadok a másik ember és az egész emberi nemzetség szolgálatára, ha nincs Jézus, aki mindig elfogad úgy, ahogyan vagyunk, aki megbocsát és szeretete eszközeként beleállt a családba, a társadalomba és az emberi haladásért folyó mindennapos küzdelembe? Hogyan mehetne tovább az ő ügye e világon Nélküle, ama erő nélkül, melyet tőle kapunk, és ama reménység nélkül, hogy e világ szenvedései, lemondásai és csalódásai eltörpülnek az örök élet mellett? Hogyan mehetne tovább az ő ügye e világon csak miáltalunk? A Krisztuskövetés útja lehetetlen és a legnagyobb bolondság, ha annak alapja nem a feltámadott és visszajövő Urunkba vetett hit. Egy megkurtított, a feltámadás örömhírétől megfosztott, egy a modern világ számára szalonképessé fűsült evangélium, korunk nyelvén szólva: Más evangélium nem létezik!

Ezzel a reménységgel indult az egyház. Húsvét a keresztyénség legősibb és legjelentősebb ünnepe. Krisztus él, — feltámadott. Ez a záloga és alapja annak, hogy a romlandó test romolhatatlanságot ölt magára, és a halandó test halhatatlanságot. Ezt a hitet munkálja a Szentlélek ma is az egyházban és a Krisztushívőkben. Ahol kihal ez a hit, nem beszélhetünk többé Krisztus gyülekezetéről.

Nem leszünk többek és nagyobbak a modern világban, ha leszállított portéka lesz kirakatunkban a húsvéti örömhír annak minden velejárójával; ha megfosztjuk az evangéliumot annak velejétől, hogy Krisztus feltámadásában elnyeletett a halál diadala. Ez keresztyén életünk döntő alapja és végső értelme. Ma is azért mondtuk el, hogy ne úgy gondolkozzunk élet és halál döntő kérdéséről, mint akinek nincs reménységük. Amen.

Weltler Rezső

Hiányolom, különösen ha Húsvét 1. napjának rendkívüli alkalmára gondolok, az alapigének azt a vonását, mely homloktérbe állítja Jézusnak a halál feletti diadalát. Nem kell túlságosan is „ügyeskednie” az igehirdetőnek, ha a húsvéti eseményt akarja megszólaltatni? (46) — De nem azért került-e bele a 47. és következő pár vers az alapigébe? Nem magát az eseményt mondja el itt Pál, de félreérthetetlenül és egyértelműen utal rá. A „második ember” kifejezés helyett nyugodtan írhatná „Jézus” nevét is. S hogy nem teszi, annak szerintem az az oka, hogy egyszerre ki akarja fejezni azt a különbséget is az ellentétpárhuzamában, ami Isten és ember között e téren is fennáll. (46) — A „test és vér” kifejezés olvasásakor eszembe jutott Máté evangéliumának az a része, ahol Jézus mondja Péter hitvallására, hogy „nem test és vér jelentette meg neked ezeket”. Mindkét esetben ugyanarról van szó: a Szentlélek működéséről. Mindkét esetben a Szentlélek megértésében. Pál itt is beszél „titokról”, amelyet emberi gondolatainkkal nem tudunk megérteni, megmagyarázni. (46) — Itt azonban van egy furcsaság is: az, hogy „nem mindnyájan alszunk el, de mindnyájan elváltozunk”. Az még inkább, hogy az apostol elkezd „vesződni” a trombitaszóval, pedig ez egyáltalán nem jelentős. Nem azt mutatja-e az a tévedés, meg a lényegtelen dolgokkal való bíbelődés, hogy ilyen összetett, ilyen „emberi” az Isten szava testbeöltözésének dolga? Hogy nem minden egyformán lényeges a Bibliában? S hogy nekünk a lényeges dolgok megfigyelésére kell törekednünk igehallgatásunkban is? (46)

HÚSVÉT 2. NAPJA

Rm 4,20—25

Textusunk a római levél 4. részének befejező néhány verse. Az egész fejezet fölé ezt a címet szokták írni: Ábrahám a hit által való megigazulás példája. Az ünnep témáját Ágendánk így határozza meg: A húsvéti hit Teremtője. A két téma meghatározása a hit dolgában mutat érintkezési pontot. Ennek szem előtt tartásával nyílik meg a textus. Ábrahám csak úgy fogadhatta el Isten ígéletét, hogy Ő még sok nép atyja lesz, hogy le kellett lépnie látásainak eddigi realitásáról (feleségével együtt mindketten öregek, nincsen már meg az élettani, fizikai előfeltétele, hogy nekik gyermekük lesz) és elfogadni Istentől egy új „realitást”, Isten ígérétei igazak és beteljesednek. Hitének ez a reménysége a kívülálló számára teljesen képtelen és lehetetlenségnek tűnő, mégis ez a hite nem szégyenült meg. Ábrahámot és mindazokat akik a hitnek ezen az útján járnak, mindez nem arra indítja, hogy vitatkozás vagy valamilyen allegorizálás útján próbálja hitét magyarázni, érthetővé tenni, hanem hitéhez ragaszkodva, annak bizonyosságában ragaszkodik Urához, aki néki ígéletet tett. Ebben a hitben az emberi élet egy különös uralom változása mutatkozik meg, mert minden emberi tapasztalat, racionális bizonyíték ellenére, odaszánja magát, egész életét, gondolkodását Istennek. „Ebben a hitben Isten lesz úrrá az ember felett, Isten keríti hatalmába az embert. Az ember pedig önmagáról, Isten ellen lázadó akaratáról lemondva átadja önmagát Urának engedelmes, mindent Tőle vevő és Tőle mindent elfogadó bizalommal. Isten így lesz valóban Isten, világfőlényes, szuverén úr, aki életre hívja a holtat és létre hívja

azt, aki nincs: létre és életre hívja bennünk az új, néki engedelmes embert.” (Karner: Róm. lev. magyarázata. 33. lap.)

Textusunk exegetikai értékeléséhez tartozik egy másik vonása is. Ebben Pál apostol értékeli át a régi zsidó írásmagyarázatot. A rabbinista gondolkodás Ábrahamban azt a patriarchát mutatta meg, aki kegyességével, törvényt hűségesen betöltő cselekedeteivel mintegy kiérdemli Isten kegyelmét, amellyel fiút támaszt néki. Pál a római levélben ezt sokszorosán kiszélesíti és kiemeli egy nép keretéből, Ábrahámot, a hit példájává teszi. Mindez azért lehetséges a számára, mert 2 Kor. 3,12—14 szerint, a mi szemeinken már nincsen lepel. Ez a lepel Krisztusban hull le róla, megmutatja, hogy az igazi hit mindig Jézus Krisztusra utal. Ábrahám példája csak utalás, de Jézus Krisztus a mi hitünk forrása, tartalma és végső reménysége. Az a Jézus Krisztus, aki halálra adta magát értünk és aki fel is támadott a halálból a mi megigazulásunkra. Ez pedig nem egy bizonyos új vallásos tantétel, illetve annak elfogadása, hiszen ilyesféle volt elég a korabeli szünkretisztikus keleti misztériumokban, hanem azoknak élő hite, akik mint Ábrahám vállalták az „észszerűtlenséget”, hogy a gyalázat fáján kínos kereszthalállal kivégezték Jézus, az élő Isten fia, aki mindezt éppen értünk vállalta és akit Isten ennek bizonyóságaként harmadnapra feltámasztott a halálból. Aki pedig erre a kegyelmes Krisztusra rábízta magát, életét, holnapját, aki odaadja Néki a maga bűnös, gyalázatos életét, annak Ő kész cserébe adni a maga szent és tiszta életét és válik így életünk kegyelmes, megújító Urává, mert mindezt értünk tette.

A szószék felé

Az idei Húsvét ünnepén — úgy látom — a második ünnepnap problémája nem olyan éles. Textusunk első vonalbeli húsvéti igét ad és erről éppen olyan erővel kell szólnunk, mint az első napon. Isten mintegy megismétli húsvéti kegyelmi kiáltványát. Ő a húsvéti hit Teremtője. Ábrahám hite, amely nem öregedő, elhaló testére nézett, hanem bízott az ígéletben, így lesz előképe annak a húsvéti hitnek, amely az üres sír ténye alapján, rábízta magát a hallott híradásra, és belső ujjongással válik Jézus győzelmének részesevé.

A prédikáció kiindulásául kínálkozik Ábrahám képe. Milyen sokat beszéltek róla a régi zsidó közösségekben. A derék patriarcháról, aki a zsidó családapák eszményképe lehetett, aki azonban most Pál szavaiban, mint ember egyre kisebbé válik. Ugyanakkor egyre hatalmasabbá Isten, aki néki ígéletet tett: lesz új hajtása az elhaló törzsnek. Az öreg Ábrahám remegve, félelem és reménység között viaskodva áll: igaz lehet ez?! Így viaskodunk mi is a húsvéti hírrel. Ülnek szószékeink alatt tisztos, vallásos, kegyes emberek, akik láttak elsárguló szemhéjakat örökre lezáródnak, akik álltak szeretteik koporsója mellett fájó szívvel, és azzal vívódnak, lehet hinni Jézus Krisztus győzelmében, halálán enyészeten? Így jön közel igénk üzenete, amit az alábbi három pontban próbálok megszólaltatni.

1. Amíg nem tud az ember hinni, olyan szegény.

A húsvéti hit nélküli ember, minden jó szándéka, kegyessége mellett is olyan szegény ember. Tamás, aki csak a kézzelfoghatóan akar hinni a többi tanítvány öröme mellett olyan szegény, árva, örömtelen ember, aki csak vívódik önmagában. Sok ilyen „hívónk” van, aki Húsvét-tala-

nul akar hinni és nem megy. Bizonytalan az élete, a szolgálata, csupa akadály, mert nem meri rábízni magát a győzelmes Urára. Mered-e vállalni Ábrahám hitét, aki nem a maga elhalt testére nézett, hanem az ígéretre. El tudod-e ilyen körülmények között mondani ezt az imádságot: Uram hiszek, légy segítségül az én hitetlenségemben.

2. Nekünk is megíratott.

Ezen akar Isten átsegíteni. Ezért is adta ezt az utat Fiának, és adott húsvéti reggelt. Így értjük meg irántunk való szeretetét. Isten ezt a viaskodó, tépelődő, magányos, elesett, csüggett embert, aki a bűnei ellen folytatott harcában olyan sokszor vesztett csatát, aki szeretné szeretni az embertársát és mégis valami rettenetes erő egymás ellenébe feszíti őket, testvéreket, népeket. Erre válasz Krisztus keresztje és Húsvét örömhíre. Jézus Krisztus győzött a halálon, bűnön, feltámadott és él. Ezt nekünk íratta meg az Úr.

3. Dicsőséget adott Istennek.

A megértett örömhír, amely Krisztus feltámadását hirdeti, az a szívbeli öröm, amely ennek nyomán hitünket áthatja, fejeződik ki ebben: dicsőséget adott Istennek. Van benne hála, öröm, és elkötelezés. Mert Húsvét öröme, hite mindig elkötelezés is továbbadásra. Ez Húsvét hitének útja. Hitből hitbe. De ezt csak azok tehetik, akiknek szívében felragyogott a húsvéti hit, akiknek szívében a kétség bizonyosságra vált, akik többé nem a láthatókra néznek, hanem az élő Krisztusokra és néki adott életük termi a szolgálat jó gyümölcseit. Ez a szolgáló életük ad dicsőséget Istennek.

Sólyom Károly

Laikus kérdések és szempontok Rm 4,20—26-hoz

Ábrahám hite itt arra vonatkozik, hogy „sok nép Atyájává” lesz, és ebben a hitben nem gátolta az sem, hogy ő is és felesége is már öreg ahhoz, hogy gyermekük szülessen? Hinni azt jelenti tehát, hogy Isten mindenhatóságát elfogadom az én életemre is, és nem csupán a körülményekre vagyok tekintettel? Az igazi hit mindig irreális? (9c) — Isten Ábrahám hitéért — mintegy cserébe teljesíti ígéretét? „Do ut des”? (9c) — Nem értem világosan, hogy Ábrahám hite és a feltámadás hit között hol a kapcsolat. Talán abban, hogy mindkettő hihetetlen, számunkra elképzelhetetlen? (9c) — Jézus feltámadásába vetett hitünk nekünk is, igazságul számíttatik be? Ez az igazság Isten kegyelmét és az örök életet jelenti? (9c) — Érdemes lenne itt külön tartani a hitet és értelmet, s így mindkettő szerepéről külön beszélni. Nyilvánvalóan, nem zárja ki egyik a másikat. Erre enged következtetni a 20. vers. Ábrahám nem kételkedett hitetlenül. Pozitív megfogalmazásban; hittel kételkedett (!) Úgy kételkedni, hogy az ne veszélyeztesse a hitet?! Lehet így? (39) — Jézus történetének van egy az emberi kéztől független és egy emberi kézzel összefüggő része. Független mindaz, ami a temetés után történik: feltámadás, Isten jobbára való ülés, Szentlélek kitöltetése, majd az eljövettel, ítélni élőket és holtakat. Az árulásnál nagyon ott voltunk. Júdásban visszataszító szerep jutott nekünk. (39) — Júdás önálló ember volt, amennyire az ember önnállósulhat bűneitől, cselekedetének következménye: Jézus pere. Itt viszont arról olvasunk, hogy „Őt (Jézust) az Isten

halálra adta bűneinkért." Lehet-e ezt úgy fogalmazni, hogy Isten megengedte Júdásnak Jézus kiszolgáltatását. Az áldozat nagyságát emeli ez az isteni magatartás? (39) — A fenti fejtegetésnek az a gyengéje, hogy az emberi értékelés mindig ítélet valami, vagy valaki fölött. Itt Isten és Júdás fölött, Isten nem értékeli ki az embert, mert akkor nem érte volna meg Jézust feláldozni. Isten reálisan látta a tényt, hogy itt csak megigazítani lehet. Ennek viszont csak egy eljárási módja van a feltámasztás. (39)

Az Evangélikus Sajtóosztály Irattejesztésében kaphatók

Biblia — — — — — — — — — —	93,— Ft
Újszövetség — — — — — — — — — —	40,— Ft
Énekeskönyv (nagyalakú) — — — — — — — — — —	75,— Ft
Agenda — — — — — — — — — —	128,— Ft
Keresztelési emléklap — — — — — — — — — —	—,50 Ft
Esketési emléklap — — — — — — — — — —	—,50 Ft
Anyakönyvi kivonatok — — — — — — — — — —	—,50 Ft
Zárómérlég nyomtatvány — — — — — — — — — —	1,— Ft
Költségvetési nyomtatvány — — — — — — — — — —	1,30 Ft
Istentiszteleti rend — — — — — — — — — —	4,— Ft
Kis Káté — — — — — — — — — —	3,— Ft
Konfirmációs Káté — — — — — — — — — —	10,— Ft
Igés falitábla — — — — — — — — — —	8,— Ft
Szolgálati napló — — — — — — — — — —	11,— Ft
Anyakönyvi ívek — — — — — — — — — —	1,60 Ft
Korál I. — — — — — — — — — —	55,— Ft
Korál II. — — — — — — — — — —	65,— Ft
Konfirmációs emléklap — — — — — — — — — —	2,— Ft
Karner: Isten, világ, felebarát — — — — — — — — — —	4,— Ft
Káldy: Bevezetés az Újszövetségbe — — — — — — — — — —	30,— Ft
Hitvallási iratok I. — — — — — — — — — —	45,— Ft
Hitvallási iratok II. — — — — — — — — — —	45,— Ft
Groó: Az élet kenyere — — — — — — — — — —	5,— Ft
Pröble: Ökumenikus imádságok — — — — — — — — — —	2,— Ft
Karner: Testté lett Ige — — — — — — — — — —	45,— Ft
Úrvacsorai ostya — — — — — — — — — —	3,50 Ft
Ottlyk: Istentisztelet — emberszeretet — — — — — — — — — —	17,50 Ft
Örömhír — — — — — — — — — —	70,— Ft
Pálfy: Jeremiás I. — — — — — — — — — —	60,— Ft
Ottlyk: Hűség Istenhez és népünkhöz egyházunk történelmében — — — — — — — — — —	82,— Ft
Vető: Tapasztalati valláslélektan — — — — — — — — — —	68,— Ft
Nagy: Egyház a mai világban — — — — — — — — — —	85,— Ft
A reformáció öröksége és kötelezése — — — — — — — — — —	22,— Ft
Egyházi Törvények — — — — — — — — — —	25,— Ft
Túrmezei Erzsébet: Így lesz az áldás... — — — — — — — — — —	38,— Ft
Koren: Irgalmadat éneklek — — — — — — — — — —	35,— Ft
Pálfy: Jeremiás II. — — — — — — — — — —	62,— Ft
Káldy: Új úton — — — — — — — — — —	135,— Ft
Koráliskola I. — — — — — — — — — —	20,— Ft
Koráliskola II. — — — — — — — — — —	50,— Ft
Veöreös: János levelei — — — — — — — — — —	100,— Ft
Görög: Csendes szobák — nyitott ablakok — — — — — — — — — —	26,— Ft